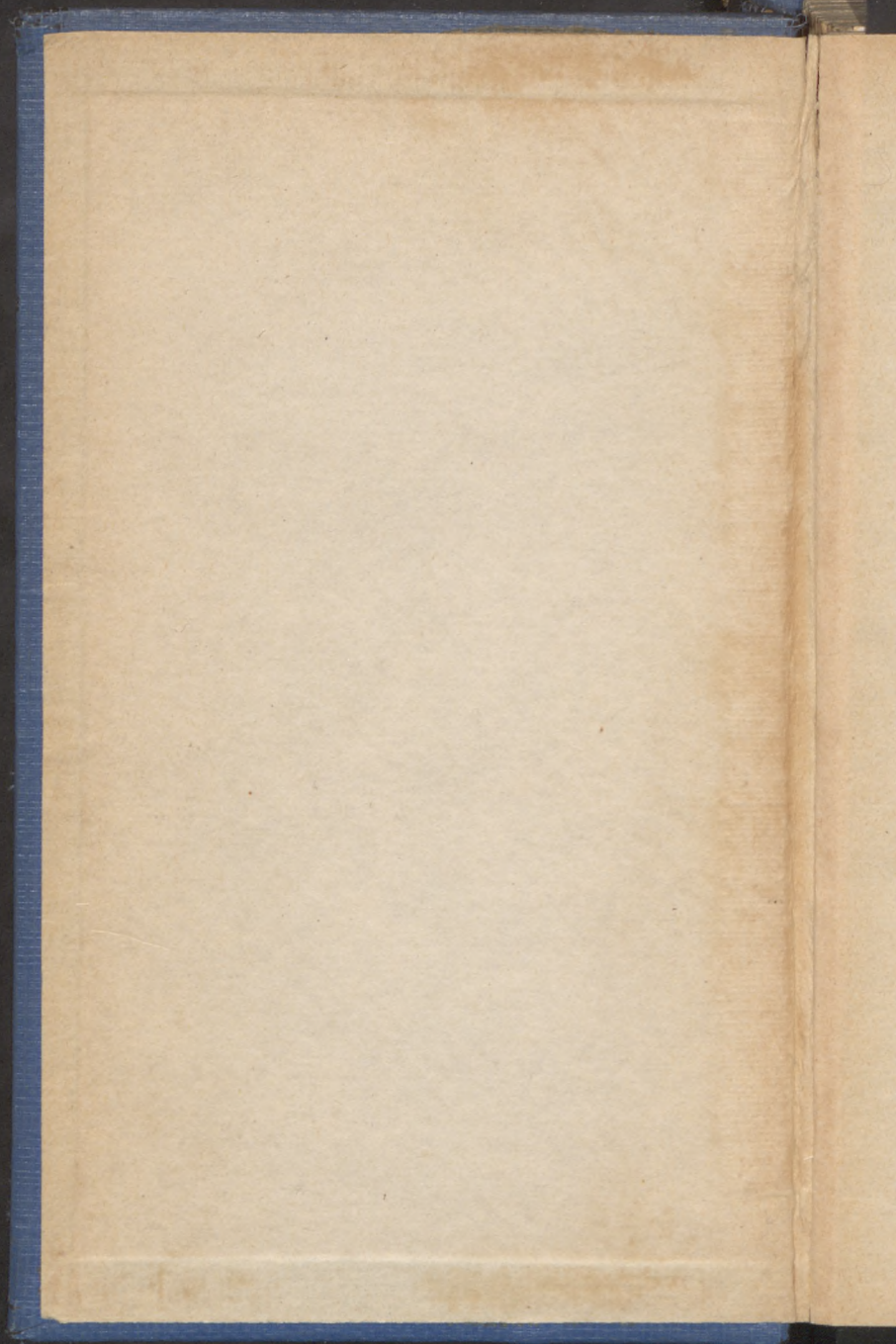

147.730/1

BOSNYÁK ZOLTÁN
A ZSIDÓKÉRDÉS

~~1109/1~~

CSZK

5825

A

STA

BOSNYÁK ZOLTÁN

A ZSIDÓKÉRDÉS

I.

A ZSIDÓKÉRDÉS — VILÁGKÉRDÉS

ELSŐ KÖTET

1940

STÁDIUM SAJTÓVÁLLALAT RT.
BUDAPEST

~~1109~~ 21986

147730/1

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
1944. év 8603 sz.

R1965

Felelős kiadó: Dr. Matolay Géza.

Stádium Sajtóvállalat Rt. — Felelős: Györy Aladár igazgató.

blé
má
vá
ha
a
vil
A
szí
mé
ha
lon
vit
dás
vil
sz
me
a

éle
zsi
a
ko

gy
zsi
sá
sú

ELŐSZÓ.

Napjaink egyik legtöbbet emlegetett problémája a zsidókérdés. A világpolitika egymásra torlódó eseményei, a kirobbanásig feszült válságai és ellentétei mögül egyre élesebb és határozottabb körvonalakban bontakozik ki ez a világrészeket átfogó, háromezer éves nagy világtörténelmi gondja a kultúremberiségnek. A nyílt színen és a nemzetközi politikai élet színpalái mögött óriási erők és erőcsoportok mérkőznek egymással e kérdés körül. A nagyhatalmak vezető politikusai nyilatkoznak, diplomaták tanácskoznak, nemzetközi értekezletek vitatkoznak a zsidókérdésről és annak megoldásáról. És ugyanakkor birodalmak, sőt egész világrészek politikai, gazdasági, társadalmi szervezetei hadakoznak egymással a zsidóság mellett, vagy a zsidóság ellen — mindenesetre a zsidóság miatt.

Több mint egy esztendeje, a magyar közéletnek is egyik uralkodó problémájává lett a zsidókérdés. Ismételten foglalkoztatta nemcsak a társadalom legszélesebb rétegeit, hanem a kormányt és a törvényhozást is.

Ezzel a nagy nemzetközi és egyben magyar problémával foglalkozik ez a könyv is. A zsidókérdést és e kérdés hordozóját, a zsidóságot óhajtjuk benne bonckés alá venni. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy munkánk nem vitairat.

Nem véd és nem vádol, nem érvel, nem akar meggyőzni. Csak tényeket állapítunk meg, adatokat, bizonyítékokat sorolunk fel. Ezek alapján bizonyos összefüggésekre mutatunk rá. Könyvünk egyébként az első ilyenmű kísérlet magyar nyelven. A zsidókérdés szegényes hazai irodalmában az érdeklődő mindedig nem találhatott — a legújabb történeti, társadalomtudományi és fajbiológiai kutatások eredményeit is figyelembe vevő — általános összefoglaló munkát a zsidóságról.

Könyvünk egész anyaga különben két részre tagolódik. Első felében magát a zsidóságot, eredetét, multját, jelenét és jövőjét igyekszünk bemutatni. Ebben a részben a zsidókérdést mint világproblémát állítjuk olvasóink elé. Miután azonban a zsidókérdés — bár végső összefüggéseiben a zsidóság szétszórtsága következtében nemzetközi probléma — számunkra 'elsősorban és mindenekfelett magyar kérdés. munkánk második felét a zsidókérdés hazai vonatkozásainak szenteljük.

Mivel a társadalmi, a nemzeti élet csaknem minden területére mélyen benyomuló, messze szétágazó, bonyolult kérdéssel állunk szemben, a részletkérdésekbe nem mélyedhetünk el. Csak áttekintést kívánunk nyújtani és bepillantást mindenütt a kérdés lényegébe. Az egyes fejezetek végén közölt irodalom módot ad a további elmélyedésre.

A ZSIDÓKÉRDÉS.

Zsidókérdés! Mennyi pusztulás, mennyi szenvedés, mennyi könny, vér és verejték tapad ehhez a szóhoz? Mi vajjon ennek a kérdésnek a lényege? Mi rejtőzik e háromezeréves titok háttérében? Az egyiptomi kiűzetéstől napjainkig mindég és mindenütt, ahol zsidók voltak, ott volt a zsidókérdés is. Kánaán és Egyiptom, a filiszteusok és föníciaiak, a görögök, Alexandria és Róma, Spanyolország, Portugália, Franciaország, Anglia, Németország, Magyarország, Lengyelország és Oroszország történetének különböző korszakaiban egyaránt ott találjuk a zsidókérdést. Az ó-kor nagy gondolkozói, a vallásos középkor szentjei és bölcselői, az új-kor filozófusai, természetkutatói, államférfiai és művészei egyaránt gyötrődtek és tépelődtek e kérdés felett.

Csak a legjobban érdekelt fél, maga a zsidóság hallgatott. Akár vádolták, akár dicsérték, akár üldözték, akár kiváltságokkal halmozták el, hallgatott és élte tovább a maga külön hite, hagyományai, törvényei szerint való külön életét. Bezárkózott a saját maga által emelt faji, vérségi, lelki, szellemi, erkölcsi gettóba és beleszédült a kiválasztottság, a felsőbbrendűség szent révületébe. A zsidóság csak hallgatott és ez a konok hallgatás még jobban felfokozta az őt befogadó népek gyanakvását és ellenszenvét. A vádakra és kérdésekre a zsi-

dóság csak egyetlen szóval felelt: *gyűlölet*. Mindenhol és mindenkire, nemzetekre, országokra, az egyházra, a világtörténelem nagy egyéniségeire rásütötték a gyűlölet szégyenbélyegét csak azért, mert a zsidósággal szembe fordultak. A freudi lélekelemzés meg egyenesen tudományos dogmává avatta ezt a gyűlöletelméletet. Kisütötték, hogy a nagy nemzeti küzdelmekben legyőzött népek alacsonyabbrendűségi érzéséből — Minderwertigkeitsgefühl — fakadó félelem és bosszúvágy szüli az antiszemitizmust. Talmudi okoskodással bebizonyították, hogy minden népben, minden emberben a kultúra és civilizáció külső máza mögött ott lapanganak az ősi gyűlölet-ösztönök és a zsidóellenes mozgalmakban ezek a vad indulatok vezetődnek le csupán. A marxista dialektika sem maradhatott le. Az Internacionálé bölcsei zsidói kimondották, hogy az egész zsidókérdés nem egyéb, mint osztályharc, sőt osztálygyűlölet. A tőkés- és birtokososztály, hogy elterelje magáról a proletártömegek figyelmét, mesterségesen zsidókérdést csinál.

A zsidókérdésnek tehát sokféle zsidó magyarázata van, de a lényege, a veleje valamennyinek ugyanaz. Mindenki vádlott lett és mindenki bűnösnek találtatott, csak a zsidóság jó, igaz és ártatlan, egyedül a zsidóság az áldozat. Mindenkit elmarasztalt tehát a zsidóság, csak éppen önmagába felejtett el belenézni, csak saját megítélését mulasztotta el.

A zsidókérdés lényegét, értelmét egyes-egyedül csak a zsidóságban kereshetjük és találhatjuk meg.

A zsidóságban, amelyet testi külsejében, lelki alkatában, szellemi világában, életformáiban, erkölcsi életében, nemzeti hagyományai-

ban, vallási kultuszában oly mély és áthidalhatatlan szakadék választ el Európa kultúrépeitől, hogy ennek a szakadéknak áthidalása egyáltalában nem lehetséges, de nem is kívánatos.

A zsidóknak erről a szembetűnő és kihívó idegenszerűségéről beszélnek már az egyiptomi papyruszok, ezt kifogásolja a Kr. e. 1. században *Molon* rétor és az alexandriai *Apion*. Erről ír később mélyeséges felháborodással és maró gúnnyal Tacitus a történész, valamint Seneca és Plinius. Nyilván a zsidók élesen elütő szokásai és hagyományai késztetik az elvirai, a chalcedoniai, az orleansi, a toledói, valamint a római zsinatot arra, hogy a zsidók és keresztények együttélését a rendeletek egész sorával a legmesszebbmenő módon szabályozza. A zsidóság idegenszerűségének rejtélyéről igyekeztek fellebbenteni a fátyolt az utolsó évtizedek nagynevű kultúrtörténészei. (Dühring, H. St. Chamberlain, Fritsch, Schickedanz és mások.)

A zsidókérdésben tehát mindenekelőtt arról van szó, hogy Európa népei között közel kétezer évvel ezelőtt szétszóródott egy fajilag, lelkileg más összetételű nép. Ez a nép vakon engedelmeskedve a maga különleges politikai, vallási, erkölcsi, gazdasági törvényeink, részben saját elhatározásából, részben külső nyomás folytán egészen a XIX. század elejéig teljesen elkülönült életet élt. Elzártágában tisztán megőrizte idegen-, dél-nyugat ázsiai-afrikai faji jellegét. Amíg a gettó zárt életközösségében élt a zsidóság, addig a közte és a többi európai nép közötti faji ellentét kisebb-nagyobb időközönként megismétlődő összetűzésekben

levezetődött, de amikor a gettófalak leomlottak és a zsidóság minden gátlás nélkül özönlötte el a befogadó nemzetek vezető osztályait, sokhelyütt csaknem teljesen kisajátítva a szellemi, a gazdasági és a politikai élet úgynevezett kulcspozícióit, a helyzet egyre tarthatatlanabbá vált. A mesterségesen elfojtott feszültségek, a letagadott ellentétek mind élesebb formában jelentkeztek, míg végre az utolsó esztendőiben döntő és végső válságba jutott az európai zsidóság ügye. Lehet, hogy itt, vagy amott a nagyfokú látszat asszimiláció következtében a zsidókérdést nem a zsidók idegenszerűségével, hanem különleges társadalmi, gazdasági viszonyokkal indokolják. Az igazi ok azonban mégis mindenütt az, hogy a zsidók kétezeréves ittélésük dacára, örök idegenek Európában.

A következő fejezetekben a zsidóságnak ezt az idegenszerűségét igyekszünk közelebbről megvilágítani.

I. RÉSZ

✓ A zsidókérdés — világkérdés

A ZSIDÓNÉP FAJKÉPE.

(A zsidóság eredete, faji összetétele, fajtörténete. Judt, Zollschan, Chamberlain, Sombart, Günther és Méhely nézetei. A mai zsidóság testi-lelki vonásai. Áttérés. Asszimiláció. Vegyes házasságok. A zsidó szellem. Marx, Weininger, Kmoskó Mihály a zsidó lélekről.)

Faj, nép, vagy felekezet?

Hosszú évtizedeken keresztül, valahányszor a zsidóságról esett szó, e kérdésről folyt a vita több-kevesebb szenvedélyességgel. Maga a zsidóság sem helyezkedett egységes, egyöntetű álláspontra. A zsidó felfogás ebben a kérdésben mindég az adott körülményekhez, a helyi viszonyokhoz alkalmazkodott. A mult század közepén, az egyenjogúsítás évtizedeiben csak vallásfelekezetként szerepelt a zsidóság. Mendelsohn Mózes fellépése óta divatba jött látszat asszimilációt ez a felfogás szolgálhatta legjobban. Bár az őszinte és önérzetes zsidók már akkor se titkolták ennek a nézetnek fonákságát. Az áttért német-zsidó költő Heine és Disraelli, a későbbi angol miniszterelnök, fölényes és gúnyos hangú önvallomásai eléggé megmutatják, hogy valójában miképp is gondolkozott abban az időben a zsidóság önmagáról. Később, amikor a nyugateurópai zsidóság körében mind nagyobb tért hódított a vallási közöny, a meg-

keresztelkedés és a vegyes házasság, olyannyira, hogy a zsidóság népi állományát is veszély fenyegette, mintegy visszahatásként megindult a cionizmus, a zsidóság kifejezetten nemzeti irányú politikai mozgalma. Ez már nem a zsidóság felekezeti voltára fektette a fősúlyt, hanem a népi sajátosságait, nemzeti eredetiségét hangsúlyozta. Végül — és ez a legérdekesebb — egyidejűleg zsidó szakemberek, szociológusok, orvosok, antropologusok széleskörű, tudományos színezetű adatgyűjtés alapján nagy buzgalommal igyekeztek bizonyítani, hogy a zsidóság különleges, könnyen felismerhető testi bélyegek által jól meghatározott külön faj. A befogadó népek — a nemzsidó társadalom — bár ösztönösen érezték, hogy a zsidó különös, idegen népelem közöttük, a kor politikai irányeszméihez igazodva tudomásul vették, hogy a zsidóság csupán hitfelekezet. A nemzsidó kutatók, történészek, szociológusok, a fajbiológia, a rasszantropológia és a néprajz művelői között sem alakult ki egységes vélemény a zsidóságra vonatkozóan. Egyesek megelégedtek (Renan) azzal, hogy a zsidóságot besorolták a sémi nyelvcsaládba és kultúrkörbe, mások csak a zsidók felekezeti különállásáról akartak tudomást venni. Csak az utóbbi évtizedekben lett uralkodóvá az a felfogás, hogy *a zsidó nép fajkeverék*, különböző fajelemektől nyert és hosszú évszázadokon keresztül megőrzött és kitenyésztett jellegzetes faji bélyegekkel.

A zsidóságra vonatkozó ellentétes nézetek tehát abban a végső eredményben oldódnak fel, hogy egy olyan embercsoporttal állunk szemben, amely nem csupán külön nép, külön faj, vagy külön felekezet, hanem e három együtt-

véve és egyszerre. Nép tehát a zsidóság, de saját, kizárólagos vallással és más népektől elütő faji vonásokkal. Éppen ebben a hármás mivoltában van a zsidóság lényege és ereje. Egy maroknyi, még hozzá közel kétezer év óta szétosztott népet csak külön vallási kultusza, külön törvényei, szokásai és hagyományai, legfőképpen pedig a maga nemében egyedülálló vérségi és faji öntudata tarthatott meg.

Zsidók a zsidó fajról.

A zsidók fajiságáról a Jewish Encyclopédia — megjelent 1901-ben 400 zsidó tudós közreműködésével, 12 kötetben — a következőket írja: A zsidók antropológiai bélyegei: Az átlagos magasság 162.1 cm, a karok szélessége 160.1 cm, mellméretben körülbelül 81 cm, úgyhogy a zsidók a legrövidebb és legkeskenyebb európaiak. Koponyájuk rövid, szélessége étlagosan 80 százaléka hosszúságának. A zsidók — Galiciát kivéve — barnábbak, mint az őket körülvevő európaiak. A hajuk is barnább, átlagosan 15%-ának van fekete haja a körülöttük lakó európaiak 4—5%-ával szemben. Feltűnő, hogy a zsidók között nagyobb átlagban vannak vöröshajúak, mint bármely más faj között. A zsidóknak körülbelül egyötöde kékszemű. Körülbelül négyötöde a zsidóknak szépnek mondható, míg a körülöttük lakó népnek csak fele. Az orr jellemző bélyege a zsidónak, lévén az átlagos zsidóorr a leghosszabb (77 mm) és a legkeskenyebb (34 mm). Jellemző formája az orrlyuk (nostril) accaentusa következtében a 6-os szám. A zsidók ajka szintén jellemző, mert 48%-nál vastag. Ezek az ismer-

tető jelek alkotják azokat a bélyegeket, amelyek markáns zsidótípust nyújtanak.

Antropológiai értelemben a zsidó élesen egyöntetű megjelenésű faj — írja más helyütt a Jewish Encyclopédia.

A zsidó Judt és Zollschan is a zsidók faji egysége mellett törnek lándzsát. Az előbbi hivatkozik arra, hogy a zsidók 60—80%a rövidfejű, 70—80%-a sötét hajú és sötét szemű, testmagasságuk pedig általában közepes. Zollschan különböző országok és világrészek zsidósága között szerzett tapasztalatai alapján állítja, hogy a zsidóság egységes, homogén faj. Határozottan felismerte a konstantinápolyi, velencei, római, korfú, széfárd és az Észak-Amerikába bevándorolt orosz-lengyel zsidók hasonlóságát. A környezethez való alkalmazkodásból előálló szociális típusban lehetnek különbségek, de az antropológiai egység nem lehet vitás. Az arckifejezés hasonlóságát különösen fontosnak tartja Zollschan. A zsidóság faji egyöntetűségét különben azzal magyarázza, hogy a zsidók évezredek óta alig keveredtek más népekkel. A nők nemi erkölcsének fogyatékosága következtében itt-ott bekerülhetett kevés idegen vér a zsidóságba, de ez elenyészően csekély volt. A gettó visszariasztott mindenkit a zsidósághoz való közeledéstől. A Kr. előtti évszázadban nagy számmal voltak ugyan prozeliták (zsidó hitre áttért idegenek), de ezek nem kaptak *jus connubiit*, nem keveredhettek zsidókkal. A prozeliták sohasem lehettek a kiválasztott nép tagjai. A Krisztus előtti második század 6—7 milliónyi zsidóságában a kevésszámú bekeveredő idegen nyomtalanul elenyészett. A középkorban az egyházi zsinatok tilalmai akadályoz-

ták a nagyobb arányú vérkeveredést. A vegyes házasságból származó utódok nagyrésze meg lett keresztelve és így távol maradt a zsidó fajközösségtől.

Zollschan egyébként aggodalommal tekint a zsidónép biológiai jövője elé. Félti a teljes feloldódástól. Mióta megszűntek az elkülönítő rendszabályok, különösen Nyugat-Európában az áttérések és vegyes házasságok révén mind több zsidó szívódik fel a befogadó népekbe. Az ortodoxia megtartó ereje ma már csak Kelet-Európában érvényesül. Száz év előtt még a nyugati országok zsidósága is nagy többségében olyan életviszonyok között élt, mint ma a keleti zsidóság. Nem titkolja, hogy a zsidóság lelki élete nem nyugodt és kiegyensúlyozott, testileg satnya és fogyatékos. Mindezt a kétezereves szétszórtsággal magyarázza. A diaszpórában csak kereskedésből élt és az értelmi életpályákat kereste fel. Parasztsága nem volt, amelyből felfrissülhetett volna. A *Finis Judaeaorum* ideje azonban még nem érkezett el, ha a zsidóság nagy tömegei külön területen, zárt egységben élhetnének, akkor még van remény a faji megújulásra. A zsidóság nagy tömegeinek még ma is meglevő szaporasága, ellenállóereje különféle betegségekkel szemben, alkalmazkodóképessége a különböző éghajlati viszonyokhoz mindenesetre biztató jelenségek.

Judt és az ő nyomán Zollschan a zsidók fajisága tekintetében a következő végső eredményhez jutnak: A zsidóság mint fizikai faj nem európai termék, nem azonos a tiszta szémita fajjal. A tiszta szémita héber hordák vándorlásaik során néppé alakulásukkor más népekkel keveredtek (kanaaniták, amóriták, fi-

liszteusok). E népek közül a hettiták gyakoroltak legnagyobb befolyást a zsidóság fajképének kialakulására. Luschan a hettitákat az armenoid (örmény) faj legjellegzetesebb képviselőinek tartja (rövid fej, alacsony termet, sötét haj, szemszín). A göndör haj, duzzadt ajak a néger beütés kétségtelen bizonyítéka. Judt a felszabadított rabszolgák beházasodására gondol. A gettó áttörhetetlen falként vette körül ezt a fajkeveréket, amely a beltenyésztés során teljes egységgé forrott össze. Ma a zsidóság tekintet nélkül a földrajzi helyzetre, a környezetre és a befogadó népekre, egységes faji jelleggel rendelkezik. A zsidó fajképnek uralkodó vonásai a hettitáktól erednek. Az újabb fajtörténeti és rasszantropológiai kutatások, mint később látni fogjuk, Judt és Zollschan nem egy megállapítását megcáfolták, fejtegetéseik mégis mint zsidó vélemények érdekesekek és figyelemreméltók.

Chamberlain a zsidó fajiságról.

Nagyszabású kultúrtörténeti munkájában H. St. Chamberlain külön fejezetet szentel a zsidóság eredetének, faji, lelki, szelicmi és vallási lényegének megvilágítására. Nézetei sok tekintetben ma is alapvető jelentőségűek lévén, a következőkben összesűrítve számot adunk róluk.

Európa egész gazdasági és szellemi életét a teljes elzsidósodás veszélye fenyegeti — írja Chamberlain a zsidókról szóló fejezet bevezetésében. A zsidóság saját vérének tisztaságát minden eszközzel megvédi. A Tóra szerint zsidó félvér még tíz nemzedék multán sem kerülhet be Jahve közösségébe. Kisebb-nagyobb zsidó

rajok szivárognak a nemzsidó népek közzé, hogy megfertőzzék őket. Ha ez a folyamat így megy tovább, csak egyetlen fajtisza nép marad: a zsidó, míg a többiek pszeudo héber meszticek lesznek. Mózes V. 7. 3. verse világosan megmondja: leányaitokat ne adjátok az ő fiaiknak és az ő leányaikat ne vegyék el a ti fiaitok. Elsősorban a zsidó férfiaknak tilos idegen nővel összeházasodni, zsidó lánynak gojjal való házassága nem árt a zsidó nép tisztaságának, gyökeret fog a törzs az idegen talajban.

De a zsidó férfi házassága goj nővel tönkre teszi a szent magot s nem változtat ezen az idegen nő áttérése sem. A Rotschild-ház nőtagjai csaknem kivétel nélkül áttértek és bárókhöz, grófokhoz, hercegekhez mentek feleségül, de a család egyetlen férfi sarja sem vett nőül nemzsidó nőt. A zsidóságot a törvény által egybefogott politikai egység, a vér, a múlt és a jövő közössége. Még ha egyes elemek nem is tiszta zsidók, a vér és a zsidó eszmék ereje oly hatalmas, hogy ezek az idegen alkatrészek gyorsan felszívódtak. A mai zsidóság egy hosszú és mesterséges folyamat eredménye. Egy szémita ősnépnek más nemrokon népekkel való nagyarányú keveredéséből ered az izraelita nép, amelynek a szémita fajelem legfeljebb felét teszi ki. Végül az igazi zsidóság évszázadok folyamán az izraelita népből alakult ki a Jahve kultusz és a papi törvények hatása alatt, tehát mesterséges úton a nép egyes tulajdonságainak kitenyésztése, másoknak elszorvasztása révén. Arábiából, a szémita népek ősi hazájából beduín törzsek húzódtak be Mezopotániába, Ur városa környékére. Innét később északra Paddam aram vidékére kerültek, majd

még távolabb a mai Szíriába, Dél-Palesztinán keresztül pedig Egyiptom delta vidékére. Ezekből a kóbor nomád, beduín héber törzsekből alakult ki az izraelita nép más népekkel való folytonos vérkeveredés eredményeként, amikor Egyiptomból ismét visszatértek Kánaánba. Ebben a fajkeverékben a legszívósabbnak a beduín, a szémita bizonyult, ez lett tehát a zsidóságban a lényeg és a hajtóerő. Az első nagyobb arányú vérkeveredés Szíriában mehetett végbe egy merőben más néppel, a hettitákkal. E keveredés eredményeként tűnnek fel a történelemben a héberek, akik tehát tulajdonképpen a szémiták és a szíriaiak basztardjai. A keveredés lassan és fokozatosan ment végbe. A hettiták kerek koponyája és jellegzetes orrformája (*zsidóorr*) uralkodóvá lett a héberekben. Tiszta beduín, szémita típusokkal később már csak a vezetők, a vezérek között találkozunk. Különben Kánaán lakossága is nagy többségében hettita volt. A velük való érintkezés során civilizálódtak a héberek. Kánaánban a hettitákon kívül nagyobb számban éltek amoriták is. Magastermetűek, világos színűek, kékszeműek voltak. Harcias természetük miatt az izraeliták borzadva gondoltak rájuk. Később ők voltak az izraelita királyok legkiválóbb katonái. Dávid seregének egy harmada közülük került ki. Nagy városokat építettek. (Jeruzsálem.) Legnagyobb számmal Dél-Palesztinában éltek. (Judea.) Sok körülmény arra mutat, hogy magában Dávidban is volt amorita vér. A zsidóságban tehát három fajelemet találunk: a szémitát, a hettitát és az amoritát. (Luschan.) Hozzávetőleg a hettita típusok arányszáma 50%-ot, a szémitáké 5%-ot, az amoritáké 10%-ot tesz ki, míg 35% nem határozható

A zsidó nép ősi történetének színhelye

MAX WARBOURG

NAHUM SOKOLOV

USSISCHKIN M. M.

A nemzetközi zsidó szervezetek vezetői.

pontosan meg. A természetellenes basztardok nagy száma jellemző a zsidóságra. Ilyen korszakok akkor jönnek létre, ha a keveredő típusok között áthidalhatatlanul nagy az ellentét. A szíriai és a beduin között nagyobb a biológiai ellentét, mint a spanyol és a délamerikai indián között. (?) Itt tehát természetellenes vérfertőzéssel, vérgyalázással állunk szemben. A következmény nem lehetett más, mint nyomorult és tragikus sors. Amikor a zsidóság lelkében felébredt a faji büntudat, kétségbeesett harcot indított minden további vérkeveredés ellen.

A homo syriacus (a hettita) nem volt éppen tehetséges, de voltak bizonyos képességei. Volt benne szívóság, kitartás, ravaszság. Tudott uralkodni és tudott engedelmessé válni. Ügyes kereskedő és bátor katona (Urias). A Kánaánba benyomuló izraeliták az ő szokásait, ünnepeiket, vallási kultuszukat vették át. A homo europeus (az amorita) évezredek során eltűnt. A nemeset, a magasabbrendűt nehéz megtartani. Ma a szőke szíriaiak, a szőke zsidók őrzik emléküket. Magasak voltak mint a cédrus, erősek mint a tölgy. A kalandvágy, a harcélv, a becsületesség, a hűség, a magasfokú kultúrérzék jellemezte őket. A homo arabicus (a szémita, a beduin) a történelemben csak más fajokkal keveredve játszik szerepet. Kultúrjelzői csak csekélyek. Lelki életüket a bosszúvágy, az erőszak, a vallási fanatizmus jellemzi. Szellemi életüket az akarat uralja. A világtörténelemben is csak szenvedélyes akaraterejükkel jutnak szerephez. A legyőzött népekhez asszimilálódnak, átveszik kultúrájukat, de beléjük oltják saját féktelen életenergiájukat, a mozgékonyságot és mohóságot s ezzel a

befogadó népek jellemét is megváltoztatják. A homo judeusban a két ellentétes faji elem küzdött egymással. Izrael és Juda egymás elleni harcának is az a magyarázata, hogy északon Izraelben gyorsan végbe ment a hettitákkal való vérkeveredés, míg délen Judeában, ahol sok amorita lakott, sokkal inkább megmaradtak tisztán a szémíták. A zsidó szellemenben az üzleti képesség hettita eredetű, míg a vallási elem szémita adomány. A mai zsidóság igazi kialakulása Kr. e. 721-ben kezdődik a babyloni fogsággal. Eddig Juda alárendelt szerepet játszott, most Izrael bukása után átveszi a vezetést. A papi kaszt megteremti a Jahve kultusz végleges formáját és azt kizárólagossá teszi. Az állam bukása után annak helyét a vallás törvényei veszik át. Ezra és Nehemiás a zsidóság teljes vérségi elkülönüléséről és megtartásáról gondoskodtak. Halálbüntetés terhe mellett tilos volt zsidó férfinak idegen nővel összeházasodni. A Tóra, majd a Talmud végleg megmerevítette a zsidóság faji lényegét.

Chamberlain azzal az érdekes gondolattal fejezi be fejtegetéseit, hogy a zsidóság azonkívül és azon felül, hogy faj, egy eszme, egy gondolat és egy reménység is. Ennek az eszmének nagy a belső, másokat átformáló ereje. Nem kell hettita orral rendelkeznie valakinek ahhoz, hogy zsidó legyen. A zsidó szó elsősorban különleges módon való érzést és gondolkozást jelent. Izraelita származás nélkül is hamarosan zsidóvá lehet, aki zsidó környezetben él, zsidó ujságokat olvas, irodalomban, művészetben a zsidó életfelfogáshoz szokik. Meg kell tehát akadályoznunk a zsidó szellemi és kulturális befolyás felülkerekedését Európában.

Nomádizmus, judaizmus, kapitalizmus.

Werner Sombart ismert gazdaságtörténeti munkájában, amelyben a zsidóságnak a gazdasági életben betöltött szerepét teszi vizsgálat tárgyává, behatóan foglalkozik a zsidó fajiság lényegével is. Határozottan állítja, hogy a zsidóság évezredek multán is megtartotta sajátos etnikai és vérségi egyéniségét. Az eltérő környezet, a befogadó népek eltérő viszonyai között is megőrizte a zsidóság a közös és nagyjából mindenütt azonos, egységes zsidótípust. A zsidóság legbeszédesebb bizonyítéka az átöröklés hatalmas erejének. Az antropológiai egység elsősorban a rövidfejűségben és az arckifejezésben észlelhető. Figyelemreméltók a korai nemi-érettség, hajlamosság a rák és különböző szellemi betegségek iránt. A jellegzetes zsidó fiziognómiát a gettó-élettel nem lehet megmagyarázni. Kr. e. 973-ból az egyiptomi Sisakban ránkmaradt zsidó követek és hadifoglyok arcásai a megszólalásig hasonlítanak a ma közöttünk élő zsidók arcvonásaihoz. Sombart a zsidóság faji egységéről elmélkedve, benső, eddig ismeretlen vérségi összefogó erőre céloz. Nem ad igazat Luschának, aki tagadja a tiszta zsidó faj létezését és a zsidóságban csak fajkeveréket hajlandó látni „Még ha egyetlen egy testi jegyet se tudunk felmutatni, amely csak a zsidóságra jellemző, akkor se lehet engem lebeszélni arról, hogy a zsidó más, mint a svéd, vagy a néger.“ Ha a szorosán vett antropológiai értelemben nincs is zsidó faj, akkor is itt van egy különleges embercsoport, amellyel számolnunk kell. Rappin — zsidó szociológus — véleménye szerint Mózes követői egészen a XVIII. századig tartó beltenyésztés ál-

tal környezetüktől élesen elütő antropológiai közösséget alkottak. A zsidó faj nem egyéb, mint azoknak a személyeknek összesége, akik genealógiailag ebből a közösségből származtak.

A zsidó szellem főbb vonásait keresve, mindenekelőtt a *nomádizmusra* mutat rá Sombart. A vallásos írások is csak a pásztorléttel foglalkoznak és egy nomád nép lelkületét tükrözik vissza. Még a Kr. e. V. században is éltek a nomád életformák hagyományai. A nomádizmus, a saharaizmus ösztöne később a letelepedés után is élt a néplélekben. Évezredek múltán is alapjában véve pusztai vándornép maradt a zsidóság. Ma is az örök nomádságot képviseli. A zsidó állam megsemmisülése után a világ minden részébe szétszóródó zsidóság sehol se alkot állandó letelepedést jelentő földműves kolóniákat, mindenütt a nagyvárosokba húzódik. Letelepedése mindig csak átmeneti jellegű. De nem kívánczik vissza a szülőföldre sem. Országról országra, világrészről világrészre vándorol. Amikor Palesztina a legsűrűbeben volt népesedve, csak 1,500.000 zsidó lakosa volt. Ugyanakkor Egyiptomban 1,000.000 zsidó élt. Philo elmondja, hogy az ő korábban a föld minden sarkában találunk zsidókat. Így vándoroltak el a zsidók a Kr. u. V. században Babilóniából Indiába, Arábiába, Európába, a XIII. században a spanyol félszigetről Angliába, Franciaországba és Németországba, évszázadokkal előbb Palesztinából és Babilóniából Délkelet-Európába, majd pedig Oroszországból Nyugat-Európába és Amerikába. Most mint város lakó tömeg folytatja a zsidóság a pusztai, nomád életet. Nem negyven éven át vándorolt a pusztában, hanem négyezer éven keresztül. A zsidók különleges

értelmi képességei azzal magyarázhatók, hogy a pásztor-élet óta nem foglalkoztak testi, fizikai munkával. Csak gondolkoztak, de nem verejtékeztek. Közelebbről nézve a zsidó szellemiségen is felismerhető a pusztai eredet (elvonat és racionális gondolkozásmód, célszerűség, alkalmazkodóképesség.) A nomád ösztön és a pénz iránti fejlett érzék fejlesztette ki a zsidóságban a judaizmus szellemét, amely Sombart szerint a modern kapitalizmus igazi gyökere. A gettó-élet, a vallás és a beltenyésztés a zsidóságban meglévő alaptulajdonságokat sokszorosán felfokozta. A vegyes házasságok megtiltása által az öröklés révén a zsidóság belső, faji, biológiai erői a legteljesebb mértékben kibontakozhattak, nemzedékről nemzedékre mindjobban megerősödtek. A faji vonások az utódokban mind határozottabb formában jelentkeztek. Idegen fajtákkal való keveredés a zsidó faji bélyegeket nem moshatta el. Vallás és beltenyésztés zárta össze és tartotta meg a zsidóságot.

Méhely Lajos az idegenfajú zsidóságról.

A magyar tudományos életben mindezt csak Méhely Lajos professzor foglalkozott fajélettani és fajembertani szempontból a zsidókérdéssel. Az 1918-as és 19-es összeomlás élettani okait kutatva, a magyar vezető osztályok végzetes elzsidósodására mutat rá. A zsidóságban uralkodó három vérelem: a szémita, a hetita és a néger egyaránt távol áll az európai népeket alkotó valamennyi fajelemtől. Az egymástól élettani szempontból távol álló fajta keveredéséből csakis diszharmonikus korcsok származhatnak. Az utódok legtöbbször szülőik rossz tulajdonságait öröklik csupán, ilyen mó-

don kárbavesznek a két fajta értékes sajátosságai. A zsidók magatartásának számos jele mutatja alacsonyabb származásukat, így himbálózó járásuk, kezüket lóbálva, apró léptekkel mennek, talpuk külső szélére nehezednek, lábállásuk ezért dongaszerű, járás közben kezüikkel hadonásznak, kézüjjaik folytonos mozgásban vannak, tenyerük hátrafelé irányul. Az alacsonyabb rendű fajnak átörökítő ereje nagyobb lévén, a vegyes házasságok esetében akár az apa, akár az anya zsidó, az utódokon mégis a zsidófaji bélyegek uralkodnak.

A zsidóság eredete és faji összetétele.

A legújabb fajtörténeti és fajembertani kutatások eredményeit Günther professzor összegezte több kiadást ért munkájában. (Rassenkunde des jüdischen Volkes.) Könyve bevezető részében leszögezi, hogy amennyire helytelen a zsidóságban csak vallásfelekezetet látni, éppannyira tudománytalan dolog a zsidóságot tiszta fajnak tekinteni. Miként a többi népek, úgy a zsidóság is fajkeverék, azonban Európán kívüli fajok keveréke. A zsidóság mint fajkeverék áll szemben más népek fajkeverékével. Zsidó faj nincs, mintahogy nincs szémita-faj sem, az utóbbi csupán nyelvtudományi fogalom. Weissenberg nézetét sem fogadhatjuk el, amely szerint a zsidóság kulturközösség, a zsidók ugyanis a legkülönbözőbb kulturkörökbe illeszkedtek bele. *A zsidóság tehát nem vallás, nem faj, nem kulturközösség, hanem nép.* Ezen a véleményen van Ripley, a zsidó történetíró Dubnov és ezt vallják a cionisták is.

A zsidó népet alkotó fajelemek közül mindenekelőtt az *előázsiai* (armenoid, taurid

hettita) fajról kell megemlékeznünk. Palesztina ősi lakossága ugyanis a héberek bevándorlásakor legnagyobb részét ehhez a fajhoz tartozott. Az előázsiai faj főbb ismertető jegyei a következők: közép termet, rövid fej, közép széles arc, erősen előugró orr, amely görbén viszsza hajlik, az ajkak húsosak, a szájnnyílás széles, a fül nagy és husos, a haj színe barna-fekete, a bőrszín barnás, összenőtt sűrű szemöldök, az elhízásra való hajlamosság — főleg a nőknél. Az előázsiai fajta lelkületét az új görögök, örmények és zsidók körében tanulmányozhatjuk. A kereskedelem iránti érzéklet kell kiemelnünk. Ehhez hozzá kell még vennünk a rábeszélő képességet, valamint az idegen szellemiség gyors megértését és átélését. Lenz szerint az előázsiaiak nem a természetet tudják uralni és kihasználni, hanem az embert. Luschian a politikai képességek teljes hiányát emeli ki. Vallásalapításhoz és hitközségek szervezéséhez sem ért az előázsiai. Két típust lehet közöttük megkülönböztetni: a földművelő, állandóan letelepülő új perzsát és törököt, az elvándorolt és szétszóródott zsidót és örményt. Bizonyos fokú rokonságban van az európai dinári fajjal. Az előázsiaiakon kívül északi fajú amoriták és mitanniak éltek még nagyobb számmal Palesztinában a héberek megjelenésekor. Az első vezető szerepet játszott, a felsőbb rétegekben volt gyakori, az utóbbin niger vérbeütés nyomai állapíthatók meg. A mitanniak testi jegyei közül megemlítjük a következőket: göndör haj, közepes láb, közepes fej, rövid széles orr, húsos ajkak, sötétbarna bőrszín. Végül jelentékeny számban éltek már ebben az időben Palesztinában az orientális (szémita) fajhoz tartozó néptörödékek. A Kr. e. 1500—

1400. körül Babyloniából Szírián keresztül bevándorló orientális, vagy szémita fajú héberek tehát előázsiákat, északiakat és szémitákat találtak Palesztinában. A szémiták őshazája valószínűleg Dél-Arábia volt, legtisztább képviselői a nomád beduín arabok.

Az *orientális*, vagy másként szémita, arab-faj a nyugati (mediterrán) fajjal van rokon-ságban. Clause pusztai sivatagi típusnak mondja. Középmagas, karcsú termet, boltozatos mellkas, erős izomzat, széles csipők, hosszú fej és széles arc a jellemző faji bélyegei. Megemlíthetők még az alsóharmadában hajlott orr, a széles, mélyen fekvő orrgyökér, a duzzadt vastag ajak, a beesett szem, amelyet gyakran zsír-szegély vesz körül, a szemöldök erősen ívelt, a szempillák hosszúak, a fül rendszeren kicsi, a bőr világosbarna színű, a haj sötétbarna, vagy fekete és fürtös, a hajszálak vastagok és puhák, a szem szivárványhártyája sötétbarna, a szakáll telt. A nők hamar öregszenek, 12—20 éves korban a legéletteltebbek. Lelki életükre jellemző a vallási türelmetlenség, a szenvedélyesség, nemi érzelmeiken sokszor nem tudnak uralkodni, lelki állapotuk a végletek között ingadozik. Kitűnő megfigyelők, akaraterejük szívós, fortélyosak, lobog bennük a bosszúvágy és nem tudnak részvétet érezni.

Az orientális faj elterjedési területe a Földközi-tenger keleti medencéjének partvidéke, Elő-Ázsia, Délkelet-Európa, Görögország, a görög szigetek, Itália délkeleti része, az Ibér félsziget délkeleti része, Észak-Afrika, különösen Marokkó. Elsősorban a zsidók körében gyakoriak. Az előázsiai faj elterjedési területét Günther a következőképp jelöli ki: A Kaukázustól Belső-Ázsiáig, délre egészen Indiáig, a zsi-

dók között elkeveredve a Balkán félszigeten, a Fekete-tenger partvidékén, Sziria, az Égei-tenger szigetein, Krétán, Sziciliában, Észak-Afrikában, különösen Tripoliszban, Tuniszban és Algirban, Dél-Spanyolországban, főleg Andaluziában, végül a Vörös-tenger keleti partján és Dél-Arábiában találunk kisebb-nagyobb számban tisztán, vagy elkeveredve szémitákat.

A nomád szémita héberek Kr. e. 1500 körül két irányból: északról és délről húzódtak be Palesztinába, amely ezidőtájt az egyiptomi uralkodó fennhatósága alatt állott. A héberek palesztinai végleges letelepedésük előtt hosszabb időt töltöttek Egyiptomban — Gosenben — a Nilus delta vidékén. Itt tartózkodásuk alatt hámita és néger vérelemet vehettek magukba. Az egyiptomiak ugyanis főleg orientális és hámita, valamint néger fajelemekből állottak. A hámitára jellemző a magas termet, a vékony lábak, a hosszú kar, a keskeny kéz és láb, a hosszú fej, a széles arc, az egyenes orr, a fekete haj, a sötétbarna szem, a sötétbarna bőr. Államszervező és uralkodó képességekkel rendelkeznek. Hajlamosak a kegyetlenkedésre. A zsidók között a hámita vonások kiveszőfélben vannak, Luschan ugyan megjegyzi, hogy Berlin utcáin lépten-nyomon találkozik a kelet-afrikai hámitákra emlékeztető típusokkal.

A vándor pásztor héberek évszázadok során vérségileg összekeveredtek Palesztina orientális, előázsiai és másfajta bennszülött és letelepült földművelést folytató lakosságával (moabiták, edomiták, ammoniták, stb.), átvéve ezek műveltségét, szokásait és hagyományait is. A héber törzsek közül idők folyamán kettő emelkedett ki és szervezett önálló országot: Izrael és Juda. A vezető szerepet az első vitte.

A két ország közötti ellentétnek és harcoknak igazi okát az eltérő faji összetételben kell keresnünk. Az északi Izraelben uralkodó szerepe volt az elő-ázsiai fajnak, míg a déli Judában a szémita fajúak voltak túlsúlyban. Az elő-ázsiai hettitáktól a héberek elsajátították a földművelést, a házépítést, a város- és templomépítést, átvették a földművelő életmóddal összefüggő vallási és nemzeti kultuszt. A földművelő őslakosság Baal-kultusza sokáig harchan állott a nomád szémita lélek által kiformált Jahve-kultusszal. A vérkeveredés Izraelben és Judában egyaránt állandóan tartott és legnagyobb méretű a felső rétegekben volt. Dávid király feleségei között moabitákat, ammonitákat, edomitákat, szidoniaiakat, egyiptomiakat és hettitákat találunk. Kr. e. VIII. században a héberek régi nyelvüket is elhagyták és áttértek az arámi nyelvre, a héber megmaradt istentiszteleti nyelvnek. A társadalmi szokások és vallási törvények következtében a héberek gyorsan elszaporodtak. Egyes nem egészen megbízható becslések szerint számuk Mózes idejében kétmillió 760.000, Dávid korában 6,275.000, a Kr. e. 1. században pedig 5,000.000 lehetett. Szokásban volt a többnejűség, Gideonnak 70 felesége volt. A héber nők mellett nagy számmal voltak különböző fajú ágyasok és rabszolganők minden háznál. Az utódok egyenlőjogúak voltak. Szigorú szokás szerint mindkét nembeli fiataloknak a nemi érettség után házasodniuk kellett. Ha tízévi házasság után a feleség gyermektelen maradt, a férj más nővel házasodhatott. A néger rabszolganők bizonyára nem kis mértékben okai a zsidókon ma is felismerhető negroid vonásoknak. A felszabadított feketebőrű rabszolgák bejuthattak a zsidó

nép- és hitközösségbe is. Luschan professzor szerint aligha tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a duzzadt ajak, a göndör haj, az előreugró állkapocs, néger vérbeütés eredménye. A zsidó Judt, mint már máshelyütt említettük, hasonló véleményen van, de ő a barnás bőrszín és az alacsony homlokot is néger vérségi kapcsolatokra vezeti vissza. A mai zsidóságban szórványosan fellépő szőke hajú, kékszemű, világos bőrszínű típusokat az északi fajú amoritákkal való vérségi kapcsolatokra vezethetjük vissza.

A zsidó nép fajtörténetének legnagyobb fontosságú fejezete Ezra és Nehemiás próféták működéséről ad számot. Salamon halála után az egységes zsidó állam kétfelé szakadt. 720-ban II. Sargon asszír uralkodó az északi zsidó államot meghódítva, 27.290, nagyjából a felső osztályhoz tartozó zsidót elhurcolt Mezopotániába. Judea se kerülhette el sorsát. Kr. e. 597-ben Nabukodnozár babiloniai király Jeruzsálemet elfoglalva, több ezer gazdag zsidót vitt fogságba. Amikor távollétében a visszahagyott zsidó helytartó az egyiptomiakkal szövetekezett ellene, 586-ban újra visszatért és Jeruzsálemet másodszor is elfoglalva, a templomot földig lerombolta és az ország lakosságának nagy nagyrészét magával vitte. Kyros perzsa király a Babilon birodalom meghódítása után, 536-ban, a zsidókat visszabocsátotta hazájukba és megengedte a templom felépítését is. A gazdag zsidó kereskedők jelentékeny része visszamaradt Babiloniában. A vérségi keveredés ezalatt a Palesztinában visszamaradt zsidók és a szomszéd népek között mind veszedelmesebb arányokat öltött. Valóságos divattá lett a vegyesházasság. Nemcsak a zsidó nép vérségi

tisztaságát fenyegette veszély, de az ősi hit, a régi szokások és hagyományok és a nyelv is veszélyben forgott. A perzsa király támogatásával hazatérő Ezra nyomban felismerte a helyzet komoly voltát. Láttá, hogy a zsidó népet a pusztulástól csak kíméletlen törvényekkel és azok kérlelhetetlen végrehajtásával lehet megmenteni. Mint a régi zsidó hagyományok szorgalmas kutatójának, nem volt nehéz neki a Jahve-kultusz parancsait és tilalmait pontokba foglalni. Ezeket azután, mint Mózes törvényeit közölte a néppel. Tanítása szerint a szent ivadék megszenteltségének más népekkel való keveredése, még akkor is, ha az idegenek Jahve hitén vannak. A szentély előtt megeskette a zsidó férfiakat, hogy idegen asszonyaikat elbocsátják és velük együtt gyermekeiket is. Grätz, a zsidó történész, azt írja, hogy egész Juda jövődjére kiható, nagyjelentőségű pillanatok voltak ezek. Ezra egyszer és mindenkorra válaszfalat emelt Juda és a többi népek közé.

Külön bizottság alakult a vegyesházasságok kikutatására. Az érdekelteket felszólították az elválásra, ha a felhívásnak nem tettek eleget, vagyonekobzással és számüzetéssel sújtották őket. A vegyesházasságban élő befolyásos zsidók száma és hatalma oly nagy volt, hogy Ezra nem tudta törvényeit teljes mértékben végrehajtani. A fanatikus zsidók egy csoportja felkereste a perzsa király udvarában a gazdag és befolyásos Nehemiást, arra kérve őt, hogy jőjjön Jeruzsálembe és vegyen részt a nép megmentésének és az ország újjáépítésének munkájában. Nehemiás még Ezránál is elszán-

tabb harcot hirdetett a zsidó hitre áttért idegenek és a félzsidók ellen. Amikor Jeruzsálem benépesítéséről kellett gondoskodni, csakis a fajilag tiszta zsidók kaptak engedélyt a betelepülésre, még vegyesházasságból származókat sem bocsátotta be a városba. Az előkelő zsidók lezármasztását maga Nehemiás vizsgálta felül. Három papi családot eltiltott hivatása gyakorlásától, mert származását nem tudta kellőképp igazolni. A népnek ismételten meg kellett fogadnia, hogy idegen néppel nem vegyül, a férfiaknak el kellett küldeniök moabita és ammonita származású asszonyaikat. Nehemiás később még egyszer visszatért Jeruzsálembe és azokat, akik távollétében megszegték a törvényt és vegyesházasságot kötöttek, száműzte az országból. Átkokat szórt az árulókra és megfenyítette őket. Az idegen származású asszonyok és gyermekek eltávolításával Ezra és Nehemiás elérték, hogy a szent mag megtisztult a tisztátalan elemektől. A faji elkülönítésnek célja nem utolsósorban a Jahve-hit védelme volt. A zsidóság faji összetétele ugyanis nagyjából olyan volt, mint a szomszédos népeké, félő volt azonban, hogy a vérségi elvegyülés folytán Jahve és népe is elenyészik. Később aztán, amikor a szétszórtság idején a zsidóság más faji összetételű népek közé került, a valódi elkülönülés egyszersmind faji elzárkózást is jelentett. Kr. e. 1000 körül még zavartalanul bekapcsolódhattak idegen származású egyének és egész néptörödékek a zsidó nép és hit közösségbe. Ezra óta ez a folyamat végleg megszűnt. Ezra és Nehemiás szilárd népi, vallási és vérségi egységé forrasztva a különböző ellen-

tétes fajelemekből álló izraelitákat, megteremtette a zsidóságot.

A perzsa birodalom bukása után Palesztina Nagy Sándor világbirodalmának egyik kis tartományává lett. Ezidőtájt már teljes erővel megindult a zsidóság szétáramlása a világ mind a négy tája felé. A babiloniai zsidóság egy része Örményország és a kaukázusi országok felé húzódik, a palesztinai zsidóság pedig Szíria, Görögország és Egyiptom városait lepi el. A zsidó kereskedő a világ minden zugában ismertté lesz. Az időszámításunk kezdetekor Alexandriában élő zsidó filozófus, Philo, egyik levelében elmondja, hogy zsidó telepeket találunk Egyiptomban, Föniciában, Szíriában és Ázsia más vidékein, a Fekete tenger partján, Thessaliában, Sziciliában, Macedoniában, Attikában, a Peloponézosz nagyobb városaiban, Kréta és Cyprus szigetén és sok más vidéken. Ebből a korból zsidókra vonatkozóan fennmaradt feljegyzések elmondják, hogy a zsidóknak mindenütt milyen nagy volt a befolyásuk, milyen gazdagok voltak és mennyire összetartottak. Harnack a szétszórás idejében mintegy 4—4.5 millióra becsüli a zsidók számát, ebből 1—1 millió jutott Egyiptomra és Szíriára. A Kr. e. 1—2. században vallási és politikai okokból nagy belső harcok dúltak az otthonmaradt zsidóság között. Időszámításunk kezdetekor pedig Zsidóország már római tartomány. A zsidó nép teljes szétszóródása Kr. u. 70-től indul meg, amikor Titus lerombolja Jeruzsálemet. Kialakul a szétszórt zsidóság két nagy csoportja.

A keleti zsidók Babiloniából Kaukázusba jutva, tovább húzódnak a Fekete tenger men-

tén és elkerülnek a Krim félszigetre. Vándorlásaik során gyarapodott bennük az előázsiai rajelem. A kazárokkal való kapcsolataik viszont belsőázsiai és keletbalti vérbeütést eredményezhettek. A 14. században érték el a mai települési területeket. Nagy Kázmér lengyel király által behívott németországi zsidók a 14—15. században orientális vért hoztak a keleti zsidóságnak. Ezzel a bevándorlással függ össze az orosz és lengyel zsidók némethangzású neve és a rajnai frank dialektusból származó héber és szláv szavakkal kevert jiddis nyelv is. A környező szláv népekkel való vérségi összeköttetés keletbalti, csekély északi és dinári beütést hozott magával. Ma a zsidóság kilenctized része az askenázi, orosz-lengyel, vagy keleti zsidósághoz tartozik (Oroszország, Lengyelország, Németország, Románia, részben Nyugat-Európa és az Unio). Günther szerint az askenázi zsidóság faji összetétele a következő: előázsiai, orientális, keletbalti, keleti, belsőázsiai, északi hamita és néger.

A nyugati, vagy szefard zsidók, Palesztinán kívül nagy tömegben éltek Egyiptomban és Itáliában, innét eljutottak az Ibér félszigetre, Franciaországba, Németország délnyugati részébe. Spanyolországból való kiűzetésük után Észak-Afrikát, Törökországot özönlötték el. A mai zsidóság egytized részét teszik. Észak-Afrikán kívül a Balkán-félszigeten, Dél-Olaszországban, Spanyolországban, Portugáliában, Hollandiában és Franciaországban találhatjuk őket. Fajképük a következő: orientális, nyugati, néger, hamita, előázsiai és északi. A szefard zsidók az askenázit általában kisebb értékűnek

tekintették, a zsinagógában külön helyet tartot-
tak fenn számukra, nem házasodtak velük.

Ezra és Nehemiás más népektől való elkülönülést célzó törvényei a zsidó nép lelkében mind mélyebb gyökeret eresztettek. A Talmud, a zsidó faji léleknek ez az eredeti és sajátos terméke, már a kiválasztottság hitétől eltelve követel a zsidóságtól vértisztaságot. A getto nemcsak kényszerből származott, hanem a zsidóság vallási törvényeiből és lelkületéből fakadó élet-szükséglet volt. A zsidóság fenmaradásának nem utolsó sorban az a magyarázata, hogy nála a vérségi öntudat a hitben gyökerezett. (Günther.) Népi állományából a zsidóság évszázadokon keresztül az áttérések és vegyes házasságok révén sokat veszített, de belső faji ereje — az idegen elemek bekeveredése ellenére — az elzárkózás, a beltenyésztés és a kiválogatódás következtében nem csökkent.

Bár Fischer professzor vizsgálatai kiderítették, hogy a különböző fajták keveredéséből nem jön létre egy új, ú. n. középfaj, amely a keveredő fajok tulajdonságainak középértékével rendelkezik, hanem csak a keveredő fajok tulajdonságai vegyülnek el, mégis a hosszabb ideig tartó elzárkózás, beltenyésztés, kiválogatódás és kiselejtezés által kialakulhatnak bizonyos testi-lelki sajátosan jellemző és öröklődő vonások. Ezeknek hordozóira mondják a köznapi életben: jellegzetesen zsidó. Nem egyes testi, vagy lelki adottságokról van tehát szó, hanem a testi külsőről és a lelkületről kapott összbemomásról. Ez az, amiről minden zsidó felismeri a másik zsidót. (Recht 80%-osnak mondja felismerési arányt. Lenz úgy véli, a testi külsőnél is jellemzőbb a sajátos zsidó lelkület.)

átla
feje
kez
talá
való
jelz
Az
mar
állk
mek
kag
orr
előá
terj
lag
Jac
jelle
húzó
orrf
tunk
szak
gyöl
hegy
barn
szők
hajú
a ba
szint

kal
inká
finor

A mai zsidóság faji vonásai.

A termet közepes, inkább kicsi, a férfiaknál átlag 163 cm. A növekedés viszonylag korán befejeződik. A nemi érettség hamarabb bekövetkezik, mint az európai fajoknál. A végtagok általában rövidek. A mellkerület kicsi. A hízásra való hajlam közismert. A *fej* általában rövid, jelzőszáma 80—83, közeledik a középfejűséghez. Az *arcra* jellemző a duzzadt ajak, a nőknél a mandulaformájú szem, a hegyes áll, az előreugró állkapocs. A szemhéj vastag, nehéz, ezért a szemek nézése fáradt, a szemöldök sűrű. A fülkagyló húsos, gyakoriak az elálló fülek. A zsidó orr sok vitára adott alkalmat. Kétségtől az előázsiái faj adománya. Nincs általánosan elterjedve a zsidók között. Oroszországban állítólag csak a zsidók tíz százalékánál található. Jacobs a horogszerű orrhegyet tartja a zsidó orr jellemző tulajdonságának. Az orr szárnya felhúzódása miatt oldalról 6-os formájú. Hasonló orrformával a dinári fajúaknál is találkozhatunk. A bőr sötétszínű. A szőrözet erős, a szakáll feketés, a szemöldök vastag, az orrgyökér felett összeér. A hajhatár elől gyakran hegyben végződik, a szempillák hosszúak. A haj barna, fekete. Mintegy tíz százalékánál világos, szőke haját találunk. Elég gyakori a vöröshajúság (Galiciában 4.5%). Többségben vannak a barnaszeműek, bár elég gyakori a világos színű szem.

A keleti zsidó általában durvább vonásokkal rendelkezik, mint a szefardi. Míg az előbbi inkább telt és duzzadtabb, az utóbbi szikár és finomabb.

A zsidók járásának sajátos idegenszerű

voltáról is meg kell emlékeznünk. Rathenau kevés sikerrel megkísérli ezt a zsidók különleges életkörülményeivel megmagyarázni. A fej himbálódzik és előrehajlik, a testtartás fáradt és nehézkes, a felkar a könyöktől a testhez tapad, az alkar élénk mozgással kíséri a beszédet. Közismert a jellegzetes éneklő zsidó beszédmód. Nemcsak a keleti zsidóknál, Észak-Afrikában is megfigyelhető. Minthogy a hanghajlam és a beszélő szervek szerkezete faji adottság, a zsidóknál is erről van szó. A mauseln — a beszéd zsidós módja — nem egyéb, mint a zsidók sajátos beszédmódjának idegen nyelvre való alkalmazása. Idegen nyelv zsidóul való beszéléséről van szó. A Talmud éneklő orrhangon való olvasása megerősítette és továbbfejlesztette a zsidós beszédmódot. A nagyvárosokban a nem-zsidók is hatása alá kerülhetnek.

A nép-, a fajegészségügyi kutatások és adatgyűjtések során nagy számmal jutottunk olyan statisztikai anyag birtokába, amelyek azt bizonyítják, hogy a zsidók a velük együttélő népektől eltérő magatartást tanúsítanak a különböző betegségekkel szemben. Így különösen feltűnő a zsidók jóval kisebb tuberkulózishalandósága. A hazai és nemzetközi adatok között csekély eltérés mutatkozáva, elsősorban néhány magyarországi viszonyokat megvilágító számot iktatunk ide. Melly József dr. Budapest tuberkulózishalandóságát tárgyaló munkájában behatóan foglalkozik ezzel a kérdéssel, adataink nagy részét is az ő könyvéből vettük. Az 1911—1927. években 10.000 élőre számítva a főváros összlakosságának és a zsidóságnak tuberkulózishajlandósága a következőkép alakult:

É v	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Az összlakos- ságnál	38·3	37·2	38·4	35·7	44·1	57·7	71·9	70·9	52·4
A zsidóknál	21·1	20·5	20·4	19·4	23·1	25·7	29·5	31·2	25·—

É v	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Az összlakos- ságnál	45·2	37·6	38·5	40·2	41·—	30·—	28·7	30·1
A zsidóknál	23·7	19·—	19·2	18·6	18·6	13·6	13·6	15·5

A zsidóság jelzőszámai általában fele akkora-
rúk, mint az összlakosságé. A jelzett időszakban,
noha a zsidóság az összlakosságnak 23.2%-át
tette ki, a tuberkulózishalandságból csak
11.2% erejéig részesedett. A tuberkulózis ha-
lálokok közül, közelebbről a tüdővésznél nagy-
jából hasonló a helyzet. Az 1911—1913. évek
átlagában a 10.000 élöre számított tüdővész-
halandság az összlakosságnál 33.1, a zsidók-
nál 17.3, az 1925—1927. években az összlakos-
ságnál 25.7, a zsidóknál 12.5. Melly, anélkül,
hogy végső következtetéseket vonna le abból a
tényből, hogy a tuberkulózis elsősorban a sze-
gényebb néposztály betegsége, továbbá figye-
lembe véve a zsidóság kedvezőbb szociális vi-
szonyait, kisebb tuberkulózishalandságukat
társadalmi körülményekkel magyarázza. Ha-
sonló a véleménye Rosenfeldnek is, akinek
1903-ban százezer lakosra számítva, jutott
bécsi adatai a budapestihez hasonlóak. 1901—

Bécsben az evangélikusok között 246, a katolikusok között 338, a zsidók között 194 tuberkulózishalálozás. Lenz ugyancsak bécsi adatai szerint az 1894—1900. években százezer katolikusra 500, míg százezer zsidóra csak 180 gümőkórhalálozás esett. Newyorkban 1000 lélekre számítva 1918—1921-ben a következőkép alakult a gümőkórhalálozás: néger 3.9, finn 3.4, svájci 2.1, osztrák-magyar 1.6, angol 1.3, német 1.3, francia 1.3, olasz 1.2, amerikai 1.0, végül zsidó 0.8. Az a körülmény, hogy a lemergi, varsói és newyorki proletár zsidó tömegek is nagyobb ellenállóerőt tanúsítanak a tuberkulózissal szemben, mint más népek, arra int bennünket, hogy ne fogadjuk el e jelenség egyedüli magyarázatául a jobb szociális helyzetet, hanem biológiai tényezőket is vegyünk figyelembe. Valószínű, hogy a zsidók, mint régi városlakók, már régebben erősen fertőződtek tuberkulózis által, ezzel egyidejűleg az ellenállásra képtelenek kiselejtezése következtében nagymértékben csökkent a fogékonyságuk e betegség iránt. Meg kell még emlékeznünk a zsidók cukorbeteg és rák iránti nagyobb hajlamoságáról. Berlinben például 1910-ben a nemzsidó lakosságnál a halálokok között csak 2%-kal szerepelt a cukorbeteg, a zsidóknál 9%-kal. Hogy a halálokok tekintetében milyen nagy az eltérés a zsidó és nemzsidó lakosság között, az szembetűnően látszik az alábbi táblázatból, amely az 1922—31. évek átlagában mutatja be Budapesten a különböző felekezeteknél a halálokok százalékos megoszlását:

	Fertőző beteg- ségek	Gümőkór	Rák és egyéb rossz- indulatú alképlet	Szív és vérkeringé- si szer- vek beteg- ségei
Róm. kat.	9.18	18.70	6.84	18.90
Ág. ev.	8.08	16.91	7.55	21.35
Református	9.96	18.61	6.55	16.55
Zsidó	4.25	11.09	10.89	29.11

	Légző- szervi beteg- ségek	Erőszakos halál- esetek	Egyéb beteg- ségek	Összesen
Róm. kat.	10.01	5.94	30.42	100.00
Ág. ev.	9.30	6.42	30.39	100.00
Református	10.22	6.67	31.44	100.00
Zsidó	9.—	4.64	31.02	100.00

(Lásd: A székesfőváros multja és jelene számokban. Statisztikai Közlemények, 87. kötet, 1. szám.) A táblázatból nyomban megállapíthatjuk, hogy míg a gümőkór és a fertőző betegségek között a zsidóság részesedése feltűnően csekély, addig rák és szív, valamint vérkeringési szervekkel kapcsolatos betegségekben arányszámuk 30—40%-kal nagyobb, mint a nemzsidó lakosságé. Befejezésül még szólanunk kell néhány szót az elme- és idegbajokról, amelyek szintén nagyon gyakoriak a zsidóság körében. A lelki életnek ezeket a zavarait némelek a beltenyésztéssel, a vérrokonházasságokkal, mások az évszázados gettó-élettel s az ezzel kapcsolatos elnyomással és üldözéssel ma-

gyarázzák. Bizonyára a különböző körülmények (a városi élet, a profit utáni hajsza stb.) együtthatásának eredménye a zsidók neuropathikus külseje is.

Asszimiláció, áttérés, vegyesházasság.

A 19. század meghozta a zsidóságnak a teljes politikai és társadalmi egyenjogúságot, de meghozta a zárt zsidó népi keretek meglazulását, a faji egység bomlását is. A nyugateurópai kultúrkörben elhelyezkedett zsidóság felső és középső rétegei a szabad és teljes érvényesülés érdekében sűrű rajokban váltak ki a zsidó vallás- s ezzel együtt népközösségből és megpróbálták beilleszkedni a befogadó népek politikai és szellemi közösségébe. Másszóval, megkísérelték az asszimilálódást. De vajjon lehet-e a zsidósággal kapcsolatban egyáltalában asszimilációról beszélni? Feloldódhatnak-e egy másik népben a zsidók egészen idegen testi-lelki alkattal, évszázadokon át kitenyésztett, megmevedett és átöröklődő, jellegzetes zsidó adottságaikkal? Aligha. Asszimilációnak ugyanis nem nevezhetjük a befogadó nép nyelvének, társadalmi szokásainak gyors átvételét és jól, rosszul való utánzását. Igazi asszimiláció alatt csak a teljes belső lelki és vérségi áthasosulást érthetjük. Lehet-e ilyesmiről szó az előázsiai, orientális, hámita, néger fajelemekből álló zsidóságnál? Semmiesetre se. A zsidóság annyira távol áll fajilag az európai népektől, hogy a legjobb esetben is nemzedékek hosszú sora szükséges vérségi ellentétének közömbösítéséhez.

Hogy a zsidóság multszázadbeli asszimilációja mennyire nem mély gyökerű és felületes

volt, az kitünt a századfordulókor. Ezidőtájt a nyugat- és közép európai nagyvárosi zsidóság már hangadó szerepet játszott. Ügynevezett asszimilált zsidóság volt ez már, mégis mennyire távol állt a befogadó népek érzésvilágától és eszményeitől. Teljes odaadással szolgálta és vezette a nemzetközi forradalmi proletármozgalmakat, irányította a szabadjóművesség bomlasztó munkáját. A sajtón és irodalmon keresztül nemzetietlen, világpolgári kozmopolita, sívár és dekadens közszellemet honosított meg. Másszóval, nem ő asszimilálódott, hanem környezetét igyekezett magához hasonulásra bírni. És ebből egyaránt kivette részét a Mózes-hitű, a keresztényvallású és a felekezetenélküli zsidó. A zsidó megmaradt zsidónak. Legfeljebb arról volt szó, hogy asszimilált zsidók a zsidóságukat nem saját népi közösségükben, hanem belső gátlásoktól és meghasonlástól terhelve, más népek között élték ki. Fajokat nem lehet asszimilálni, legkevésbé az európai fajtáknak az előázsiai, orientális és néger fajelemeket magában foglaló zsidóságot. Egy százesztendőös nagy kísérlet után be kell látnunk a zsidó asszimiláció teljes csődjét. Az áttérés és a vegyes házasság nem bizonyult elegendő és megfelelő eszköznek, mindkettő legfeljebb csak megindíthat egy asszimilációs folyamatot, amely nemzedékek multán kivételes esetekben talán sikerrel is járhat. Az utolsó évek eseményei remélhetőleg meggyőzik a zsidóságot arról, hogy szakítani kell a természet törvényeinek ellentmondó hazug jelszavakra épített asszimilációs törekvésekkel és vissza kell térnie a saját külön népi és faji életéhez.

Az áttérés és a vegyes házasság magának a zsidóságnak faji összetételében nem idézett elő változást, jelentékeny mértékben csökkentette azonban a zsidóság népi állományát és létrehozott Európában és szerte az egész világon egy sokmillió lelket számláló bizonytalan helyzetű embertömeget. Az áttértek és félvérek még nem szakadhattak el a zsidóságtól és még nem zárkózhattak fel a befogadó népekhez. Az eltávolodás és a beérkezés közötti út felén állanak tanácstalanul és reményvesztetten.

Zollschan az áttéréseket és a vegyes házasságokat teszi felelőssé azért, hogy kétezer év alatt a zsidók száma a gyermekbőség ellenére nem sokat növekedett. A népi bomlási folyamat a zsidóságban a 19. század elején indult meg nagy lendülettel, a hatvanas-hetvenes években kissé ellanyhult, hogy a 20. század kezdetén újult erővel tovább folytatódjék. Elsősorban a nyugateurópai zsidóság oldódott fel, kelet felé haladva mind nagyobb ellenálló erővel találkozunk. Berlinben a múlt század elején 3600 zsidó közül 1200 kitért. A század végén Németországban az evangélikus egyházba tért zsidók száma évente 400 körül járt. Háború előtt Oroszországban évente minden 4000 zsidóra jutott 1 áttért. Annál nagyobb az áttértek száma a nagyvárosokban. Bécsben például 1900-ban minden 240 zsidóra jutott 1 áttért, összesen 607. Zollschan részletes adatokat közöl az 19. század áttéresi mozgalmáról, e szerint Németországban 22.500, Angliában 28.800, Hollandiában 1800, Svédországban és Norvégiában 500, Dániában, Svájcban 100—100

Franciaországban 2400, Ausztria-Magyarországon 44.700, Oroszországban 84.500, Olaszországban 300, Romániában 300, Törökországban 3300, Ázsiában és Afrikában 600, Ausztráliában 200, Észak-Amerikában 13.000; összesen mintegy 200.000 zsidó tért volna tehát át a múlt században. A 20. század első évtizedében több mint 5000 az évente áttérők száma. A vegyes házasság is nem kis mértékben járult hozzá a zsidóság tömegének csökkentéséhez. Az ilyen házasságból származó utódok kilenctized része ugyanis nem a zsidósághoz tartozott. Részletes és megbízható adatok a zsidó-nemzsidó házasságokra vonatkozólag nem állanak rendelkezésünkre. Jellemző például, hogy Kopenhágában 1906-ban 326 tiszta zsidóházasság mellett 159 vegyes házasságot kötöttek. Németországban 1905-ben 3905 tiszta zsidóházasságra 819 vegyes házasság jutott. Mikép az árttéréseknél, itt is azt tapasztaljuk, hogy a múlt század első harmadában és az 1900—1925 között eltelt negyedszázadban volt különösen nagyarányú a vegyes házasságok száma. Németországban 1901—10. között 38.332 tiszta zsidóházasság mellett 8225 zsidó-keresztény házasságot kötöttek (a statisztika csak a zsidó-keresztény házasságokról számol be, figyelmen kívül hagyva az áttéréseket. Ez azt jelenti, hogy ha mindkét házafél áttért zsidó, úgy házasságkötésük már a keresztények között szerepel, hasonló az eset a vegyes házasságoknál is.). 1911—24. között a tiszta zsidóházasságok száma 52.425, a félzsidóházasságoké 20.266. A vegyes házasságokra vonatkozó legújabb adatok néhány európai országban a következő képet mutatják:

Ország	Év	Házasságkötések összes száma	Ebből kereszt zsidó házas.	Keresztény zsidó házasságkötés a zsidó az összes házasságkötések százalékában	
Német-birodalom	1931	515403	1405	22.1	0.27
	1932	509597	1378	23.0	0.27
	1933	631152	1693	28.0	0.27
	1934	732147	792	13.5	0.11
Ausztria	1936	46369	289	11.5	0.62
Cseh-Szlovákia	1928	137201	548	9.1	0.40
	1929	139200	533	9.5	0.38
	1930	136959	552	9.4	0.40
Lengyelország	1929	299171	68	0.18	0.02
	1930	296160	70	0.17	0.02
Olaszország	1936	316514	184	34.5	0.06

(Statistikai Tudósító VI. 262. sz.) Abszolút számban a legtöbb vegyes házasságot Németországban kötötték, míg a zsidóházasságkötésekhez viszonyítva Olaszországban a legnagyobb a zsidó-keresztények közötti házasságok száma, végül az összes házasságkötések közül legtöbb a vegyes házasság Ausztriában. A legfeltűnőbb mindenesetre az, hogy Lengyelországban, ahol mintegy hárommillió zsidó él, 1930-ban csak 70 vegyes házasságot kötöttek. Bizonyára nemcsak a gettóban élő ortodox zsidóság ragaszkodik szigorúbban az ősi törvényekhez, hanem a lengyel nép is ösztönösebben óvakodik a zsidósággal való vérségi keveredéstől, mint más népek. (Úgy az áttéréseket, mint a vegyes házasságokat hazai vonatkozásban külön fejezetben tárgyaljuk.)

Marcuse és Hanauer a zsidó-keresztény házasságokkal kapcsolatos biológiai, lélektani

és t
nak
kély
az u
faji
mag
ságo
létre
hód
lásó
szán
ellen
az u
vala
zass
biold
háza
téke
azt
Ana
Gam
giai
Nem
az u
elég
deko
háza
foly
lyik
mér
nag
nők
eur
mal
beü

és társadalmi jelenségeket tárgyalva, rámutatnak a gyakori elválásra, a gyermekáldás csekély voltára, a nagyszámú halvaszületésre és az utódok terheltségére. Az utódok hiányát nem faji vagy biológiai okokkal igyekeznek megmagyarázni, hanem azzal, hogy az ilyen házasságok legnagyobb részt olyan körökben jönnek létre, amelyek a modern nagyvárosi divatnak hódolnak és idegenkednek a gyermektől. A válásoknak az átlagot messze meghaladó nagy száma viszont arra mutat, hogy belső faji, lelki ellentéttel is számolnunk kell, másrészt viszont az utódok közötti sok pszihopata és neuropata, valamint testileg satnya a zsidó-nemzsidó házasságoknak részleteiben még ki nem derített biológiai természetellenességére mutat. A egyes házasságokból származó utódok között jelentékeny számban vannak az átlagot felülmúló és azt el nem érő egyedek. (Nagy tehetségek: Anatole France, Mecschnikoff, Nobel, Herrschel, Gambetta, stb.) Egyéni, családi és nemzetbiológiai okokból kerülni kell a egyes házasságokat. Nemcsak testileg fogyatékosak és rendellenesek az utódok, de lelkileg is nyugtalanok, idegesek, elégedetlenek. Európa elsémításodása ellen védekezniünk kell. Annál is inkább, mert a egyes házasságok mellett van egy másik ilyen irányú folyamat, amely törvényes kereteken kívül folyik. Ezzel kapcsolatban Günther arra a körülményre figyelmeztet, hogy a zsidók között igen nagy számban vannak olyan munkaadók, akik nőket foglalkoztatnak. Annyi bizonyos, hogy az európai nagyvárosok utcáin felette nagy számmal láthatunk az előázsiai vagy az orientális beütést magukon hordozó egyedeket.

A zsidó szellem.

A zsidó szellemiséget a nép faji származása, történelmi sorsa, társadalmi helyzete, vallási szokásai és törvényei formálták ki. A zsidóság két fő faji alkotóelemének, az orientális és előázsiai fajnak lelkületét az előzőkben nagy vonásokban már megrajzoltuk. A zsidó szellem ismert vonásait, az üzleti érzéket, a racionális gondolkodást, az anyagelvűséget, a számító fortélyosságot, a faji eredetre vezethetjük vissza. Az etimológusok és történészek közül számosan úgy vélik, hogy a zsidó szellemiséget ma is a nomád beduin lelkület határozza meg (Sombart). Kmosko Mihály, a neves magyar orientalista ezeket írja: a zsidóság ősi beduin természetét a mai napig hűen, alapjában véve változatlanul megőrizte. A beduin mozgékony, ürge, hazát nem ismerő, bátor, vakmerő, önző és különösen lelkiismeretlen. Erkölcsi kötelességeket csak népe fiaival szemben ismer el, minden idegent ellenségnek tekint és ellenség gyanánt kezel. A beduin természetet a vallás megtartotta, részben át is formálta a zsidóságban, a türelem mellett kifejlesztette sok tilalmával és parancsával kérlelhetetlen akaraterjét. Nem akarjuk e helyen felsorakoztatni a zsidóság nagy bírálóinak véleményét a zsidó lélekről, csak éppen megemlítjük Marrt, Dühringet és Schickedanzot, mint akik a zsidók parazitáságát látják bebizonyítotttnak (a zsidóság egy parazita ellenfajta, amelynek egyetlen cselekedete sincs, amely ne irányulna az emberi közösség ellen, s amelynek közvetve vagy közvetlenül ne a kizsákmányolás volna a célja, írja Schickedanz), H. St. Chamberlaint, aki a szellemi alkotóerőt hiá-

nyol
műve

Eg
és f
jük
isme
Mind
majd
nak
isme
ból
száza
a zs
lem
ket
A gy
világ
Ister
előtt
tene
dók
egy
mély
nek,
nak
állás
férfi
cikk
figy
neh
gyer
mun
a zs
lem
ság

nyolja a zsidóságnál (irodalom, dráma, éposz, művészet és tudomány).

Egy nép lelkivilágát elsősorban alkotásaiból és fiainak őszinte megnyilatkozásaiból ítélhetjük meg. Igazi zsidó szellemi terméket kettőt ismerünk és pedig a Torát és a Talmudot. Mindkettővel később behatóan foglalkozunk majd. Itt most két eléggé ismert nevű zsidónak saját népe szellemiségéről vallott nézeteit ismertetjük pár szóban. A trieri rabbi-családból származó Marx-Mardochai Károly a mult század negyvenes éveiben kisebb tanulmányt írt a zsidókérdésről. Írásában keresi a zsidó szellem lényegét is, amelyről egyebek között ezeket írja: „Mi a zsidóság világi fundamentuma? A gyakorlati érzék, az önzés. Mi a zsidó ember világi kultusza? Az üzérkedés. Ki az ő világi Istene? A pénz. A pénz Izrael serény istene, aki előtt nem állhat meg más Isten. A zsidók Istene elvilágiasodott, világi Istenné lett. A zsidók igazi Istene a váltó. Vallási Istene csak egy illuzórius váltó.“ — „Ami a zsidó vallás mélyén rejtőzik, az az elméletek, a művészetnek, a történelemnek, az embernek mint öncélnek megvetése; az a pénz emberének valóságos álláspontja, erénye. Még a nemi viszonylat, a férfi és a nő egymáshoz való viszonya is árucikk lesz. Üzérkednek a nővel.“ Marx végül arra figyelmezteti a nemzsidó népeket, vigyázzanak, nehogy a kufár, az üzér zsidó szellem úrrá legyen rajtuk. Otto Weininger szexuálfilozófiai munkájában külön terjedelmes fejezetet szentel a zsidóság lényének feltárására. (Nem és jellem. A zsidóság.)

Mindenekelőtt megállapítja, hogy a zsidóság szellemisége egész különös, egységes, min-

den más népétől élesen különbözik. Az állam eszméje iránt a zsidók teljesen érzéketlenek. Az állameszme túlkevésbé megfogható, az elvontság, amely benne van, sokkal távolabb fekszik minden konkrét céltől, semhogy a zsidó vele bensőbben összebarátkozhatna. Az igazi zsidóból hiányzik a belső előkelőség, nincs benne személyiség és nagyság, sem jó, sem rossz értelemben. Ha a zsidók egy bajba került zsidó védelmére kelnek, nem a személyért teszik, hanem a fajt védik, mert félnek a zsidóságra, mint összeségre háramló következményektől. A Jahvéban és Mózes tanában való vakhit csak a zsidó fajba és annak életerejébe vetett hit; Jahve a zsidóság megtestesített eszméje. A zsidókban gőg és szolgálalkúság, arrogancia és meghunyászkodás küzdenek egymással. Az abszolút zsidó lélektelen, ezért hiányzik az egész Ó-Testamentumból a halhatatlanság hite. A zsidó monoteizmusnak semmi köze az igazi istenhithez, sőt inkább tagadása ennek, írja szószerint Weininger. A tudományból ki akar zárni minden transcendentális elemet a zsidó, a materializmus története és a zsidóságé ugyanaz. A zsidók a különböző körülményekhez és követelményekhez, minden környezethez és minden fajtához önként hozzá idomulnak, mint a parazita, aki gazdájához hasonulva, más és más külső formát vesz fel. Mindenhez asszimilálódik és így mindent magához asszimilál. A zsidónak nincs hite, mélyen és igazán nem hisz semmiben, sem magában, sem magán kívül. A zsidó lényege valami ősi rejtélyes többértelműség, kettősség, belső leküzdhetetlen ellentét. — Weininger szavaihoz nincs hozzátennivalónk. Jellemzésében lehetnek tévedések és túlzások, az bizonyos, hogy saját népének egyik legéle-

seb
és
lens

háb
a z
utó
tar
leti
eln
élet
dik
má
ker
dik
nek
sár
gyo
lam
tén
sza
ide
és
me
vár
elu
jén
pus
saj
zsi

sebb szemű megfigyelője, legérzékenyebb lelkű és legőszintébb megértője volt ez a szerencsétlensorsú zsidó.

Mi vár a zsidóságra?

Nordau, a német-zsidó ujságíró már a háború előtt sötétnek és reménytelennek látta a zsidóság jövőjét. A nyugati zsidóság előbbutóbb teljesen felmorzsolódik, a vallás megtartó, elkülönítő ereje egyre csökken, a keleti zsidóság viszont a politikai, gazdasági elnyomás alatt és az egészségtelen gettóélet következtében testleg-lelkileg degenerálódik, ha viszont kiemelik környezetéből és más népek kedvezőbb életkörülményei közé kerül, egy-két nemzedék multán maga is feloldódik. Nincs tehát menekvés! Zollschan is ilyennek látja a helyzetet, a zsidóság megmaradására csak egyetlen utat lát: települjenek nagyobb zsidó tömegek szabad területre, saját államukban éljenek külön nemzeti életet. Fajtörténetének most körülbelül olyan válságos korszakát éli át a zsidóság, mint Ezra és Nehemiás idejében, akkor az állami szervezet helyébe lépő és a teljes elkülönítést célzó vallási törvények megvédték a megsemmisüléstől, ma egyre nyilvánvalóbb, hogy szétszórtsága, a befogadó népek elutasító magatartása, a vallás összetartó erejének meglazulása következtében egyet jelent a pusztulással, népi életfolytonosságát tehát csak saját földjén, saját országában biztosíthatja a zsidóság.

ber
féle
mé
mé
res
egy
tén
fön
a h
kev
tól
át
lalt
zad
nen
a h
zet
han
kül
zsid
ból
ber
net
kív
irá
léle
évt
Du

A ZSIDÓ NÉP TÖRTÉNETE.

Zsidó történetírásról a szó mai értelmében aligha beszélhetünk. A zsidóság három és félezer éves életének és sorsának megírása, még pedig őszinte, tárgyilagos és igaz megírása még mindig várat magára. Évszázadokon keresztül egészen a legújabb időkig a zsidóság egynek tekintette az Ó-Szövetséget nemzeti történetével. Egyedüli és kizárólagos történeti kútforrónak tartotta azt, annak ellenére, hogy benne a hiteles történeti anyag és adat meglehetősen kevés és nagyobb részében nemzeti elfogultságtól áthatott, szájhagyomány által évszázadokon át megőrzött és a késő utódok által írásba foglalt ősmondák gyűjteménye. Amikor a mult század elején, különösen a nyugateurópai zsidóság nemzeti és népi öntudata elhalványulóban volt, a keleti zsidóság szellemi vezető rétegei a nemzeti mult dicsőségéhez menekülve igyekeztek a hanyatlást és a süllyedést feltartóztatni. *Graetz* különben nagyszabású, tizkötetes egytetemes zsidó története azonban ó-kori részében nagyjából az Ó-Szövetséghez igazodik és sokkal több benne a költői hév, mint az elfogulatlan történettudós fejtegetése. *Graetz* munkájában kétségkívül meg van a határtalan szeretet faja és hite iránt, de nincs benne tárgyilagos történet szemlélet. Nagyjából ugyanezt mondhatjuk az utolsó évtizedek másik ismert zsidó történetírójának, *Dubnov* Simonnak munkásságáról is, aki itt-ott

mégis kísérletet tett a zsidó nemzeti hagyományok és a legújabb régészeti és kultúrtörténeti kutatások eredményeinek összhangbahozására.

Több mint háromezer év eseményeiről, sorsdöntő fordulatairól és számottevő egyéniségeiről kell a következőkben számot adnunk. A zsidó nép történetének hiteles kútfőkkel bizonyítható kezdete ugyanis a Krisztus előtti tizennegyedik-tizenharmadik századig nyúlik vissza. Egy nép és egy vele teljesen egygyé forrt vallás története pereg majd le szemeink előtt. Mint minden más nép, úgy a zsidó nép történetének is megvannak a maga egyedül álló, különleges vonásai. Egy olyan népről lesz itt szó, amely háromezer éves multjából több mint két évezredet saját föld, saját ország nélkül, más népek között szétszórva élt le, amely a nemzeti függetlenségnek és az állami önállóságnak mindössze három-négy századon át volt csak birtokában. Történetének a teljes szétszórátást megelőző évezredében végig kellett élnie az asszír, az egyiptomi, a babiloniai, a perzsa, a görög és a római uralom minden nagyságát és minden nyomorúságát.

Van a zsidóság történetében egy élesen szembetűnő csodálatos ellentmondás is. A népléleknek, a faji léleknek egy megdöbbentő rejtélyével állunk szemben. Amíg Izrael törzsei saját országukban a maguk szűkreszabott, szegényes és nép-viharoknak kitett, de mégis csak szabad hazájukban élhettek együtt, valami véres és lázas nyugtalanság úzte és hajszolta őket egymás ellen. Ha külső ellenség nem zaklatta őket, egymás ellen harcoltak. A testvérviszály sohasem mult el teljesen. Állandó volt a széthúzás és Izrael országa örökké a lázongás és a forrongás állapotában élt. Valóban nem kell elfogult antiszemitának lenni ahhoz, hogy e történeti té-

nyek ismeretében kételkedjünk a zsidóság államszervező és országmegtartó képességében. És mégis az örökös belső ziláltság, a nemzeti fegyelem és összetartás hiánya dacára a maroknyi zsidó nép helyt állt nagy történeti viharok közepette és fennmaradt mindmáig. Az országvesztés nagy tragédiája után a diasporában e különleges vallási kultusz, a kiválasztottság vakbuzgó hite, a vérségi tisztaság szigorú és szent parancsa nyomán a népi és faji összetartozandóság tudata annyira áthatotta a zsidóság egész valóját, mint talán egyetlen más népét sem. Ellentétek és ellentmondások; ez maga az egész zsidó történelem.

A zsidóság történetének felvázolásánál nem osztjuk azt be korszakokra, hanem a népi fejlődésmenetet tartva szem előtt, a héberek, az izraeliták és a zsidók történetéről számolunk be, az utóbbi fejezetet ó-kori, középkori, új-kori és az utolsó évszázadra vonatkozó részekre tagolva.

A héberek Kánaánban.

Kr. e. a második évezred elején a közel Keleten két nagy művelődési központot találunk, az egyik Egyiptom, a másik Mezopotámia. A két nagy birodalom közötti Arábia sivatagai és félsivatagai gyéren lakottak, kóbor, nomád törzsek legeltetik ott nyájaikat. Ezek a sémita törzsek békés úton vagy rablókalandjaik révén gyakran kerültek összeköttetésbe a virágzó mezopotámiai művelődéssel. Az Ó-Szövetség által a zsidóság ősatyjaként említett *Ábrahám* is egy ilyen nomád sémita-törzset akar jelképezni. Ez a törzs, esetleg törzsek — a héberek — a hagyomány szerint előbb Ūr városa kör-

nyékén éltek, majd északra Paddan, Aramba vándoroltak, később Szíriába kerültek és innét indultak előbb északról, majd délről Kánaán meghódítására. Kánaánt azonban akkor már más népek lakták, meghódítása tehát nem ment egykönnyen. A héberek egyelőre tehát tovább vándoroltak és hosszabb időre Észak-Egyiptomban telepedtek meg. Itt tovább folytatták régi életmódjukat, de nem vonhatták ki magukat az egyiptomi művelődés mélyreható befolyása alól sem, megismerkedtek a földműveléssel, az egyiptomi vallási kultusszal, amelynek emlékei (aranyborjú) még Kánaánban is sokáig kísértettek. Az elszaporodó héberek egyre nagyobb terhet jelentettek Egyiptom népére. A terjeszkedésüket korlátozó rendszabályok végül is arra készítették a hébereket, hogy Mózes vezetésével elhagyják Egyiptomot és újból megkíséreljék Kánaán megszerzését.

Kánaán, a mai Palesztína, mintegy 20—25.000 km² kiterjedésű kis ország volt. Földrajzi helyzeténél fogva hosszú időn keresztül ütköző állam szerepét játszotta. Az ó-kori nagy birodalmak itt találkoztak össze. Egyiptom, Asszíría, Babilónia nagyhatalmi, politikai és katonai törekvései itt ütköztek meg egymással. Nyugatról Kelet felé haladva a tengerparttal párhuzamosan három tájat különböztethetünk meg: a tengerpartot és az ehhez csatlakozó parti síkságot, egy közepes magasságú mészkő-fensíkot, végül a Jordán árokszerű süllyedését, amelynek legmélyebb pontjaiban északon a Genezáreth-tavát, délen pedig a Holt-tengert találjuk. Az egész ország csapadékban meglehetősen szegény, talaja terméketlen, kikötésre alkalmas hely alig van. Ha központi helyzete politikai és hadászati szem-

pontból hátrányos is volt, viszont kereskedelmi vonatkozásban előnyösnek mondható. A héberrek megjelenésekor már különféle népeket találunk az országban, északon előázsiai, délen inkább orientális fajúakat, a tengerparton a föníciaiaknak voltak virágzó kereskedővárosaik, a lakosság nagy része földműveléssel foglalkozott, a városokban iparral és kereskedelemmel. A héber „hódítók“ valószínűleg mint nyájukat legeltető, békés pásztorok lepték el kisebb-nagyobb csoportokban szinte észrevétlenül az országot. Az Ó-Szövetség ugyan véres harcokról számol be, amelyek során a héberrek egész városok lakosságát kegyetlenül lemészárolták s bár a beduin vérszomjas lelkületével az ilyen „hóstittek“ szépen összeegyeztethetők, mégis sokkal valószínűbb, hogy ezeknek az eseteknek leírásakor a kellő kiszínezéssel a késő utókor krónikása akarta a nemzeti hiúságot kiélegetni. Valószínűvé teszi ezt a feltevést az, hogy az ósatyák a Biblia szerint is sok esetben kánaánitákkal házasodtak össze. Történelmi tény viszont, hogy az egyiptomi fenhatóság alá tartozó kánaán fejedelmek Kr. e. a 13. században jelentéseikben segítséget kérnek a *habirik* (héberrek = rablógyilkosok) betöréseivel szemben.

Mózes történeti jelentősége bizonyára az volt, hogy az addig széthúzó héber törzseket egységes néppé forrasztotta össze. Az ú. n. mózesi törvények mai közismert formájukban csak a Kr. e. 6—7. században alakultak ki. Ezeknek a törvényeknek eredetijét a Mózes előtt kilenc évszázaddal élt zseniális babiloniai uralkodónak, *Hammurabbinak*, 1901-ben meg-

talált törvénykönyvében kell látnunk. Hammurabi négyezer évvel ezelőtt tömör és világos szabályok hosszú sorában megvetette egy magasabb erkölcsi, társadalmi élet és jogrend alapjait. A hébereknek úgy Mezopotámiában, mint Kánaánban, alkalmuk volt ezekkel a törvényekkel közelebbről megismerkedni.

Kr. e. 1400—1200 körül mehetett végbe Kánaán végleges meghódítása. A 12 törzs Mózes befolyására egyesül és felveszi a Jákobtól eredő *izrael* nevet. Az egység, mint látni fogjuk, nem tartott sokáig, hamarosan két különálló ország áll szemben egymással; Izrael és Juda. A héberék és az őslakók között végben ment vérségi keveredésről és ennek kihatásairól már szóltunk a zsidó nép fajképeinek kialakulásáról szóló fejezetben. Az ősatyák életéről szóló hagyományokból egy ravasz, fortélyos, erőszakos, minden csalásra kapható, érzéki, buja, kegyetlen és vérszomjas nép lelkületének körvonalai bontakoznak ki. Kánaánban nemcsak vérségi átalakuláson mentek keresztül a héberék, de újabb szellemi, kulturális és vallási behatások alá is kerültek. A Jahve-kultusz, amely ekkor még csak kezdetleges és kiforratlan formájában élt közöttük, itt szembe találta magát a Nyugat-Ázsiában akkor honos politeizmus különböző formáival. Jahvenak sokáig nehéz harcot kellett vívnia Baállal, a napistennel, Astarteival, a termékenység istennőjével, Mardukkal, az asszír istennel és a szomszéd népek, törzsek különféle isteneinek és vallási szokásainak megszámlálhatatlan sokaságával.

Az izraeliták.

A héber törzsekből Mózes ösztönzésére, a kánaáni benyomulás során kialakult izraelita nép egysége csak látszólagos volt. Nincs a népnek közös vezére, minden törzsnek külön vezetője vagy bírása volt. Bár a Jordántól nyugatra eső területet nagyjából felosztotta egymás között az itt elhelyezkedő nyolc törzs, (északon Ásér, Jiszáchár, Naftali és Zebulon, középen Efrajim és Manasé, délen Juda és Benjamin), a viszály és az egyenetlenkedés gyakori volt közöttük. Csak a külső ellenségek állandóan megisméltető és a törzsek létét is fenyegető támadások kényszerítették ki később a közös vezérek (királyok) alatti teljes egyesülést (Sámuel). Noha csak ez a népi és politikai egység biztosíthatta Izrael függetlenségét és fennmaradását, mégis mindig volt egy, a próféták által megtestesített szellemi és vallási irányzat, amely a királyság intézménye, a királyi hatalom ellen izgatott és így bomlasztó, lázító hatásával állandó veszélyt jelentett az állami önállóság és a nemzeti egység szempontjából.

A zsidó királyság fénykorát *Dávid* és *Salamon* alatt élte. Uralkodásuk alatt lett Jeruzsálem Izrael vallási és nemzeti központja. Dávid uralkodásának java része a szomszéd népekkel vívott harcokkal telt el. Seregében, valamint vezérei és tanácsadói között nagyszámmal voltak nem zsidók. Egyik vezérének, a hettita Uriasnak feleségével, Batsébával folytatott viszonyából származott utódja, a félzsidó Salamon. (970-től.) A széthúzó törzsek egyesítése tulajdonképpen csak ennek a kevertvérű, első lelki ellentététől

ffüött, mindenesetre széleslátókörű és tehetséges despotának sikerült először és utoljára. Egyesítette magában a templomépítőt és a buja kéjencet, a kitűnő kereskedőt és a jó hadvezért, az érzelmes költőt és az élesszemű diplomatát. Valamennyi számottevő szomszéd uralkodóval baráti, szövetségi viszonyba lépett, ezt a kapcsolatot azzal igyekezett bensőbbé tenni, hogy beházasodott az uralkodóházakba. A hagyomány szerint hárenében háromszáz feleséget és hétszáz rabszolgát tartott, első felesége az egyiptomi király leánya volt, de ott találjuk háremében Tirus királyának, Hirámnak a leányát is. Udvarában óriási pompát és fényűzést fejtett ki. Udvarának napi szükséglete Graetz szerint: tíz hízlalt bika, húsz legelőről való bika, száz juh, száztizennyolc hektoliter finom búzaliszt, ugyanennyi a szolgaszemélyzet számára, szarvasok, őzek és más vadak, stb. A jeruzsálemi templom felépítéséhez szükséges munkaeőről úgy gondoskodott, hogy Kánaán nemzsidó lakosait félrabszolgákká minősítette. Százötvenezer ilyen szerencsétlen pária dolgozott esztendőkön keresztül háromezer izraelita felügyelete alatt. A roppant költségek természetesen elviselhetetlen terheket jelentett a népnek, nem csoda, ha uralkodása vége felé már nagy volt az elégedetlenség és az elkeseredés.

Salamon halála után a nép szabadulni akar a nagy terhektől, le akarja rázni az igát. A törzsek közötti viszály és ellenségeskedés teljes erővel kiújul, nem tudnak megállapodni az új király személyében. Az ország két részre szakad, a tíz északi törzs megalkotja Izrael királyságát, a két déli Judeát. A belső szétesés, a fokozódó külső nyomás következtében

feltartóztathatatlanul megindul az izraelita nép hanyatlása. A gazdagok fényűzése, a szegények nyomorúsága, a féktelen uzsora és az éhség, erkölcsi lezüllés, az idegen vallási kultuszok térhódítása, az idegen népekkel való nagyarányú vérségi keveredés jellemzik e kor társadalmi életét. Ugyanerre az időre esik az asszír nagyhatalom kialakulása. *Sargon* asszír király Kr. e. 722-ben meghódítja az északi országot, Izraelt, a lakosság egy részét, a vezetőosztályokhoz tartozó harmincezer embert fogásába hurcol. Judea adófizetésére kötelezi magát és ezzel egyidőre megmenekül az idegen uralomtól. A következő két évszázadban Judeára helyeződik át a zsidó élet és a zsidó sors súlypontja. Izrael bukása intő jel volt, amelyet a zsidó nép és szellemi vezetői a próféták megértettek. Felismerték a kérlelhetetlen valóságot, azt, hogy a maroknyi izraelita nép, mint független állam, nem maradhat fenn, de megmaradhat, mint külön szellem, külön eszme, külön gondolat, ha megteremti az elkülönüléshez szükséges intézményeket és kereteket. Most születnek meg a Jahve-kultusz végleges formái. *Jozsiás* próféta megszerkeszti a Törvényt tartalmazó Mózes ötödik könyvét, hogy ennek hitelességéhez semmi kétség se férhessen, a néppel közlik a nagy örömhírt, a próféta a szentély egyik rejtett zugában megtalálta az ősi, Mózes-től hátrahagyott törvénytekercseket. Ez a szent hazugság vetette meg alapját a Tora tekintélyének. Mostantól kezdve igaz Jahve-hívőnek a Tora parancsai szerint kellett élnie és *Jeruzsálem* a Jahve-kultusz egyedüli szent helyévé lesz.

Asszírnia szerepét közben *Babilonia* vette

át Nyugat-Ázsiában. *Nebukadnezár* 597-ben elfoglalja Jeruzsálemet és 3000 előkelő zsidót fogságba küld Babiloniába. 586-ban pedig egy Judea ellen vezetett újabb büntető hadjárata során az ország lakosságának nagy részét elhurcolja. A Babiloniába került judeaiak lelkében azonban ekkor már oly mélyen begyökerezett a mózesi törvény és a Jahve-kultusz, hogy nem oldódtak fel a fogságban, hanem zárt közösségeket alkotva, megtartották különállásukat, sőt a korábban fogságba került izraelbelieket is megnyerték a mózesi igaz hitnek.

A babilon birodalmat a perzsák röviddel később megsemmisítették. *Kyrus* perzsa király Kr. e. 538-ban megengedte a zsidóknak a hazatérést. A szegény zsidók, a proletár zsidóság nagy tömegei papjaik vezetésével vissza is tértek az egy emberöltő óta nem látott régi hazába, a jómódú, gazdag zsidó kereskedők közül sokan visszamaradtak, ezekből jöttek létre az évszázadokig fennállott babiloniai zsidó hitközségek. Judeában perzsa fenhatóság alatt és a papi kaszt vezetésével új életet kezdenek a hazatértek. Elsősorban nagy harcokat kell vívniok az otthonmaradottakkal, mert ezek közben eltávolodtak a Tora szellemétől, idegen szokásoknak hódoltak, más népekhez tartozókkal házasodtak össze. A régi, az ősi héber nyelv majdnem teljesen feledésbe merült, helyét az arameus foglalta el. *Ezra* és *Nehemiás* személyében a hazatértek hivatott vezérekre találtak. Az első pap és írástudó volt Babiloniában, a másik magas méltóság viselője a perzsa király udvarában. A Babiloniában maradt zsidók ugyanis nagy befolyásra tettek szert az udvarnál, a nép körében viszont kiuzsorázó tevékenységük miatt nagyon ellen-

szenvesek voltak. Eszter könyve ezeknek az időeknek szellemét idézi: Hámán, a perzsa király minisztere, népe védelme érdekében zsidóellenes rendszabályokra készül, *Eszter*, a zsidó lány, a perzsa király ágyasa, nemcsak arra veszi rá a királyt, hogy Hámánt fejeztesse le, hanem hogy *hetvenötezer ártatlan embert* is gyilkoltasson le. Ezt a nagy nemzeti győzelmet azóta is évről-évre megünneplik a zsidók purimkor.

Ezra és Nehemiás szívós harcát végül is siker koronázza. Felépítik újra a templomot, Jeruzsálemet fallal veszik körül, a városból eltávolítják az idegeneket, a nemzsidó feleségeket és a félvéreket elűzik, a zsidó hitű idegeneket elkergetik, a zsidó hitű idegeneket is kiközösítik, a Torát állami törvénykönyvvé teszik. A nép nyilvános gyűlésen tesz fogadalmat Kr. e. 455-ben, hogy idegenekkel nem házasodik össze. Ezra megadja az ószövetségnek mai, végleges formáját, hármas beosztását (a törvény, a próféták, az iratok). A Tora diadala Judea győzelmét jelenti, Dél győzedelmeskedett Észak felett, az izraelita nép helyébe lép a *zsidóság*.

A zsidóság.

Az Ó-korban.

A Kr. e. 2—3. században a zsidóság szét-szóródása már teljes erővel megindult, ebben az időben már jelentős zsidó-telepeket találunk Egyiptomban, Babilonban, Kis-Ázsiában. *322-ben* Palesztínát *Nagy Sándor* hódítja meg, aki az általa alapított egyiptomi városba, *Alexandriába* nagyszámmal telepít le zsidókat. A zsidó telepek külön városrészekben laknak és önkormányzattal rendelkeznek. Nagy Sándor halála után

birodalma két részre szakad, a kettő közé ékelődik Judea. A Ptolemausok alatt a zsidóság különféle kiváltságokat élvezett, ezek birtokában szabadon úzhatta az uzsorát, gazdagodhatott és nagy befolyásra tett szert, egyben kihívta maga ellen a nagy tömegek gyűlöletét. A zsidóságon belül ebben az időben két szellemi irányzat állt szemben egymással, az egyik mereven és makacsul ragaszkodott a régi nemzeti hagyományokhoz, vallási előírásokhoz, a Tora parancsaihoz (farízeusok), a másik — főleg a diaspora zsidóság — társadalmi életében a görög korszellemhez kívánt alkalmazkodni. Az elsőhöz tartozott az egész zsidó köznép, a második hívei inkább a felső osztályból kerültek ki. A harc a két irányzat, a két párt között gyakran nagyon kiéleződött, egymást vádolták be az alexandriai, majd az antióchiai görög uralkodóknál. A fanatikus zsidók egy *Makkabi* nevű pap vezetése alatt fellázadnak a görög uralom ellen, elfoglalják Jeruzsálemet, a szentélyből eltávolítják a görög isteneket és nyolcvan évre ismét független ország lesz Judea. A politikai hatalom lassan át megy a papok és írástudók testületének, a nagytanácsnak, a *színhedrionnak* kezébe. Nemsokára a római világbirodalom roppant hatalma és ereje előtt kell meghajolnia Zsidóországnak. Alkirályok és helytartók szedik be az adót és képviselik a császárt Jeruzsálemben. A római uralom gyűlöletes volt a zsidók előtt kezdettől fogva, amikor a helytartók a zsidó vallási szokásokat el akarták törölni és helyébe a római istenek kultuszát akarták állítani. *Mathathias* vezetésével újabb felkelés tört ki. A lázadást Vesposianus, majd *Titus* kíméletlenül elfojtotta, Jeruzsálemet pedig *Kr. u. 70-ben* földig lerombolta.

Zsidóország sorsa ezzel végleg beteljesedett. Kezdődik a zsidó nép történetének új, máig tartó korszaka, de ez már a galuth-ban — a szétszórásban — játszódik le.

A görög és a római uralom századaiban nagy belső válságok után, véglegesen győzött a zsidóságon belül az a vallási és szellemi irányzat, amely Jozsiás prófétával kezdődik, Ezrával és Nehemiással folytatódik és most befejeződik. Volt egy időszak a szétszórásban élő zsidóság életében, amikor úgylátszott, hogy a zsidóságnak legalább is egy része elszakad a jeruzsálemi papi kaszt által kijelölt zsidó életformától. Az idegen népek között élő zsidóságra, amikor erre az útra lépett, bizonyára befolyással volt az is, hogy elzárkózása, elkülönülése miatt sok volt ellene a panasz és a kifogás. Molon rétor embergyűlölettel vádolja a zsidókat, Apion a rituális gyilkosságokat emlegeti, a körülmetélés ellen emel szót. A szétszórásban élő zsidóság görögül beszélt, istentiszteletét görögül tartotta, sőt még az Ó-Testamentumot is lefordította görög nyelvre. A zsidóság hellénizálódásának legismertebb képviselője *Philo* volt Alexandriában. A jeruzsálemi farizeizmus szelleme azonban erősebbnek bizonyult a hellén hatásnál. A diaszpóra zsidóság rabbijai, papjai befolyása alatt elfordul a külső világtól, csak befelé él, átengedi magát a messianizmus és a kiválasztottság rögeszméjének. Bezárkózik az önmaga építette szellemi gettóba. Ez az elzárkózás és a csaknem kizárólag városban lakó, pénzüzlettel, árukereskedelemmel foglalkozó zsidóságnak kizsákmányoló üzelmel méltán váltanak ki ellenérzést a nemzsidó tömegekben. Erre az időre esnek az első nagy antiszemita tömegmegmozdulások. Kr. u. 36-ban a

zsidók ellen tüntető tömegek Alexandriában beszorítják a zsidóságot az ú. n. zsidó negyedbe, házaikat kifosztják és felgyújtják. Hasonló események a következő évtizedekben nem egyszer megismétlődnek. A korszellem zsidóellenes voltára jellemző, hogy számos római író és költő a legnagyobb ellenszenv, sőt sokszor valószínűs felháborodás hangján szól a zsidókról. — *Tacitus* például így ír: Mózes olyan új vallási szokásokat honosított meg, amelyek a többi halandó szokásaival ellentétesek. Náluk minden istentelen, ami előttünk szent, s minden megengedett, ami nálunk megvetett, ... egymásközt a legszigorúbb becsületesség, áldozatkész jótékonyosság, az idegenekkel szemben azonban gyűlölködő ellenségeskedés uralkodik. Az idegenekkel nem étkeznek, idegen nőkkel nem hálnak, de egymás közt minden meg van engedve. A körülmetélés arra való, hogy ezzel másoktól megkülönböztessék magukat... A zsidók erkölcsi ostobák és megvetendőek. —

Kr. u. 132-ben a palesztinai zsidóság még egyszer megkísérelte függetlensége visszaszerzését, de eredménytelenül. Ha politikai jelentősége meg is szűnt a palesztinai zsidóságnak, még sokáig, évszázadokig megtartotta szellemi, vallási irányító szerepét. Most hogy kifelé nem élhetett szabad és önálló életet, befelé fordult. A palesztinai papi iskolák a Tórára vetették magukat, annak szabályait, parancsait elemezték, magyarázták, minden mondatát, szavát szétszedték, megvitatták. E Tóra-magyarázatokból új szabályok, új parancsok, új tilalmak valóságos tömkelege alakult ki, amelyeket a Misnában (az ismétlésben) foglaltak össze, a következő nemzedékek a Misna szövegének és tartal-

mának értelmezésére vetették magukat, ez a munkájuk a vallási és a napi életre vonatkozó törvények és utasítások újabb százait eredményezte, ezeket a Gemarában gyűjtötték egybe. A Misna és a Gemara együtt alkotják a Talmudot. A palesztinaihoz hasonló, sőt talán még nagyobb arányú Tóra-magyarázó munka folyt a babiloniai rabbi-iskolákban. (Szura, Pumbadita.) A babiloniai Talmud jóval nagyobb volt a palesztinainál.

A Középkorban.

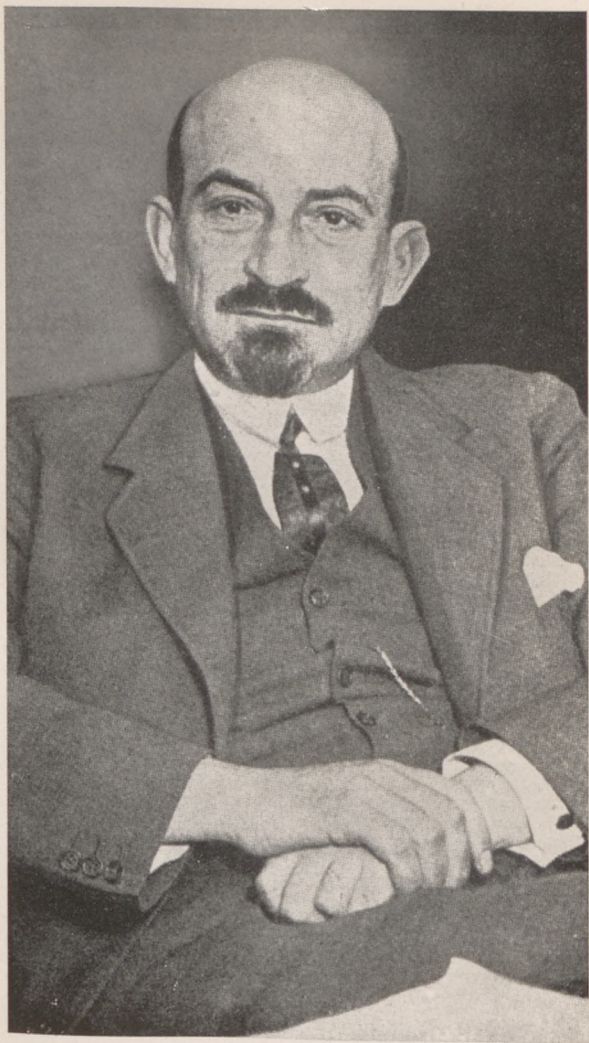
A középkor elején a zsidóság szétszóródásának folyamata már nemcsak befejeződött, de megindult a diaszpóra zsidóság vándor mozgalma is. A palesztinai és babiloniai zsidóság néhány évszázadra mohamedán arab uralom alá került. Bár az izlám vallási szokásaiban és törvényeiben a zsidó befolyás kétségkívül megállapítható, maga a Korán a zsidósággal szemben elutasító álláspontra helyezkedik s az arabok fanatikus vallási gyűlölete a zsidókat sem kímélte. Később, a bagdadi kalifátus idejében, az új uralomba szépen beilleszkedő zsidóság fontos szerepet játszik a gazdasági életben, elsősorban a nagykereskedelmet keríti kézbe, egyik-másik zsidó nagykereskedelmi vállalat az egész akkor ismert világra kiterjedő üzleti forgalmat bonyolítja le.

A társadalmi életben azonban bizonyos elkülönítő rendszabályok voltak érvényben (külön zsidó ruha, zsidó jel stb.). A keleti kalifátus hanyatlásával és a világgazdasági élet súlypontjának Délnyugat-, Nyugat-Európába való áthelyeződésével egyidejűleg, elnéptelenedtek a bagdadi, babiloniai zsidó hitközségek. Ugyan-

akkor a Földközi tenger partvidékének kikötőiben régebben alakult zsidó telepek benépesedtek, Spanyolországban, Portugáliában pedig új zsidó kolóniák létesültek.

A római birodalom hanyatlása, majd 496-ban bekövetkezett bukása, a népvándorlás hullámai a középkor első felében visszafejlesztették a városi életet. De átalakultak a gazdasági életformák is. Az áruforgalom, a kereskedelem jelentősége csökkent, ezzel együtt a pénzgazdálkodás szerepe is kisebb lett. Mindez természetesen a zsidóságot is közelről érintette, mert ebben az időben a szétszórt zsidóság majdnem kizárólag kereskedelemmel és pénzüzlettel foglalkozott. Változás, javulás e tekintetben csak a középkor második felének utolsó századaiban állott be. A másik szempont, amelyet a középkori zsidóság helyzetének megítélésénél figyelembe kell vennünk, az, hogy a kor uralkodó eszméje a vallásosság volt. A nagy tömegek a zsidókban Krisztus megkínzóit és keresztrefeszítőit látják, ellenszenvüket képtelenek leküzdeni. A középkori, időnként fellépő erős antiszemita hullámok egyik ható okát kétségkívül a tömegek vallásos meggyőződésében kell látnunk, a másik mozgatóerőről, a gazdasági helyzetről, később lesz még szó.

Tulajdonképpen a középkor első felében alakul ki az európai zsidóság ma is meglévő két nagy települési területe. A Pireneusi félszigeten kialakult fajrokon orientális, szémita, arabmór uralom századai, egyszersmind a galuth zsidóság történetének fénykorát is jelentik. A szefard (a Pireneusi félsziget héber neve) zsidók nemcsak a gazdasági életben játszottak vezető szerepet, de sokszor irányítói voltak a po-

CHAIM VEIZMANN

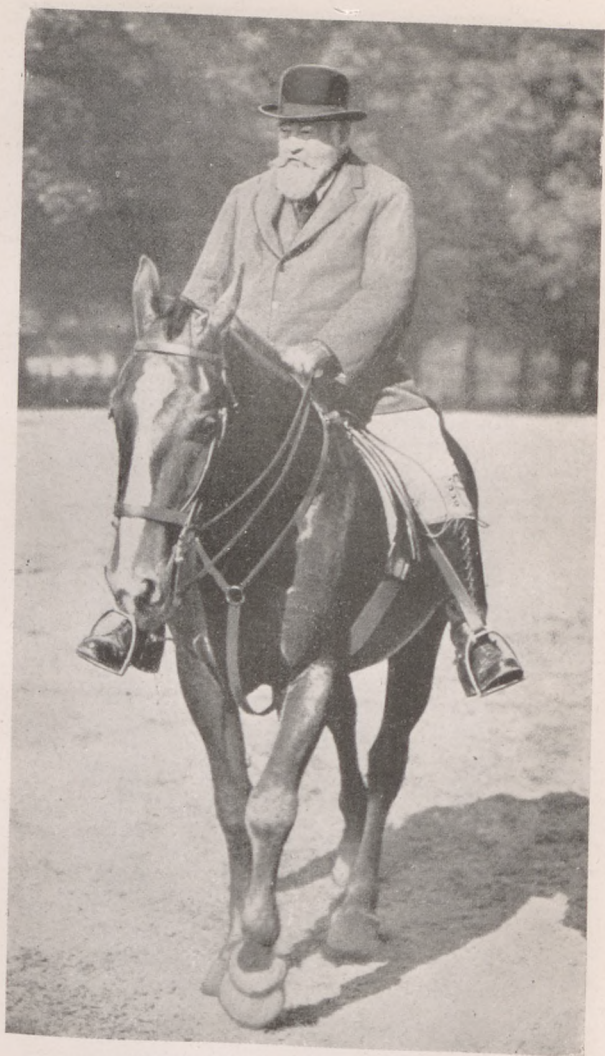
a Jewish Agency cionista világszervezet vezetője.

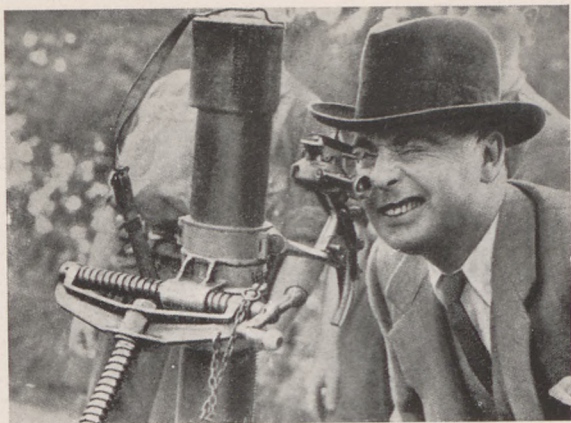
HENRY MORGENTHAU
az U. S. A. zsidó pénzügyi államtitkára

B. M. BARUCH,
Roosevelt pénzügyi tanácsadója és fia.

LORD WALTER ROTHSCHILD †

HORE BELISHA

LEON BLUM

M
n
t
f
n
c
z
l
n

n
A
s
n
a
l
k
l
k
k
is
A
s
n
n
ju
to
g
ta
n
A
az
ze
sé
It

litikai és az állami ügyeknek is. A keleti, askenázi zsidóság nagy néptömbje két rétegből alakult ki, a nagyobbik része délkeletről, a Fekete tenger mellékéről, a Krim félszigetről húzódott fel, másik része kisebb-nagyobb rajokban Németország felől érkezett (askenáz = Németország jiddis nyelven) és eredetileg szefárd zsidó volt. A lengyelországi zsidóságnak végleges egységbe forrása csak a középkor végén ment végbe.

Már a középkor első századaiban szemtanúi lehetünk zsidóellenes megmozdulásoknak. Általában mindenütt a jobbagység, a polgárság, az alsópapság ellenszenvvel néz a zsidókra, míg a hűbérurak, a fejedelmek, a főpapok és az uralkodók a zsidók mellé állanak. Agobard lyoni püspök már 630-ban szenvedélyes hangon kel ki a zsidók népkizsákmányoló uzsorája ellen. Sokhelyütt áttérésre kényszerítik a zsidókat, akik azonban legtöbbször csak látszólag keresztelkednek meg. Még a mór kalifátusban is nem egyszer voltak zsidóellenes zavargások. Az arab lakosság nem tudta visszafojtani elkeseredését a zsidók hihetetlen meggazdagodásának láttára, az előkelő zsidók fényűzése csak növelte a felháborodást. A magas állásokba feljutó zsidók — volt közöttük nagyvezér, miniszter, pénzügyi tanácsadó stb. — mindenben segítségükre voltak hitsorsosaiknak, ez az összetartás nem kis mértékben járult hozzá a spanyol zsidóság hatalmának megnövekedéséhez. A nép haragja és gyűlölete pedig már csak azért is érthető volt, mert a legtöbb helyütt zsidók vállalták magukra, persze busás nyereség ellenében a kivetett súlyos adók behajtását. Itt a spanyol félszigeten élt és működött a

zsidó vallási és szellemi élet reformátora, *Mózes ben Majmonidesz*, akinek az volt a törekvése, hogy a zsidók ne csak a Tórával és a Talmuddal foglalkozzanak, hanem világi dolgokkal is. A rabbinizmus azonban teljesen elutasító álláspontra helyezkedett és kimondották, hogy azt a zsidót, aki erre vetemedik, a nagy átokkal sujtják.

Nagyobb zsidóellenes tömegmozgalmak voltak egész Európában a kereszties háborúkkal kapcsolatban. Angliából *I. Eduárd király 1296-ban* végleg kiutasítja a zsidókat. Ide csak Cronwell idejében, 1665-ben térhetnek vissza. Hosszabb-rövidebb időre a német városokból, tartományokból és Franciaországból is kitiltják a zsidókat. Ingóságaikat magukkal vihetik, házaik az állam tulajdonába mennek át. Maga a hivatalos Egyház is szigorú elkülönítő határozatokat léptetett életbe: éjjelre láncsal elzárt, külön zsidó utcában, külön zsidónegyedben kell a zsidóknak lakniok (gettó), sárga foltot, hegyes kalapot kell viselniök, keresztényt zsidó orvos nem kezelhet, zsidó nem tarthat keresztény házi cselédet, zsidó nem viselhet közhivatalt, zsidó kereszténnyel nem házasodhat össze stb. (lateráni zsinat, 1215). A legnagyobb csapás a középkor zsidóságára Spanyolországból való kitiltása volt. Hosszú harcok után, 1492-ben, Granada elfoglalásakor került erre sor, mindaddig a vagyonos spanyol zsidóság az arisztokráciából kikerülő magas pártfogói segítségével megtudta akadályozni a kiutasítást, most azonban a király és a királyné hajthatatlan maradt. Három hónap alatt 200.000 zsidó hagyta el az országot, 50.000 felvette a keresztiséget abban a reményben, hogy jobb időkben újra visszatérhet a zsidó hitre (marannusok =

átkozottak). A spanyol zsidók nagyrésze Marokkóba, Törökországba, Hollandiába vándorolt.

Amíg a középkor első felében — mint már említettük — a zsidóellenes közhangulat inkább vallási érzelmekből táplálkozott, a korszak második felében előtérbe nyomultak a gazdasági okok. A zsidóság ugyanis a nagykereskedelemből kiszorulva, a kiskereskedelemre és a pénzüzletre — főleg az utóbbira adta magát, ehhez megvolt az évszázadokon át kifinomult érzéke. Már Palesztinában, majd Babiloniában foglalkozott pénzváltással és kölcsönzéssel. Az egyház is megtiltotta híveinek a kamatszedést, a pénzkölcsönzés, a hitelezés ezzel mintegy ki volt szolgáltatva a zsidóságnak. Tagadhatatlan, hogy a pénzkölcsönzés kockázatos dolog volt abban az időben, másrészt a zsidók túlságos mohósággal és kíméletlenséggel vetették rá magukat erre a szabad üzletágra. Gyorsan és könnyen hatalmas vagyonokat lehetett szerezni, hiszen a 40—50%-os kamát nem volt ritkaság, előfordult Franciaországban egy időben a 80 százalékos kamatláb is, azonkívül a pénzben, nemes ércben levő vagyon könnyen el volt rejtendő vagy szállítható. De a szörnyű uzsora nyomában mindenütt ott járt a mérhetetlen nyomor, az elszegényedés és ezzel együtt a zsidók iránti határtalan gyűlölet. A királyok, fejedelmek, főurak, akiknek háborúikhoz és fényűző életmódjukhoz mindég sok pénzre volt szükségük, tőlük telhetőleg védelmükbe vették a zsidókat, de a tömegelkeseredés nyomása alatt ők is nem egyszer kénytelenek levélölést elrendelni (az adóslevelek megsemmisítése).

A középkor végével tehát megsemmisül, szétszóródik a spanyol, szefárd zsidóság, de

ugyanakkor Eszternek, Nagy Kázmér lengyel király zsidó szeretőjének kívánságára létre jó a keleti zsidóság hatalmas, kimeríthetetlen népi erőközpontja, amely évszázadokon át, egész napjainkig biztosította a zsidóság faji megmaradását.

Az Újkorban.

A 15—16. században Európa mélyreható szellemi átalakuláson megy keresztül. A természettudományok fejlődése, a földrajzi felfedezések, a találmányok a társadalmi és gazdasági életet egyaránt gyökeresen átformálják. A zsidóságot ezek az események a gettóba zárkozva érik. Az elkülönülést, az elzárkozást, mint látuk, maga a zsidóság kezdeményezte, erre kényszerítették vallása parancsai. A zsidóságnak ez az önkéntes különélése csak a középkor végefelé változott át kényszerré, most már azoknak a zsidóknak is be kellett költözniök a gettóba, akik eddig azon kívül éltek. A gettóélet azonban cseppet se akadályozta a zsidóságot abban, hogy teljes mértékben kivegye részét a középkor végén és az újkor elején mutatkozó gazdasági fellendülésből. Az áruforgalom, az új világ-részek bekapcsolásával jelentékenyen növekszik, fellendül a kereskedelem, a pénzgazdálkodás újból életre kel, az uralkodóknak nagy háborúikhoz mind több pénz kell, egyszóval, megindul az a fejlődési folyamat, amely évszázadokkal később a kapitalisztikus gazdasági rendszer kibontakozását eredményezi s ha talán nincs is igaza Sombartnak abban, hogy az egész mai gazdasági rendünk a zsidóság szelleméből és tevékenységéből fakadt, annyi bizonyos, hogy a modern pénz- és tőkés gazdálkodás, valamint a

zsidóság lelkülete között sok a rokonvonás. De nézzük, milyen élet folyik az újkor első századaiban az európai zsidó telepeken.

A Spanyolországból, Portugáliából kivándorolni kényszerült zsidóság nagyobbik része, az akkor hatalmas tetőpontján álló török birodalomban, főleg Konstantinápolyban telepedett meg. A zsidók legtöbbször itt is tovább folytatja korábbi foglalkozását, a bank- és pénzüzetet, nem egy zsidó bankár a szultán pénzügyi tanácsadója és bizalmasa lesz. Az újonnan jött szeptember zsidók nem vegyülnek el a már régebben itt élt askenázi zsidókkal, külön hitközségeket szerveznek, nem házasodnak össze. De jutott a spanyolországi kivándorlókból Palesztinába is, ahol a zsidóélet akkor már csak néhány kis szórványra zsugorodott. Az újonnan érkezettek rövid időre ismét felvirágoztatták a régi zsidó vallásos életet, ebből az időből származik a zsidó vallási törvények és tilalmak új kódexe, a *Sulcham Aruch*. Az új törvénykönyv szerkesztője, *Káro József*, tulajdonképpen a Talmudban található vallási előírásokat foglalta össze áttekinthető rendszerbe. A Spanyolországból kivándorolt zsidóság belső lelki válsága tükröződik vissza a különböző Messiás-mozgalmakban. Hol itt, hol ott bukkan fel egy-egy magát Messiásnak hirdető zsidó kalandor, aki hosszabb-rövidebb időre valósággal lázba hozza a galuth zsidóságot. Legismertebb *Sabbataj Cevi* szereplése. Bár a rabbi kiátkozzák, mégis hirdeti elhivatottságát, igéri a zsidóság felszabadítását, a zsidó királyság megalkotását. Egész Európa zsidósága nagy reménységgel és bizakodással fordul Sabbataj Cevi felé, a zarándokok és kíváncsiak nagy tömegei keresik fel, végül a szultán elfogadja és

lecsukatja, a fogságban a zsidó Messiás áttér a mohamedán hitre.

Spanyol zsidók és marannusok a 16. század végén nagyszámmal telepednek meg Amszterdamban és Hollandia más városaiban. Hamarosan fontos szerephez jutnak a pénzüzetben és kereskedelemben. Sok kivándorló a dél-franciaországi kikötőkben telepedik le. Az Orániai ház uralomrajutásával megnyílik az út a zsidóság számára Anglia felé is. Mindenekelőtt Londonban és néhány nagyvárosban alakulnak zsidó telepek. Nemsokára ott látjuk őket a tőzsdén, mint a spekuláció és a szédelgés utólérhetetlen mestereit. A zsidóság szabad érvényesülését nagymértékben elősegítette az a körülmény, hogy Angliában a puritánizmus formájában olyan szellemi, világnézeti irányzat került uralomra, amely sok tekintetben rokon a zsidó szellemiséggel. A puritánok is az Ó-Szövetség tanításai szerint rendezik be életüket, de a valási tanokkal együtt elkerülhetetlenül átveszik a zsidó gondolkozásmód csiráit is. Igaz, hogy később az angol-szász népek jórészt ennek köszönhetőek, hogy a zsidósággal vívott gazdasági versenyben nem maradtak alul, sőt egyenrangú ellenfélnek bizonyultak. A zsidó-puritán szellemiség hozta létre a 18. század folyamán Angliában a szabadkőművességet. Ennek az egész világot átfogó titkos szervezetnek szertartásai, intézményei zsidó színezetűek, eredetét egészen Salamon királyig vezetik vissza. Bár tagjai között kisszámban voltak csupán zsidók, kezdettől fogva a zsidóság törekvéseinek szolgálatában állt s a szabadkőművesség megjelenését mindenütt nyomon követte a zsidóság előretörése.

Az újkor elején az európai zsidóság nagy

többségét már *Lengyelországban* találjuk. Városokban és falvakban egyaránt élnek zsidók. Adószedők, birtokbérlők, pálinkamérők, kereskedők és uzsorások. A királyok és az arisztokrácia pártfogása alatt állanak, de a kisenemeség, a parasztság és polgárság mérhetetlen gyűlölettel áll szemben kiszipolyozóival. A nép elviselhetetlen nyomora végül is 1648—49-ben véres lázadásokhoz, valóságos paraszt-forradalomhoz vezetett, amely számos zsidó hitközség megsemmisítésével járt. A zsidók és földbirtokosok ellen irányuló parasztmozgalmak később nem egyszer megisméltődtek. A városlakó lengyelzsidóság önkéntes gettójába zárkozva élte külön életét. Minden városnak megvolt a zsidó utcája, a zsidó negyede, amelynek belső igazgatásáról is a zsidóság gondoskodott saját szervei és hatóságai útján. A *Kahal*, a keleti zsidóságnak ez a rejtélyes földalatti szervezete, valósággal állam volt az államban, nemcsak befelé a zsidóság felé volt korlátlan tekintélye, de kifelé is képviselte a zsidóság érdekeit, eljárta zsidó-ügyekben a hatóságoknál, beszédte és beszolgáltatta a zsidóságra kivetett adót, zsidók peres ügyeiben ítélkezett, ezek ugyanis csak a legkritkább esetekben fordultak a rendes bíróságokhoz jogorvoslatért. Zsidó gyermekek csak a Talmud-iskolákat, a szédereket és jesivákat látogatták. Egyszóval, a zsidóság minden tekintetben a legélesebben elhatárolta, elkülönítette magát a körülötte élő nemzsidó népességtől. Vallási és szellemi életében a zsidóság egészen a rabbik, a rabbinizmus, a Talmud, a Sulchan Aruch befolyása alá került, a Tóra lassan egészen háttérbe szorult, történelmi emlékké vált. Részben a rabbinizmus száraz, merev, lélekölő

formalizmusa elleni lázadásnak, részben Sabbatáj Cevi messianizmusa utóhatásának kell tekintenünk a keleti zsidóság vallási életében jelentkező szektárius-mozgalmakat. A frankisták a Talmuddal szemben a Tórának akartak elsőbbséget biztosítani, kapcsolatokat kerestek a keresztény egyházakkal, színleg át is tértek. Ezt a mozgalmat a rabbiknak sikerült teljesen elnyomniuk, a szekta alapítójának, *Frank Jakab*-nak halála után lassan a hívek is eltűntek. A másik mozgalom, a *chassidizmus* azonban ma is él, sőt a keleti zsidóság jelentékeny része ide tartozik. Ez a szekta babonáival, együgyű meséivel, sötét fanatizmusával, misztikus, értelmetlen tanaival, csodarabbijaival (caddik) még magasabbra emelte a válaszfalat a zsidóság és környezete között. Lengyelország felosztásával a keleti zsidóság politikai fennhatóság szempontjából két részre szakadt, nagyobbik fele Oroszországba került, másik része Ausztriába. Az orosz birodalom most került először igazán szembe a zsidókérdéssel, amely azóta is megoldhatatlannak látszó problémája maradt. A cári kormányzat először megelégedett azzal, hogy a zsidókat nem bocsátotta be az ország belsejébe, a zsidó-rayonban lakhattak csupán. I. Sándor cár megkísérelte a zsidók földművelésre szoktatását, számbajöhető eredmény nélkül, a zsidók elszöktek a földműves-kolóniákról.

A német államokban és Ausztriában az új kor nem hozott a zsidók helyzetében változást. A városok hol kizárták a zsidókat, hol megnyitották előttük kapuikat. A köznép zsidóellenes érzelmeit híven tükrözi vissza *Luthernek*, a nagy reformátornak a zsidókról írott munkája. (Von den Juden und ihren Lügen.) A zsidókérdés megoldása céljából Luther a következőket java-

solja: le kell rombolni a zsinagógákat, el kell pusztítani házaikat is, el kell venni tőlük a Talmudot, a rabbinak nem szabad megengedni a tanítást, a falvaktól távol kell tartani őket, az uzsoráskodástól el kell tiltani őket, készpénzüket, aranyukat és ezüstjüket el kell venni, mert ezt csakis uzsorával szerezhették, a fiatal és erős zsidóknak ásót, kapát, fejszét kell kezébe adni, hogy arcuk verejtékével keressék kenyérüket, ha erre nem vállalkoznak, ki kell úzni őket az országból, azoknak pedig jaj lesz, akik elfogadják a zsidók által maradhatásuk érdekében felkínált pénzt.

Bécsben csak néhány zsidó kapott engedélyt a letelepedésre, többnyire pénzemberek, hadseregszállítók. A legnépesebb ausztriai zsidó hitközséget Prágában találjuk. A zsidóság elszaporodásának megakadályozása érdekében a császári kormányzat egyidőben elrendelte, hogy minden zsidó családból csak a legidősebb fiú házasodhat meg, a többieknek, ha meg akartak nőszülni, ki kellett vándorolni. (Magyarország.) Úgy Ausztriában, mint a német tartományokban közismert jelenség volt ebben az időben az udvari zsidó, akik nemcsak kölcsönöket szereztek az udvartartás költségei és a háborús kiadások fedezésére, hanem sokszor a pénzügyi tanácsadók szerepét töltötték be, mint ilyenek hatalmas vagyonokra tesznek szert s áttérve, rokonai kapcsolatba kerülnek a legelőkelőbb arisztokrata családokkal. Hasonló jelenségeket figyelhetünk meg a többi német államokban, Franciaországban és Európa más részében is. Franciaországban már a 19. századig többek között a következő főnemesi családok kerültek rokonságba zsidókkal: Decases, Estampes, Gramont, Guichse, Polignac hercegek, Noailles

márki, Richelieu gróf és a La Rochefuocauld herceg, Borghese herceg. Németországban megszámlálhatatlan a zsidókkal összeházasodott arisztokrata családok száma. Külön fejezetet érdemelne a Rothschildok összeházasodása főrangú családokkal, itt csak egyet említünk: Karl Mayer Rothschild lánya, Berta, Wagram hercegnő lett, e házasság révén a Rothschildok a Habsburg, a Wittelsbach, a Bernadotte és a Bourbon családokkal is rokonságba kerültek.

Németországban a 18. század közepén a zsidóság körében reform-mozgalom indult meg. Az új szellemi irány vezetője *Mendelssohn Mózes*, az író és filozófus volt, hivei a zsidó közép- és felsőosztályból kerültek ki. A zsidóságnak ezek a rétegei ki akartak lépni a gettóból, amelyet nyomasztónak és feleslegesnek találtak, szabadulni akartak az elavult vallási kötelezettségektől is. Mendelssohn — Majmonides után a zsidóság harmadik Mózes — új u^aakra akarta vezetni a zsidóságot, az európai szellemiség birodalmába szerette volna elvezetni népét, de úgy, hogy az továbbra is megmaradjon igazi zsidónak. Ez a felemás megoldás már akkor se járhatott sikerrel, Mendelssohn és eszméi a zsidóság vékony felső rétegeiben nagy visszhangra találtak, a nagy zsidótömegek azonban idegenkedve fordultak el tőle és hűek maradtak a Talmudhoz és a rabbinizmushoz. A zsidó reform-mozgalom hiveinek nagyrésze azonban nem tudott megállni a mendelssohni félúton, megkeresztelkedett és feloldódott a környezetében.

A francia forradalom szabadság, egyenlőség, testvériség mámorá meghozta végül a zsidók teljes egyenjogúsítását. A nemzetgyűlés csak hosszas huza-vona után szánta rá magát az

emancipáció kimondására. Rövidesen kiderült, hogy a zsidók egyenjogúsítása nagyon is elhamarkodott cselekedet volt. A zsidók nem adták fel a zárt, külön életkereteiket, továbbra is ragaszkodtak különleges vallási és társadalmi szokásaikhoz és népi önállóságukhoz, változatlanul tovább folytatták népküszorázó tevékenységüket. *Napoleon* végül is a sok panasz és általános felháborodás láttára az emancipáció joghatályát tíz évre felfüggesztette és azt csak abban az esetben volt hajlandó újra életbe léptetni, ha a rabbigyülekezet, a nagy szinhedrion ünnepélyesen kötelezi magát, hogy érvényesnek egyedül az állam törvényeit ismeri el, a zsidók külön igazgatását megszünteti és mindent elkövet a zsidóság nemzeti elkülönítettségének megszüntetése érdekében. A zsidó nagytanács hosszszas vita után elfogadta a feltételeket, kivéve a zsidóknak nemzsidókkal való összeházasodására vonatkozó kívánságot.

A 19. században.

A mult század a zsidó történelem nagy sikerekkel, nagy győzelmekkel, egyben azonban a nagy válságokkal teli korszaka. A század első fele az egyenjogúsításért vívott küzdelmekkel telik el. Az emancipáció megnyitotta ugyan az utat a zsidóság számára a korlátlan és szabad érvényesülés felé, de egyidejűleg megindult a gettóban összefogott zsidó népi egység meglazulása és felbomlása. A zsidóság érezte, hogy mint nép nem élhet tovább más népek között, érezte, hogy nem élhet tovább kizárólag a Tóra-Talmud légkörében, ha nem akar szellemi téren az európai fejlődéstől egészen lemaradni. Látta a zsidóság, hogy ha teljes mértékben ki akarja ak-

názni az egyenjogúsítás által nyújtott érvényesülési lehetőségeket, akkor szakítania kell azokkal a vallási és nemzeti hagyományaival, amelyek eddig élesen elválasztották a befogadó népektől és a zsidó nép, a zsidó egység, a zsidó szellem megtartásának új útjait és formáit kell megkeresnie. A keleti zsidóságot nem gyötörték ezek a lázák, ezek a válságok, megmaradt a gettóba zsúfolódva olyannak, mint századok előtt volt, megmaradt talmudista zsidónak. A nyugati zsidóság közép és felső rétegei azonban nagy többségükben az asszimiláció útjára léptek, elhagyták a zsidó nyelvet, nem tartották meg a vallási törvényeket és népi szokásokat, sokan egészen az áttérésig és a nemzsidók közé való beházasodásig is eljutottak. Ezek az asszimilált zsidók tudva, vagy tudatlanul az ú. n. „nagy zsidó“ eszme hordozói voltak, ők a zsidó viláгурalmi célokat úgy vélték beteljesíteni, hogy látszólag környezetükhöz alkalmazkodva azt valójában elzsidósították. Előttük a társadalmi, gazdasági és politikai élet olyan területei is megnyíltak, amelyek a népi zsidóság előtt minden bizonnyal zárva maradtak volna. Ez az asszimilált zsidóság arra a roppant feladatra vállalkozott, hogy a nyugati kultúrát elsémítthesse, a nemzsidó népek szellemi életét uralma alá hajtja, beteljesítve ily módon az évezredek messiási álmokat. Az egy évszázad alatt elért eredmények mindenesetre dicséretére válnak a zsidóságnak.

Amíg azonban az asszimilált zsidóság rátalált erre az útra, a belső meghasonlás és önmarcangolás éveit és évtizedeit kellett átélnie. Hogy az útkeresés lázában miképp érzett és gondolkozott a zsidóság, azt e korszak néhány ismertnevű zsidójának önvallomása világítja

meg legélesebben. A német zsidó költőnek, Heinrich Heinének és az angol zsidó államférfinak, Disraeli lord Beaconsfieldnek néhány gondolatát idézzük a következőkben. *Heine* gúnyosan, megvetéssel ír a zsidókról és őket, mint útálatos üzéreket, piszkos csőcseléket emlegeti, egyik elbeszélésében a zsidóságot a következőképp jellemzi: népmúmia, amely a földön végigvándorol, bepólyázva ősrégi íráspolyáiba, egy megkövesedett darab világtörténelem, egy kísértet, amely életbentartása céljából váltókkal és régi nadrágokkal kereskedik. De semmivel sem kisebb *Heine* gyűlölete a kereszténység iránt, noha 1825-ben maga is áttért protestánsnak. Áttérését egyszerűen azzal magyarázza, hogy a keresztlevél belépőjegy az európai kultúrába, szemtelenül jegyzi meg, hogy ha a törvények megengednék ezüstkanalak lopását, sohasé keresztelkedett volna ki; röviddel áttérése előtt még a kereszténységet piszkos gondolatcsaládhoz hasonlítja, amely a poloskacsaládra emdékeztet és 18 század óta fertőzi a levegőt, a papságról vallott nézetei nem bírják ki a nyomdafestéket, hasonlóképp durva és ízléstelen hangon ír a németekről és hazájáról, Németországról is.

Benjaminio Disraeli spanyol-zsidó családból származott, még fiatal korában áttért, két ízben volt angol kincstári kancellár és két alkalommal volt Anglia miniszterelnöke, *Victoria* királynő legbizalmasabb tanácsadói közé tartozott, nemességet kapott és a közéletben mint lord Beaconsfield szerepelt, fiatal korában szépirodalommal is foglalkozott, 1844-ben írta *Corningsby* című regényét, amely a zsidóság világhatalmi reményeinek beteljesedéséről szól. *Disraeli* közéleti szereplése idején is szoros kapcsó-

latban állott Rothschild Náthán báróval, aki a waterlói csata után a világ leggazdagabb embe-
rének számított, valamint Montefire Mózessel,
Rothschild sógorával, aki tevékeny szerepet ját-
szott a nemzetközi zsidó mozgalmak életében.
Az említett regényének főhőse, Sidonia, állító-
lag Rothschildot személyesíti meg, a regény
szereplői ilyeneket mondanak róla: Európának
pénz kellett és ő kölcsönözött. — Ura és mes-
tere volt a világ pénzpiacának és így ura volt
minden egyébnek is. — Uralkodók és miniszte-
rek kérték ki tanácsait és cselekedtek ösztön-
zései szerint. — A zsidóságról például ezeket
írja Disraeli: A zsidóknak minden nemzedékben
hatalmasabbaknak és veszedelmesebbeknek kell
lenniök, mint azoknak, akik vele szembehelyez-
kednek. — A népeket egészen mások kormányoz-
zák, mint akikre azok gondolnak, akik nem lát-
nak a színpalak mögé. — A héber keveretlen
faj. Nagyszerű képességei folytán a természet
arisztokráciája. — A fajkérdés a világtörténe-
lem kulcsa.

A 19. század elején a nagy technikai talál-
mányok a termelés forradalmi jellegű átalaku-
lását eredményezik, a kisipart háttérbe szorítja
a gyár, az üzem. A nagyipari termelés megszerve-
zése jelentős tőkéket igényelt, pénze azonban
csak a zsidóságnak volt, a vállalatalapításokban,
a kölcsön- és hitelügyletekben a zsidóság ott
van mindenütt az első vonalban, elindul hódító
útvárá a börze- és romboló útvárá a zsidó tőzde-
spekuláció, nemzetek feletti kapcsolatai behoz-
hatatlan előnyt jelentenek a zsidóságnak, a
zsidó pénzemberek mindenütt otthon vannak.
Sorra alakulnak Európa valamennyi jelentősebb
gazdasági központjában a zsidó bankházak. A
Rothschild-ház diadalútja mintegy jelképes ki-

fejezője a zsidóság diadalmas előretörésének. A hesseni nagyherceg egész kincstárának kimentését Amsel Rothschildra bízta, aki a mintegy hatszázezer fontnyi összeget fiához, Nathan Rothschildhoz juttatja Londonba. A napoleoni háborúk alatt a Rothschildok voltak a hadviselők pénzkölcsönzői és hadi szállítói, egyszersmind a háborúk által okozott gazdasági válságok legkörmönfontabb kihasználói. A vaterlói győzelem hírért Rothschild előbb megkapta, mint az angol kormány, volt még annyi ideje, hogy titkos ügynökeivel az alacsony árfolyamon álló értékpapírokat felvásároltassa, ezzel megvetette óriási vagyonának alapjait és Anglia pénzügyi és gazdasági életében korlátlan hatalomra és tekintélyre tett szert.

A gettófalak már a század elején leomlottak ugyan az egyenjogúsítás törvénybeiktatására, azonban a legtöbb országban csak az ötvenes-hatvanas években került sor. A vallási reformok kérdése a zsidóságot két részre szakítja: orthodoxokra, akik továbbra is a Talmud törvényeinek betartásához ragaszkodnak és neologokra, akik a rituális parancsok többkevesebb enyhítését kívánják. Nyugat-Európa valamenyi országában a zsidók a közélet és a szellemi élet első vonalába nyomulnak (miniszterek, képviselők, magasállású állami közhivatalnokok, szerkesztők, stb.). Franciaországban *Cremieux Adolf* két ízben is miniszter, a szabadkőművesség egyik vezére és a világzsidóság nagy nemzetközi, társadalmi, politikai szervezetének, az Alliance Izraelit Universellenek megalapítója.

Oroszországban, ahol az európai zsidóság nagy többsége élt, nem állott be lényeges változás a zsidók életében. A földművestelepítési kí-

sérletek, mint láttuk, nem jártak eredménnyel, a zsidók továbbra is a települési kerületekben maradtak, a városokban, mint szatócsok, kiskereskedők, iparosok, a falvakban mint pálinkamérők éltek. *II. Sándor* cár messzemenő kedvezéseket nyújtott a zsidóságnak: az értelmiséghez tartozó zsidók az ország belsejében is letelepedhettek, hasonlóképp a nagykereskedők, kézművesek is, megnyíltak a közép- és főiskolák is a zsidók előtt, alig egy-két évtized mulva azonban kiderült, hogy a zsidóságnak csak elenyésző kis része bizonyult méltónak ezekre az engedményekre, a nagy tömegek továbbra is idegenül sőt ellenségesen állottak szemben az állammal és a kormánnyal. A titkos földalatti nihilista, anarchista és forradalmi mozgalmakban és szervezetekben zsidók voltak a hangadók, ők játszották a vezetőserepet. A visszahatás nem maradhatott el, a nyolcvanas években Dél-Oroszországban több ízben zsidóellenes zavargások törtek ki. Az uzsorával, pálinkával tönkretett parasztság védelmében a kormány kénytelen volt a zsidóságot közelebről érintő rendszabályokat életbeléptetni: a pálinkamérés állami egyedárúság lett, a zsidóknak el kellett hagyni a falvakat, az orosz nagyvárosokból vissza kellett költözniük a települési kerületekbe, a közép- és főiskolákra csak arányszámuk erejéig voltak felvehetők. Az élőködő életlehetőségektől megfosztott zsidóság többé nem érezte jól magát Oroszországban, megkezdődött az orosz zsidóság hatalmas arányú kivándorlása Amerika felé, akiknek maradniuk kellett, azoknak lelkében mérhetetlen gyűlölet és bosszúvágy halmozódott fel az orosz nép és a cári kormányzat iránt s csak a kedvező alkalomra várt, hogy vadul kitombolja

magát. A bolsevista forradalom meghozta ezt az alkalmat is.

Amerikába már a felfedezést követő időben is jöttek át kisebb zsidó csoportok, nagyobábra spanyol marannusok, akik a cukoripart és kereskedelmet kisajátítják. A függetlenségi harc után újabb zsidó kivándorló rajok érkeznek. De Amerika elzsidósodásáról csak a nyolcvanas évek óta beszélhetünk, amikor megindult az orosz-lengyel gettók végtelen hömpölygő, fekete áradata. 1818-ban még csak 3000, 1848-ban 48.000, 1880-ban 230.000, 1897-ben 938.000, végül 1906-ban már 1.700.000 zsidót találunk az Unióban. Míg 1881—84-ben évente csak 15.000, 1900-ban 60.000, 1906-ban már 149.000 zsidó kapott bebocsátást az Unióba. A 149.000-ból 114.000 orosz zsidó volt. Ma már a zsidóság száma a négymilliót is elhagyta. A telítettség már a világháború előtt bekövetkezett. 1909-ben a további beözönlés megakadályozása érdekében korlátozó rendszabályokat kellett életbeléptetni. A bevándorolt zsidó tömegek néhány amerikai nagyváros zsidó negyedében zsúfolódtak össze. (New-York, Boston, Chicago, Philadelphia, stb.) A zsidóság az újvilágban, a yankee puritán környezetben, ahol a legfőbb életelv az üzlet, a pénz, a haszon, nagyszerűen feltalálta magát, teljes erővel beleadta magát a versenybe, a bank- és hiteléletben döntő szerephez jutott, a sajtót és filmipart is egészen kisajátította. A newyorki tőzsde és banknegyed, a hírhedt Wall Street valóságos zsidó megszállás alá került.

Míg a XIX. század elején Európa sorsáról döntő bécsi kongresszuson a zsidóság az események alakulásába csak közvetve folyhatott be oly módon, hogy a tanácskozássra egybegyűlt

diplomáták és államférfiak pihenni és szórakozni a zsidó szépasszonyok szalonjaiba jártak, addig a berlini kongresszus idején az európai nagyhatalmak vezető politikusai csaknem mind zsidók. (Anglia: Disraeli, Franciaország: Gambetta, Olaszország: Luzatti.) A század végén Európa egész politikai, szellemi és gazdasági életében világosan felismerhetők a teljes elzsidósodás tünetei. Az államkölcsonök a nemzetközi zsidó banktőke elkötelezettjeivé teszik az országokat. A gazdasági élet alapja nem az alkotó, az építő munka, hanem a pénz, az arany, a kamat és a romboló spekuláció lett. A gazdasági élet jogi szabályozása a szabad verseny elvét tartva szem előtt, kizárólag a mohó zsidó kapitalizmust szolgálja ki. A klasszikus közgazdaságtanban a zsidó Ricardó rideg kapitalista elvei és eszméi uralkodnak. A gazdaságtudomány egyoldalú kapitalista dogmái ellen csak egy másik zsidó, Marx-Mardohaj Károly vonultatja fel a sivár zsidó szellemből fakadó, a történelmi materializmus által támogatott és a talmudista szörszálhasogatásra emlékeztető marxista dialektikával igazolt proletár osztályharc nemzetgyilkos igazságait. A sajtó, a múlt századnak a tömegtájékoztatót és tömegnevelést szolgáló nagyszerű intézménye üzletté és a megvesztegetés melegágyává lesz, egyben a zsidó hatalmi törekvések egyik legfontosabb eszközevé. Az irodalom, a színház és a művészetek elsőkélyesednek; az ízléstelenség, a léhaság, a zür-zavar és az értelmetlenség esztétikai igazságokká válnak. A zsidósággal való eszterlen és könnyelmű, gátlás nélküli vérkeveredés következtében földrészünk sorsát irányító közép- és felső rétegeket az elnégeresedés és az elbeduinósodás réme fenyegeti. A közép- és

nyugateurópai nagyvárosok amúgy is zavaros fajképében észrevehetően uralkodóvá válnak a zsidóság ismert és jellegzetes faji vonásai. A század végén Európában tulajdonképpen csak egyetlen szervezett politikai tömegmozgalom létezik, a marxista tanokra felépített, a zsidó Lasalle Ferdinándtól kezdeményezett és csaknem mindenütt zsidók által szervezett és irányított szociáldemokrácia.

A zsidóság gyors, mindent elsőprő előretörése nem maradhatott visszahatás nélkül. Először a szaktudomány figyelme fordult a zsidóság felé. Az embertan, a néprajz kutatói, történetírók, kultúrtörténészek törekedtek a zsidóság lényegének rejtélyébe behatolni. *Dühring* és *Wahrmond* ma is nagyértékű kutatásai nyomán indultak meg a hetvenes-nyolevanas években, *Marr Vilmos* szerkesztő és *Stöcker* udvari lelkész vezetése alatt a németországi antiszemita mozgalmak. Gyakorlati politikai eredményeket az akkori viszonyok között nem érhetett el az antiszemita párt, de a német nép nagy tömegei felfigyeltek és ettől kezdve bizonyos idegenkedéssel néztek a közéjük tolakodott zsidóságra. Ausztriában Lueger bécsi polgármester szervezte meg az antiszemita pártot, *Rohling Ágost* prágai tanár Talmud-fordítása nagy mértékben hozzájárult a zsidóellenes közhangulat felidézéséhez. Franciaországban *Drumont Edouard* felvilágosító munkája ért el nagy hatást, a parlamentben számottevő antiszemita csoport alakult, amely külön napilappal is rendelkezett. A zsidóság gazdasági hatalma, politikai befolyása ezidőtájt azonban már oly nagy volt, hogy bár nehéz harcok árán, de mégis sikerült ezeket a mozgalmakat

előbb-utóbb elnémitani. A világosan látó zsidó vezetők nagyon jól tudták, hogy a mesterségesen elfojtott antiszemitizmus nem egyéb hamu alatt lappangó tűznél, amely bármikor lángra lobbanhat, mások aggodalommal látták, hogy a zsidó értelmiség mindjobban elszakad a zsidó nép tömegeitől, egyesek azon töprengtek, hová lehetne elhelyezni az oroszországi zsidóság hatalmas tömegeit. Ezek a különböző okok hatottak közre a század végén a zsidó nacionalizmus, a cionizmus megindulásában. Zsidó írókat már régebben is foglalkoztatta Zsidóország feltámasztásának eszméje. Herzl Tivadar, a Budapestről elszármazott bécsi ujságíró, 1896-ban megjelent *Judenstaat* című tanulmányában határozott formába önti ezeket a zsidó vágyakat, részletesen ismerteti az új zsidó állam megszervezésére vonatkozó elgondolásait. Herzl arról igyekezett meggyőzni a zsidóságot, hogyha tovább is a szétszóratásban marad, menthetetlenül megsemmisül: vagy asszimilálódik, vagy az antiszemitizmus nyomása alatt elsorvad (Oroszország), ha élni akar, nincs más hátra, mint saját országot szerezni, ahol önálló nemzeti életet élhet. — A zsidókérdés mindenütt létezik, ahol zsidók nagyobb számban élnek együtt. Ahol nincs, oda a bevándorló zsidók előbb-utóbb behurcolják — írja Herzl. Az antiszemitizmus egy sokoldalú, bonyolult mozgalom, amelyet meg tudok érteni. Mint zsidó, gyűlölet és félelem nélkül tudok erre a mozgalomra tekinteni. A zsidókérdés nem szociális, nem vallási kérdés, hanem nemzeti kérdés, amelyet megoldani csak akkor lehet, ha politikai világgkérdés lesz belőle, ha a kultúrnépek tanácsa szabályozza. A cionizmus egyébként szakított az ed-

dig
sá
Her
nek
lasi
önt
Her
nép
vár
viss
A
nak
mes
pese
Her
oros
nista
oros
kele
az í
lesz
mut
Am
nag
mer
zsid
kom
vek
zsid
hog
reln
áll
oldá
jes
nyo
kör

digi hivatalos zsidó felfogással, amely a zsidóságot csak felekezetenek volt hajlandó elismerni, Herzl hangsúlyozza, hogy ők a zsidóságot népek tekintik és bár tiszteletben tartják a vallási hagyományokat, elsősorban mégis nemzeti öntudatra akarják ébreszteni a zsidóságot. Herzl nagy buzgalommal igyekezett eszméit népszerűsíteni, majdnem minden európai nagyvárosban előadásokat tartott, cikkeket írt, a visszhang azonban meglehetősen csekély volt. A nyugateurópai, jól elhelyezkedett zsidóságnak nem sok kedve volt felcserélni a kényelmes, nyugodt, biztos életet a földművelő telepések nehéz, küzdelmes, bizonytalan életével, Herzlt jóhiszemű fantasztának tartották. Az orosz zsidóság sokkal inkább felfigyelt a cionista törekvésekre, az első telepés csoportok az orosz-lengyel gettókból indultak el, de még a keleti zsidóság is Amerikát tekintette inkább az ígért földjének és nem Palesztinát. A palesztinai bevándorlás csak a világháború után mutatott jelentősebb emelkedést, részben mert Amerika végleg elzárkózott a keleti zsidóság nagy tömegeinek bebocsátása elől, másrészt mert a Balfour-nyilatkozat, amely Palesztinát zsidó nemzeti otthon létesítésére ígérte oda, komoly reményt nyújtott a zsidó cionista tervek megvalósítására. A cionista mozgalmak zsidó ellenzői nem ok nélkül hangsúlyozzák, hogyha az arab ellenállást sikerülne is leszerelni, a zsidókérdés a palesztinai zsidó nemzeti állammal nem nyerhetne teljes és végleges megoldást, mert a kicsiny és szegény ország a teljes kihasználás mellett is csak egy tized, egy nyolcadrészt tudná befogadni az egész világ körülbelül tizenhatmilliónyi zsidóságának. Ta-

lán ez a magyarázata, hogy a cionizmussal párhuzamosan, a közép- és kelet európai országokban az asszimilálódni vagy kivándorolni nem akaró zsidóság körében a népi különállást, a nemzeti sajátosságokat (nyelv, történelem stb.) hangsúlyozó nem cionista törekvések jelentkeztek.

A 19. század a zsidóság gettóból való szabadulásának és gyors felfelétörésének korszaka. Politikai egyenjogúságot, társadalmi jólétet és szabad mozgást, a gazdasági élet korlátlan uralmát, irányító befolyást a szellemi életben, egyszóval mindent elért a zsidóság százszázad alatt. Természetesen gazdasági, művelődési, társadalmi szempontból a szétszórt zsidóság nem egységes tömeg, helyzete mindenütt az egyes országok általános politikai, társadalmi viszonyaihoz igazodik. Mások az életkörülményei az angol és a német zsidóságnak, mint az oroszoknak, a lengyelnek vagy a marokkóinak. *Rappin* zsidó szociológus négy zsidóréteget különböztet meg: 1. akiket még nem érintett közelebbről a nyugati kultúra, ma is a középkori gettók légkörében élnek, saját nyelvüket beszélik, ragaszkodnak a Talmud törvényeihez, a régi zsidó hagyományokhoz, az egész zsidóság mintegy kétharmada számítható ide (Oroszország, Lengyelország, Románia stb.), 2. akikre már némileg hatott a nyugati művelődés, beszélik az állam nyelvet, sokat elhagytak a nemzeti szokásból (öltözék), de a vallási előírásokat betartják; életkörülményeik kedvezőbbek, mint az előbbieké (Anglia és Amerika orosz, lengyel zsidósága, a Balkán alsóbb zsidó rétegei, a régi Ausztria és Magyarország zsidóságának nagyrésze), 3. akik részben vagy egészben el-

hagyták a vallási rituálékat, csak az állam nyelvét beszélik, zsidó szentiratokkal nem foglalkoznak, de gyermekeiket körülméltetik és zsidóval házasodnak, legfeljebb két-három nagy ünnepen mennek a zsinagógába, egészen jó viszonyok között élnek, ők alkotják az ú. n. zsidó-burzszoáziát, a közép- és nyugateurópai, valamint amerikai nagyvárosok zsidó polgárságát számíthatjuk ide, 4. akik már egészen szakítottak a zsidó vallással és magával a zsidósággal is, de azért névleg még zsidók maradtak, belső lelki kényszer alatt vagy rokon kapcsolatok miatt, szívesen házasodnak kereszténnyel, a nagyvárosok zsidó értelmisége adja ezt a réteget. — Rappin becslése szerint az összzsidóság túlnyomó része az első csoportba tartozik, de mint láttuk, éppen ebben a zsidó tömegben a század végén nagyarányú kiáramlás indult meg, ha a világháború nem jön közbe, harminc év alatt az orosz-lengyel gettók egészen elnéptelenednek. — Zollschan adatai szerint a világzsidóság száma 1900-ban kereken tíz és félmillió volt, ez a szám elég tekintélyesnek mondható, különösen, ha meggondoljuk, hogy a 18. század végén a zsidóság száma még csak hárommillió körül járt és a multszázad az áttérések és vegyes házasságok következtében legalább félmilliónyi veszteséget okozott a zsidóságnak. A századfordulókor a zsidóság nagy többsége, több mint nyolc és félmillió lélek, Európában élt, ebből kereken ötmillió Oroszországra, kétmillió Ausztria-Magyarországra jutott. A legtöbb zsidóval bíró európai országok között Oroszország és Ausztria után mindjárt Magyarország következett. Amíg nálunk tízezer lakosra 442 zsidó jutott, Franciaországban csak 22, Angliában 45, Olaszország-

ban 13, Belgiumban, 18 és Svédországban csak 7.

A világháború sohasem remélt üzleti lehetőségeket biztosított az amerikai és nyugat-európai zsidó nagytőke érdekeltiségének. A felbolgvatott orosz-lengyel gettók újabb és újabb zsidórajokat zúdítottak Közép-Európára, mindenekelőtt Német- és Magyarországra. A zsidó szabadkőműves titkos erőknek sikerült Amerikát háborúba sodorni. Az angol kormány az araboknak tett korábbi ígéretei ellenére a zsidóságnak ajándékozta Palesztinát. A déloroszországi gettók söpredéke kegyetlen bosszút állt vélt sérelmeiért; a bolsevista forradalomban szétrohantotta a cári birodalmat, lett, litván, kínai, tatár terrorcsapataival egy a világtörténelemben példátlan vérfürdőben lemészárolta az egész orosz középosztályt, a szerencsétlen orosz népet pedig a vörös zsidómarxista rabszolgaság borzalmas jármába kényszerítette bele. A háborút front mögött végiglapuló zsidó értelmiség a külvárosok lumpenproletáriátusával kihasználva négy esztendő megpróbáltatásai nyomán beállott ernvedtséget, forradalmakat rendezett, megszerelte a politikai hatalmat, mérhetetlen szégyent és szenvedést zúdított e jobb sorsra érdemes népekre. A békeszerződések igazi értelmi szerzői között háttérbe húzódva zsidó titkárokat, politikusokat és tanácsadókat találunk. A békekonferencia nemzeti kisebbségeket megillető jogokat biztosított a „zsidó felekezetnek“. Végül létrejött a genfi Népszövetség, ez a kizárólag szabadkőműves-, zsidóirányítás alatt álló nemzetekfeletti hatalmi szervezet. — Lassan azután betelt a mérték. Amikor Judea már azt hitte,

hogy győzelme teljes és végleges a meggyötört nemzetek kezdtek magukhoz térni. Elsőnek — szinte az egész világgal szembeszállva — Magyarország tett kísérletet az idegen faji kisebbség uralmának letörésére. A német nemzeti szocializmus győzelme pedig belátható időre véget vetett a zsidó hatalmi törekvéseknek. A zsidóság történetében most új fejezet kezdődik, de hogy ebben a fejezetben mi íródik majd meg, az nem utolsó sorban éppen a zsidóságtól függ. A faji és szociális eszméktől átítatott új európai nemzeti mozgalmaknak szükségszerűen szembe kellett kerülniük a zsidósággal. A harc még most is folyik, de végső kimenetele már nem lehet kétséges.

Irodalom: Graetz: A zsidóság egyetemes története. — Dubnov: A zsidóság története az ókortól napjainkig. — Dellitsch: Babilonia és a Biblia.

an
ma
a
ez
V
m
ha
vi
fo
kó
es
ku
va
id
ri
ta
zs
al
e
ic
k
n
is
n
n
f
k

A ZSIDÓ VALLÁS.

Nép és vallás soha és sehol nem forrtak annyira össze, mint a zsidóságnál. Egyiket a másik nélkül meg sem érthetjük. A zsidóvallás, a zsidó faji lélek, a zsidó faji szellem egy több-ezeréves történeti fejlődés eredménye és alkotása. Vallás és nép kölcsönösen hatással voltak egymásra, az utóbbi kiformálta saját képére és hasonlatosságára a maga vallási kultuszát, ez viszont döntő módon megszabta a zsidóság életformáját, gondolkozásmódját, életfelfogását. Hitközösség és vérközösség egyetlen más népnél sem esik annyira egybe, mint a zsidóságnál. A Jahvekultusz csak a zsidóságé, egyetlen más népnél vagy vallási mozgalomnál sem észlelhetjük az idegenektől, a kívülállóktól való azt a merev és rideg elzárkózást, amelyet a zsidóságnál tapasztalhatunk. Ha nem is utasította el mindég a zsidóság a hozzá közeledő Mózes hitére térni akarókat, sohase törekedett téríteni, sőt nem egyszer erőszakkal távolította el sorából az idegen származásúakat. A prozeliták legtöbbször kevesebbjogú, kisebbségtékű zsidók voltak. Lényegét tekintve, a zsidóság Jahve kultusza nem is vallás, mert elsősorban nem magasztos eszmék, nemes erkölcsi igazságok és tanítások, nem az emberi lét végső értelmét kereső metafizikai gondolatok rendszere, hanem sokkal inkább egy nép csodálatos kísérlete önmaga meg-

tartására. Valóban zsidó vallás nélkül ma aligha lehetne beszélni zsidóságról. A faji vallás tartotta össze háromezer éven át a zsidó népet. Ez a vallás ugyanis nemcsak Jahve előtti hódolatot, Mózes iránti tiszteletet követel híveitől, nemcsak rituális ceremóniakat ír elő, de nemzeti multra, a történelmi hagyományokra emlékeztetett, szigorú vérségi egységbe zárta össze Izraelt, a mindennapi élet apró-cseprő eseteire kiterjedő pontos előírásaival mindenhol és mindenkor élesen elkülönítette a zsidóságot a környezetétől.

Közel kétezeréves történeti fejlődés során alakult ki a zsidóvallás végleges formája. A beduin-, hébertörzsek Egyiptomban ismerkedtek meg az egyisten-hívés valamely kezdetleges formájával. El Saddai a sötétség és a gonoszság istene a hébertörzs-isten, — akiből később Jahve lett — Kánaánban sokáig nehéz harcot vívott a bennszülötnépek és a szomszéd országok vallási kultuszaival és isteneivel. Magában a zsidóságban is két irányzat állott szemben egymással, a próféták nemesebb eszményektől fűtött szelleme és Judea minden idegent gyűlölő, ravasz, vad, vérengző önhitt törzsi vallása. Judea és Izrael szellemi párharcában az előbbi lett a győztes, a Tóra már az ő szellemét lehelte. Később, a szétszóratás első századaiban a farizeusok, irástudók és rabbi-iskolák végtelen vallási vitáiból a zsidóélet új törvénykönyve, a Talmud születik meg, amelynek előírásait foglalja később össze áttekinthető rendszerbe a Sulchan Aruch. A Tóra, a Talmud és a Sulchan Aruch nemcsak a zsidó vallási tanítások és törvények gyűjteménye, de a zsidószellem legeredetibb, legsajátságosabb megnyilatkozásai és mint ilyenek is kellő figyelmet érdemelnek.

A Tóra.

A Tóra tulajdonképpen Mózes öt könyvéből áll. Ezek, valamint a zsidó nép későbbi történetéről szóló, a könyvek, vallásos énekek, a próféták könyvei, Eszter és Jób könyve együtt alkotják az Ószövetséget. Valamennyi a zsidó szellem, a zsidó lélek különleges terméke, mégis, mint ilyent, elsősorban Mózes könyveit kell figyelemre méltatnunk. Mint ismeretes, ezek a könyvek a világ teremtéséről, a bűnbeesésről, a zsidó nép eredetéről, Jahvéval kötött szövetségéről, Kánaán meghódításáról számolnak be. A Mózesnek tulajdonított írások nagyjából a zsidóság előtti ókori kultúrnépek irodalmából összeszedett anyagból állanak, amelyet a zsidóság a maga szellemisége szerint átformált, szájhagyományként évszázadokig fenntartott, majd Józsaías próféta a Kr. e. VI. században írásba foglalt, később Ezra végleges formába öntött, természetesen a korszellemnek megfelelően és a zsidó nemzeti érdekektől megkívánt módon. Az egészet egyszersmind a zsidó vallási és politikai élet törvénykönyvévé tette. A múlt század végén megkezdett régészeti kutatások eredményei kétségkívül bizonyítják, hogy a mózesi könyvekben a világ teremtéséről, a bűnbeesésről, az özönvízről elmondottak a mezopotámiai kultúrnépek szellemi kincseiből való jól-rosszul sikerült átvételek. A tízparancsolat eredetijét Hammurabbi körülbelül nyolc-kilenc évszázaddal előbbi törvénykönyvében találjuk meg. A szaktudomány a nagyjelentőségű kultúrtörténeti felfedezéseire a nagyközönség figyelmét először Dellitzsch Frigyes hívta fel a kilencszázas évek elején. (Babylonia és Biblia.)

Mózes könyveiből megtudjuk, hogy a zsidó nép atyja, Ábrahám Jahvéval szerződést kötött, amely szerint Jahve a zsidó népet naggyá és hatalmassá teszi, minden nép és földi kincs urává, a zsidóság viszont a Jahve iránti hűsége kötelezi magát. Jahve zsidó Isten, csak a zsidók Istene, aki a zsidókért van, csak róluk gondoskodik, őket védelmezi, nekik biztosít minden jót, gyűlöl mindenkit, aki nem Ábrahám törzséből való. Jahve maga a zsidóság, a zsidó nép, ennek összes gyarlóságaival és erényeivel, elfogult és egyoldalú, csak a zsidókkal szemben ismer el erkölcsi parancsot, jogot, méltányosságot nemzsidók iránt csak mélységes megvetést, sokszor vérszomjas bosszúvágyat érez. Az idegenekkel szemben hol ravasz, fortélyos, hol kegyetlen, haragja még Izraellel szemben is nem egyszer félelmetes, ha ez megfélemledik Istene iránti hódolatról, de nem hiányzik (Jahve fegyvertárából a csalás, a rászedés és a hazugság sem. Ime, ez Izrael Istene, márpedig minden népnek olyanok az istenei, mint önmaga.

Ábrahám folytonos vándorlásai mintegy jelképezik a héber törzsek nomád életmódját. A zsidók ősatyja nem a legkifogástalanabb módon igyekezett vagyonát gyarapítani, ha egy-egy új országban megjelent, felesége, Sára, mint húga szerepelt, amikor azután a királyok elvitték háremükbe, előállt Ábrahám és visszakövetelte feleségét, egyben kártérítést is kérve. Izsák is Rebekát használja fel pénzszerzésre. Lában Jákobot, Jákob Ézsaut csapja be, József Egyiptomban a fáraó pénzügyi államtitkára lesz, egyben törzsszokoni buzgó pártfogója. Mózes az egyiptomi papok műkedvelő tanítványa, aki az egyiptomi kivonulás előtt

kiadja az utasítást, hogy minél több aranyat és ezüstöt kell kölcsön kérni, a kincsekkel a zsidók megszöknek.

Jahvét, vallását és e kettőt megalkotó zsidó népet néhány Tóra-idézetből ismerhetjük meg leginkább:

A vérszomjas Jahve: Mert általmegyek Egyiptom földjén ezen az éjszakán és megölök minden elsőszülöttet az embertől kezdve a baromig... Mózes V. 12. 12.

Más népek megsemmisítése: És megemészted mind e népeket, amelyeket néked az Úr, a te Istened... És lassan-lassan kiűzi az Úr a te istened e népeket te előled. Nem lehet őket hirtelen kipusztítani, hogy a mezei vadak meg ne sokasodjanak ellened. Mózes V. 7. 16—22.

Izraelnek nem kell dolgozni: Az Úr a te istened... ad néked nagy és szép városokat, amelyeket nem te építettél. És minden jóval telt házakat, amelyeket nem te töltöttél meg és ásott kutakat, amelyeket nem te ástál, szőlő- és olajkerteket, amelyeket nem te plántáltál és eszel és megelepszel. Mózes V. 6. 10—11.

Csak a zsidó felebarátod: Az idegentől vehetsz kamatot, de a te atyádfiától ne végy kamatot, hogy megáldjon téged az Úr... Mózes V. 23. 20.

A vérengző Izrael: És elfoglaltunk minden várost abban az időben és fegyverre hánytuk az egész várost: férfiakat, asszonyokat és kisdedeket, nem hagytunk menekülni senkit. De a barmokat prédára vetettük közöttünk és a városokból való ragadmányokat, amelyeket elfoglaltunk volt. Mózes V. 2. 34—35.

Jahvéval lehet alkudni: Ábrahám kívánságára Jahve hajlandó megkegyelmezni Sodomá-

nak, ha ott legalább ötven igazat talál, utóbb negyvenben, harmincban, húszban és végül is tízben egyeznek meg. Mózes V. 1. 22—33. (?)

Jahve csalásra buzdít: ...és léssen, hogy mikor kimentek, nem mentek üresen. Kérjen azért minden asszony az ő szomszéd asszonyától és háza lakó asszonyától ezüst edényeket, arany edényeket és ruhákat, és rakjátok azokat fiaitokra és leányaitokra és így fosszátok ki Egyiptomot. Mózes II. 22—23.

A bosszúálló Jahve: Ha pedig nem hallgatsz az Úrnak, a te istenednek szavára, hogy megtartsad és teljesítsed minden parancsolatát és rendelését, amelyeket én parancsolok ma néked, reád jönnek mind az átkok és megteljesednek rajtad. Átkozott lésszesz a városban és átkozott a mezőn... Átkozott lesz a te méhednek gyümölcse és a te földednek gyümölcse... Bocsát az Úr te reád átkot, bomlást és romlást mindenben, amit kezdesz vagy cselekszel, míg nem eltöröltetel és míg nem gyorsasággal elvesszel... Hozzád ragasztja az Úr a döghalált, míg nem elemészt téged arról a földről, amelyre bemégy, hogy bírjad azt... Megver téged az Úr szárazbetegséggel, hidegleléssel, izzasztó és gyullasztó betegséggel, aszályal, szárazsággal és ragyával... Az Úr eső helyett port és hamut ad a földedre... Az Úr megszalaszt a te ellenségeid elől, egy úton mégy ki ő reá és hét úton futsz ő előtte és a föld minden országának rettétségére leszel... Megver téged az Úr tébolyodással, vaksággal és elmezavarodással... És szétszór téged az Úr minden nép közé a földnek egyik végétől a másik végéig... De a nemzetek között sem pihensz meg és nem lesz a te talpadnak nyugodalma, mert rettegő, szívet

epedő
az Úr

lőid,
földről
ják.

lyaik
puid
tatna
gát é
az ors
a nép
10—1

T
és az

J

tiszte
népet
népek
mak
megny
vonat

pek in
nyom

a tisz
Jahve

de kí
tartja

Izrael
bosszú

lyokat

tatja,
tízeze

A
olyan

Bos

epedő szemeket és sóvárgó lelket ad ott néked az Úr. (Mózes V. 28. 17—66.)

Jahve bőkezű: És királyok lesznek dajkáloid, fejedelmi asszonyaik dajkáid, arccal a földre borulnak előtted és lábaid porát nyalják... (Ezsaiás. 49. 23.)

A idegenek megépítik kőfalaidat és királyaik szolgálnak néked... És nyitva lesznek kapuid szüntelen, éjjel és nappal be nem záródtatnak, hogy behozzák hozzád a népek gazdagságát és királyaik is bevitessenek. Mert a nép és az ország, amely néked nem szolgáland, elvész és a népek mindenestül elpusztulnak. Ézsiás 60, 10—12.

Ti pedig... a népek gazdagságát eszitek és azok dicsőségével dicsekedtek. Ézsiás 61, 6.

Jahve a zsidó faji isten az ő hódolatára és tiszteletére egyedül elhivatott és kiválasztott népet igyekszik szigorúan elkülöníteni a többi népektől, ezt a célt szolgálják a különféle tilalmak étkezésben, a mindennapi élet ezer más megnyilvánulásában és a vérségi keveredésre vonatkozó szigorú tiltó rendszabályok. Más népek iránt érzett mélységes megvetéssel léptenyomon találkozunk, a becsület, az emberiesség, a tisztesség csak zsidóval szemben kötelező. Jahve nem fukarkodik a gazdag ígéretekben, de kíméletlen és kegyetlen lesz, ha népe nem tartja meg ígéretét és nem marad hű hozzá. Izrael és az ő istene nem idegenkedik a vérbosszútól és a mézszárlásoktól. Dávid a hadifoglyokat szétfűrészelteti, fejszéssel szétdarabolgatja, Eszter, a zsidó ágyas, az ártatlan perzsák tízezreit gyilkoltatja le.

A Tórából egy nép lelke szól hozzánk, egy olyan népé, amely mélyreható fajkeveredés so-

rán alakult ki. Az ellentétes fajelemek harca ott tükröződik a Tóra eszméinek, erkölcsi tanításainak mélyreható ellentétében. Az alaphangot, az uralkodó eszmevilágot a vérszomjas, kegyetlen, ravasz, buja, anyagias, sivár sémita héberek adják. Ez a szellem termelte ki magából, mint egyetlen eredeti gondolatot, a kiválasztottság, a felsőbbrendűség eszméjét, amely igazában nem egyéb, mint egy önálló, független, szabad nemzeti életre képtelen nép nacionalizmusának kiélése és kiteljesítése. Ez az eszme lett a zsidó élet hajtóereje, ösztönzője, ez lett nemzeti létének bizonyossága, létjogosultságának igazolása. Nemcsak a Tórát és a Talmudot, de az egész zsidó vallásos és politikai irodalmat ez a szellem hatja át.

A széder-esti imák gyűjteményében, a *Hagadában*, (magyarra fordította Hevesi Ferenc, kiadta az OMIKE műbarátok köre) efféléket olvashatunk: Dicsértessél, örökkévaló Isten, Uralkodója a Mindenségnek, aki kiválasztottál minket minden népek közül és minden fajok fölé emeltél bennünket... Mert bennünket választottál ki és minket szenteltél meg egyedül, minden népek közül (10. oldal).

Dicsértessél, örökkévaló Isten, Uralkodója a Mindenségnek, aki különbséget tesz szent és profán között, világosság és sötétség között, Izrael és a nemzetek között... (12. oldal).

Öntsd haragodat a pogányokra, akik nem ösmernek el téged és birodalmakra, amelyek nem szólítják nevedet, mert pusztítják Jákobot és Szentélyét feldúlták. Öntsd reájuk haragodat és indulatod érje őket. Üldözd erővel őket és irtsd ki a te égboltod alól. (67. oldal.)

népn
a zsid
meg.

dőkne
életbe
fel, a
mazo
pok é
kat, t
lesség
elhíre
csak
dokor
vényt
májál
Talmu

E
mudr
zsidós
a Tal
egym
szelle
részbe
zódó
együt
héber
Gema
létre.
volt,
babild
sorba
niai T

A Tóra kijelölte az utat, amelyen a zsidó népnek haladnia kell, de hogy mikép haladt végig a zsidóság ezen az úton, azt a Talmud állapította meg.

A Talmud.

A mózesi törvények nem bizonyultak elegendőknek a zsidó élet szabályozására. A mindennapi életben ezernyi apró kérdés és feladat merült fel, amelyeknek megoldására a Tóra nem tartalmazott világos és határozott utasításokat. A papok és írástudók a Tóra szellemében új szabályokat, új törvényeket alkottak s hogy ezek a hitelességnek legalább látszatát viseljék magukon, elhíresztelték, hogy ezek is Jahvétól származnak, csak Mózes nem foglalta őket írásba. Évszázadokon át a Tóra mellett ilymódon valóságos törvénytömeg jött létre, amely szájhagyomány formájában maradt meg, később írásba foglalva a Talmudot alkotta.

Blau Lajos rabbiszemináriumi tanár a Talmudról írt kis tanulmányában azt írja, hogy a zsidóságnak két nagy alkotása van, a Tóra és a Talmud. A kettő a zsidó népnek időrendben egymásután következő, egymással összefüggő szellemi terméke. A Talmud tulajdonképpen két részből áll, az alapszöveg a Misna, az ehhez fűződő magyarázatok képezik a Gemarát és a kettő együtt alkotja a Talmudot. A Misna eredetileg hébernyelvű volt és Palesztinában keletkezett, a Gemara arámeusnyelvű és Babilóniában jött létre. A Misna szerkesztője első Jüda patriárka volt, aki Kr. u. 200. körül élt. A Gemara a babilóniai talmudiskolákban alakult ki, elsősorban Szurában és Pumbaditában. A babilóniai Talmud, amely ma az egész zsidóság köré-

ben általános érvényű lett, Kr. u. 400 körül nyert végleges formát. A Talmud eredete messze visszanyúlik a Kr. e. évszázadokba és keletkezése — mint már előbb említettük — arra a hiányérzetre vezethető vissza, hogy a Tóra nem nyújtott részletes életeligazító törvényeket. A mózesi hagyományokat tulajdonképpen Ezra próféta tette szigorú vallási, nemzeti parancsokká, egyben megengedve a Tóra értelmének kutatását. A Tóra alapkönyv lett, de később egészen háttérbe szorult a Talmud mellett. A Tóra volt az írásbafoglalt törvény, Ezrának és az írástudóknak hozzáfűzött magyarázatai pedig a szóbeli tant jelentették. A szóbeli tanításokat, a *midrasokat* Hillel és Rabbi Akiba szerkesztették írásművé, egyben igyekeztek ezt összhangba hozni a Tórával. Kerek négyszáz esztendeig nem volt szabad írásba foglalni a midrasokat, nehogy az idegenek tudomást szerezzenek róla. Tartalmát tekintve a Talmud tulajdonképpen jogszabályok gyűjteménye, bár a szorosan vett jogi részen kívül találunk benne meséket, elbeszéléseket, tehát irodalmi vonatkozású anyagot is. A törvényeket tartalmazó részeket nevezik halálának, az irodalmi anyagot aggadának. Szerkezete, tartalma, szelleme nem egységes, de nem is lehet az, hisz félezer év, kétezer ismertnevű rabbi és írástudó alkotása. A hithú zsidóság életének másfélezer, sőt kétezer év óta a Talmud a lényege. A Talmud lenyűgöző, fojtogató hatása, valóságos szellemi terrorja alá került a zsidóság és ez alól máig sem tudott szabadulni. A Talmud állította szembe a zsidóságot a keresztény és európai kultúrával. Elfogulttá, egyoldalúvá tette a zsidóságot. Szellemi góttóba zárta be, amely talán

még az igazi gettónál is végzetesebb volt. A négyéves korától talmud-iskolában nevelkedett zsidóság számára minden igazság forrása a rabbik nyakatekert magyarázatai voltak. Az esztelen, értelmetlen, szórszálhasogtó viták kifejlesztettek a zsidóságban bizonyos intellektuális készségeket, de elnyomtak minden más lelki élményt és érzelmi életet, magát a zsidóságot pedig önzővé, gyanakvóvá, gyűlölködővé, ön-hitté tették.

A Talmud csaknem az egész középkoron át sokat foglalkoztatta az egyházi és világi hatóságokat, a pápák ismételten elrendelték elégetését. Gyalázkodó keresztényellenes kitételei nagy mértékben hozzájárultak a zsidóság iránti ellen-szenv felszításához. A zsidóság vezetői a keresztényeket felháborító kifejezések kihagyásával akartak szabadulni szorongatott helyzetükből. A nagy nyilvánosság figyelmét a Talmudra Rohling Ágost prágai tanárnak a mult század hetvenes éveiben megjelent munkája hívta fel. (Die Talmudjuden.) Rohling több évtizedes kutatásainak eredményét foglalta össze tanulmányában. Megkísérelte bemutatni, milyen gondolatvilágban él a talmudhívő zsidóság, milyenek a nézetei felebarátairól, zsidókról és nem zsidókról, a tulajdonról, a csalásról, az uzoráról, az életről, a nőről? Mindenekelőtt arra mutat rá, hogy a Talmud mennyire egyedülálló, kizárólagos tekintély a zsidó életben, mennyire háttérbe szorult mellette a Tóra. Akik a Bibliát tanulmányozzák, olyat tesznek, ami erény is, nem is — írja a Talmud —, akik a Misnát tanulmányozzák, erényt gyakorolnak és dicséretet nyernek érte, akik a Gemarát tanulmányozzák, azok a legnagyobb erényességet

gyakorolják. A rabbik szavai az élő Isten szavai, s az Isten, ha nehéz törvényről van szó, okvetlenül kikéri a rabbik tanácsát, ha két rabbi az ellenkezőt állítja, mindkettőnek igaza van, a rabbik isteni tekintéllyel rendelkeznek. A Talmud Isten-fogalmáról is érdekes részleteket mond el Rohling. A Talmud szerint Jahve a nap huszonnégy órájából hármat a Tórával, hármat ítélettel, hármat a világ táplálásával, hármat Leviathannal való játékkal és tizenkettőt a Talmud tanulmányozásával tölt el. A templom elpusztulása óta már nem játszik, jajgat és sír, naponta két akkora könnyecseppet hullat a tengerbe, hogy csobbanását a világ egyik végétől a másikig elhallani. Ha az Isten rosszul esküszik, a rabbik feloldhatják őt.

Az izraelita mindenki másnál kedvesebb az Isten előtt — tanítja a Talmud. Ha valaki egy izraelitát arcul üt, ez annyi, mintha magát az isteni felséget ütötte volna arcon, tehát halálos bünt követ el. Ha zsidók nem volnának, nem lenne áldás a földön, se napfény, se eső nem volna. Amint az ember fölötte áll az állatnak, ugyanúgy fölötte áll a zsidó az embernek. A nemzsidók a Talmud tanításai szerint kutyák, szamarak, disznók, tisztátalan a lelkük, a szellemük. Ha a fürdőből kijövő zsidó nő először tisztátalan dolgot, szamarat, disznót, tevét, boldodot, vagy nemzsidót látott, vissza kell mennie és újra kell mosdania. A nemzsidóknak csak azért van ember formájuk, mert a zsidókat nem szolgálhatják állatok. A zsidónak csak a zsidó felebarátja, nemzsidóval szemben is lehet figyelmes és udvarias, sőt előre köszönhet is neki, de mindezt csak azért, hogy a zsidók háborítatlanul élhessenek. Jahve az egész világot a

zsidó
bol
zsidó
viss
rás
ki
adm
nem
visz
létr
a g
zsidó
ház
mu
Roh
nös
zsidó
ado
het
sel
ség
ság
fog
a n
nítá

Tal
mac
fon
és
köt
ké
mu
ról,
mu
ges

zsidóknak adta, a nemzsidót tehát ki lehet rabolni, meg lehet lopni, mindez nem bűn, mert a zsidók ilyen esetekben csak a magukét veszik vissza. A gojt be lehet csapni, lehet rajta uzsoráskodni, csak arra kell vigyázni, hogy mindez ki ne derüljék. A goj elvesztett holmiját visszaadni nem szabad, az életveszedelembé került nemzsidót nem szabad megmenteni. Házassági viszony zsidók és nemzsidók között nem jöhet létre, mert házasságot csak emberek köthetnek, a gojok viszont nem jönnek emberszámba, ha a zsidó keresztény nőt gyaláz meg, nem követ el házasságtörést. A nővel kapcsolatban a Talmudban felhalmozott sok trágárság közlésétől Rohlingot jó ízlése visszatartja. Nagyon különösek a Talmudnak az esküről vallott nézetei: zsidónak zsidó ellen nem szabad tanuskodnia, adott esetben, ha szükséges, hamisan is esküdhethet. Rohling vizsgálódásait azzal a megjegyzéssel fejezi be, hogy a zsidóság túlnyomó többsége ma is Talmud követő, az ú. n. reformzsidóság pedig nem tartja szükségesnek, hogy állást foglaljon a Talmuddal szemben és elítélje annak a nemzsidó népekre nézve bántó és lealázó tanításait.

A Rohling óta eltelt fél század alatt a Talmud-kérdésnek könyvtárnyi irodalma támadt. Nálunk Kmosko Mihály, Luzsénszky Alfonsz és újabban Huber Lipót eredeti fordításai és kutatásai figyelemre méltók. Az utóbbi két-kötetes nagy munkájában elsősorban arra a kérdésre derít fényt, mikép vélekedett a Talmud és a rabbinikus irodalom a kereszténységről, az egyházzal és Jézus Krisztusról. A Talmud felfogása szerint a kereszténység közönséges bálványimádás, a keresztények miben sem

különböznek a pogányoktól, a keresztény vallás hazug hit, a keresztények körülmetéletlenek, már pedig, aki körülmetéletlennel eszik, annyi, mintha kutyával étkezne, aki körülmetéletlent érint, olybá vétetik, mintha hullát érintene — tanítja Rabbi Eliezer. A keresztény vallásra, a papokra, a pápákra, a templomokra, a szertartásokra, és ünnepekre, magára Jézusra vonatkozó minősíthetetlen gyalázkodó kifejezések hatalmas tömegét gyűjtötte össze a Talmudból Huber Lipót. Jézust például, mint fattyút, bollandot, csábítót, varázslót, néprontót, népcsábítót, esztelent, balgát, istentelen gonoszt emlegetik a rabbik, akit felakasztottak és aki elkárhozott. A középkori rabbinikus irodalom egyik leggyalázatosabb, legaljasabb szellemi terméke a Krisztus életével foglalkozó Toledot Jesu. Emberi agyvelő aligha termelt ki több szennyes gondolatot, több trágárságot, rágalmat és gyalázkodást, mint ez az ú. n. vallásos ponyvatermék, amely a zsidóság körében hosszú időn keresztül nagy népszerűségnek örvendett és a keleti zsidóság körében ma is el van terjedve.

Huber Lipót a Talmudból vett idézetek hosszú sorával bizonyítja, hogy a rabbinizmus milyen vad elfogultsággal és türelmetlenséggel, milyen izzó gyűlölettel fordult szembe a kereszténységgel. De a nemzeti önteltségben, az önértet beteges túlhajtásában is utólérhetlent alkotott a középkori zsidóság. A Talmud által megállapított mélyreható különbség a zsidók és a nemzsidók között a következőkben jut kifejezésre: 1. Izrael az egyedüli szent és áldott nép, Izrael fiai Isten előtt még az ég angyalainál is kedvesebbek; 2. a világ csak Izrael kedvéért áll

fenn, a világ népei nem állhatnak meg Izrael nélkül; 3. minden népnek kötelessége Izraelt, a kiválasztott és szent népet szolgálni, Izraelnek az egész világ feletti uralomra kell törekednie, ha a keresztények nem szolgálnak a zsidóknak, — írja a Talmud —, méltók lesznek a pusztulásra és a halálra, elvész az a nemzet és az az ország, amely nem szolgál a zsidóknak; 4. a világon a legnagyobb bűn a zsidók megbántása, ha egy nemzsidó megver egy izraelitát, halálra méltó; 5. a nemzsidók bűnnel terheltek és tisztátlanok; 6. a nemzsidók a barmokhoz hasonlatosak, az Isten a nemzsidók ivadékait szabad prédára engedte, mert írva van: testük olyan, mint a szamaraké, Izrael embernek nevezhető, mert lelke a legfelsőbb embertől ered, de az ákum = nemzsidó, mivel lelke a tisztátlanság lelkétől származik, csak disznónak nevezhető; 6. a nemzsidók, mint barmok, nem köthetnek házasságot, ebből az alapelvből természetesen az következik, hogy ha zsidó zsidóasszonnyal házasságtörést követ el, mindkettőnek halállal kell bünhődnie, de ha zsidónak nemzsidó-asszonnyal van viszonya, ez nem büntetendő, mert nem fogrog fenn a házasságtörés esete. — Nem kevésbé megdöbbenőek a Talmudnak azok a rendelkezései, amelyekből kiviláglik, hogy a rabbinizmus jogi és erkölcsi különbséget tett zsidók és nemzsidók között. Zsidónak nem szabad zsidó ellen nemzsidó előtt pereskedni, zsidó bírónak, ha zsidó és nemzsidó perében kell ítélnie, köteles akár csellel is, a zsidó javára döntenie, zsidónak nem szabad zsidó ellen a nemzsidó javára tanuskodnia, nem véték Isten ellen, ha a zsidó azt mondja a nemzsidó örökösnek, hogy atyádnak adtam kölcsönt, hacsak a nemzsidó nem

tudja biztosan, hogy a zsidó hazudik, a nemzsidók vagyona olyan, mint a gazdátlan jószág és bárki, aki azt előbb elfoglalja, jogszerűen bírja, a bálványozók élete és vagyona Izrael szabad prédája. Rabbi Simeon pedig kereken ki mondja: A legjobb gojt (nemzsidót) is öld meg; a legjobb kígyónak is zúzd össze az agyvelejét. A lopás, rablás, valamint egy szép aszszonynak (hadifogoly nőnek) elrablása és ehhez hasonlók tilosak egy nemzsidónak egy másik nemzsidóval, valamint egy nemzsidónak egy zsidóval szemben; de egy zsidónak egy nemzsidó ellenében meg van engedve.

A rabbinizmus és a talmudizmus védelmezői évszázadok óta jobbügyhöz méltó buzgalommal, de kevés komoly bizonyítékkal, talmudi dialektikával, sok ravasz ferdtéssel igyekeznek letagadni a gyűlöletből fakadó gonosz és igazságtalan tanításokat. A Talmud-folián-sok azonban nem engednek meg semmiféle félremagyarázást és kibeszélést. Ha pedig a reformzsidóság azt állítja, hogy a talmudi tanítások felett eljárt az idő, azok teljesen elavultak, a modern étellel szemben többé nem állhatnak helyt, erre csak az a feleletünk, hogy a zsidóság túlnyomó nagy többsége, az egész keleti ortodox-zsidóság ma is kifejezetten talmudi alapokon áll és vallási életének legfőbb szabályozója a Talmud kivonata, a Sulhan Aruk.

A Sulhan Aruk.

Káro József palesztinai rabbi húsz évi munka után, 1563-ban adta ki Sulhan Aruk = Terített asztal címen, talmudi szellemben és a Talmud alapján összeállított törvénygyűjteményét. Egy ilyen rendszeres és áttekinthető sza-

bálygyűjtemény már régóta hiányzott a zsidó hitéletből. A Talmud ugyanis, nagy terjedelme miatt, csak a tájékozottak számára volt használható, nehezen lehetett benne eligazodni, arról nem is szólva, hogy sokszor homlokegyenest ellenkező felfogással találkozunk benne ugyanarra a kérdésre vonatkozóan. Káro a talmudi szabályokat különböző szempontok szerint csoportosította, az eltérő véleményeket pedig amennyire lehetett, közös nevezőre hozta. A Sulhan Aruk négy fejezetre oszlik és nem kevesebb, mint 1715 szabályt tartalmaz. Az első könyv a mindennapi élet szabályait sorolja fel a felkeléstől a lefekvésig s az ünnepekre vonatkozó utasításokat ismerteti, a második a saktolásról, az ételekről, a körülmetélésről és egyéb rituális kötelességekről intézkedik, a harmadik könyv a házassággal kapcsolatos kérdéseket szabályozza (házasságfelek származása, házassági akadályok, mely nőket nem szabad elvenni, eljegyzés, házasságkötés, válás, erőszak, házasságtörés stb.), végül a negyedik könyv legnagyobb részt az üzleti életre vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. A Sulhan Aruk jelentősége zsidó szempontból abban van, hogy ez a törvénykönyv szektákra, felekezetre való tekintet nélkül egyesítette az egész zsidóságot, nálunk Magyarországon is, neológok és ortodoxok egyaránt, hivatalos törvénykönyvüknek ismerték el. A Sulhan Aruk megítélését illetően, adjuk át a szót e kérdés kiváló szakértőjének, Huber Lipótnak. „A Sulhan Aruk, amely szintén a legapróbb mozzanatokig szabályozza a zsidók életét, lehetőleg fenntartja azt a társadalmi választófalat is, amely hajdan a zsidóságot a nemzsidóktól elkülönítette; mintegy új életre keltette a XVI. szá-

zadban a Talmud szellemét és uralmát biztosítani törekedett a jövő századokra nézve is. (A keresztényt, mint gójt = nemzsidót, alsóbbrendű, majdnem az állattal egy szinten levő, tisztátalan és ezért megvetésre méltó, gyűlöletes lénynek tekinti, akivel minden bizalmas érintkezés tilos, kivéve az üzletet.) Valóságos kis Talmud-redivivus (új életre kelt Talmud), amely messze kiható befolyást gyakorolt a zsidóságra s nagyban hozzájárult a hivatalos zsidóság megcsontosodásához“.

Irodalom: Dr. Blau Lajos: A Talmud (Népszerű zsidó könyvtár). Dr. Erich Bischoff: Das Buch Von Schulchan Aruch, Walter Fasolt: Die Grundlagen des Talmud, Theodor Fritsch: Der Streit um Gott und Talmud, Theodor Fritsch: Der falsche Gott, Dr. P. Severin Grillo Cist.: Der Talmud und Schulchan Aruch, Huber Lipót: Zsidóság és kereszténység a multban és a jelenben I—II., Dr. Jordán Sándor: A Schulchan Aruch és a magyar zsidóság, Hagada fordította Hevesi Ferenc, Dr. August Rohling Talmudjude (magyarul megjelent A Cél 1922 október—november—decemberi számában), Osgyány Rónay Károly: a Tóra és népe, Dr. Erich Bischoff: Rabbische Fabeln., Luszénszky Alfonz: A Talmud.

A ZSIDÓSÁG NEMZETKÖZI SZERVEZETEI.

A galuth zsidóság kétezeréves életének és megmaradásának rejtélyét csak úgy érthetjük meg, ha a vallási rendszerben és rituális törvényekben kifejezett faji és nemzeti öncélúságon kívül nem hagyjuk figyelmen kívül azt a körülményt sem, hogy a szétszóródás dacára a zsidóság mindég megőrizte nemcsak lélekben és szellemben, de megfelelő szervezett ke-
reték között is a maga népi egységét. A zsidóság az egyetlen nép a világon, amely nemzetiségét nemzetköziségben élte ki. A zsidó nacionalizmus átlépte az országhatárokat, nemzetek fölé emelkedett, nem volt földhöz, rög-
höz kötve, eszme volt, gondolat, törvény, tanítás volt. Mint ilyen, idegen test, idegen élet maradt, amely nem akart, de nem is tudott feloldódni. Állam volt az államban — ahogy a múlt század elején egy jeles német filozófus megjegyzte. Nem volt sehol hazája a zsidónak, mégis, sőt éppen ezért mindenütt otthon érezte magát. Bárhová került, pompás beleélő, alkalmazkodó képességével gyorsan feltalálta magát, biztosan és könnyedén mozgott.

Az egyenjogúsítást megelőző századokban a szétszórt zsidó néptöredékek egymással való kapcsolata lazább volt, nemzeti életét inkább befelé a gettóban élte ki a zsidóság. A múlt szá-

zad eleje óta **azonban** a gettóból kirajzó zsidóság összefogása, megtartása céljából egymásután jöttek létre a világrészeket átfogó zsidó szervezetek. Az azonos származás, a faji hasonlóság, a vérségi rokonság, a szellemi kapcsolatok, a közös vallás, a közös sors egybe tartotta volna a zsidóságot még akkor is, ha nem lettek volna ilyen külön szervezetei, külön összefogó keretei a széttagolt zsidó életnek. Ezt a zsidó egységet szolgálta minden korban és minden országban a zsidóság példanélkül álló, a Tórában és a rabbinikus irodalomban gyökerező mélységes faji szolidaritása — bármennyire tagadja is ennek létét a zsidóság. Láttuk az előző fejezetben, hogy a zsidó vallás mennyire más, merőben ellenkező magatartást parancsol a zsidónak, ha zsidóval és nemzsidóval áll szemben. A zsidó szolidaritásnak egy-egy országon belüli és egész világrészekre kiterjedő megdöbbentő, kihívó példái annyira közismertek, hogy rájuk valóban nem érdemes szót vesztegetni. Minden formális szervezet nélkül is megvan tehát a zsidó népi egység, amely ott lüktet a vércseppekben, ott lappang az idegszálakban, az érzésekben és a gondolatokban, amely arra készíti a zsidókat, hogy mindég a zsidó célok és érdekek szerint cselekedjenek.

A szétszórt zsidóság összetartásának két-ezeréves történetét nem követhetjük itt most lépésről-lépésre nyomon, csupán néhány megjegyzésre szorítkozhatunk. A galuth élet első századaiban Palesztina sokáig megmaradt vallási központnak, a rabbi-iskolák még jóideig vallási és szellemi irányítói maradtak az egész zsidóságnak. Később a középkorban a spanyol- és törökországi főrabbi és a nagytanács irá-

nyitotta a zsidó ügyeket, a középkor végétől a lengyel, később az orosz gettók zsidósága a maga belső társadalmi, gazdasági, jogi életének irányítása céljából létrehozta a *Kahal*t. Az egyenjogúsítás után a gettókényszer megszűntével a Kahal jelentősége is csekélyebb lett, a hitközség hatásköre inkább csak vallási ügyekre szorítkozik, noha keleten, ahol a zsidóság jórészt ma is a Talmud hatalma alatt áll, a rabbinak és a hitközségi szervezetnek még mindig nagy a befolyásuk a zsidóság mindennapi életére.

A gettó élettel teljesen szakító nyugati zsidóság egészen új helyzetbe, új feladatok elé került. Vallási életének eddigi szigorú kötelékei meglazultak, de ez az életforma már nem is elégítette ki a zsidó nagyravágyást, politikai, hatalmi célok felé fordult a zsidóság és ezek elérése érdekében építette ki nagy nemzetközi szervezeteit. A zsidó szellemiséggel annyira rokon angol-szász puritanizmusból kihajtó *szabadkőművességet* néhány évtized alatt annyira elözönlötte a zsidóság, hogy könnyűszerrel befoghatta saját törekvései szolgálatába. A mult század hatvanas éveiben Párisban megalakult a világszidóság hivatalos politikai és társadalmi szervezete, az *Alliance*. Forradalmár, bomlasztó tömeguralmi ösztönei kiélésére használta fel a zsidóság a mult század elején a kapitalisztikus gazdasági fejlődéssel párhuzamosan jelentkező munkásmozgalmakat. Marx szellemi és Lasalle gyakorlati irányításával meginduló és mindvégig csaknem kizárólag zsidó vezetés alatt álló *szociáldemokrácia* és a *kommunista* mozgalom félelmetes erővé fejlődött. A vörös zsidó

pestis egyidőben elnyeléssel fenyegette az egész nyugati kultúrát.

A világháború előtt és azután is, egymásután alakultak hosszabb-rövidebb életű nemzetközi zsidó szervezetek, melyek közül a legjelentékenyebbeket a következőkben ismer-tjük.

A Kahal.

A Kahal = hitközség, az orosz-lengyel gettóban alakult ki. A környezetétől elzárkózott zsidóság belső ügyeit, dolgait maga igazgatta. A gettón belül más törvények voltak érvényben, más intézmények, más hatóságok gyakorolták a kormányzást. A zsidó élet irányítása a Kahal kezében futott össze, ez a zsidó politikai, társadalmi szervezet még a középkorban fejlődött ki és a mult század negyvenes éveig maradt hivatalosan életben, a valóságban azonban még évtizedekkel később is működött. A Kahal a lengyel, később az orosz hatóságok hozzájárulásával fejtette ki tevékenységét, ellenőrzés alatt azonban nem állott. Arról tehát, hogy a Kahal milyen szellemben dolgozott, hogy élt a kezében összpontosuló hatalommal, semmi bizonyosat nem tudtunk. Mélységes homály fedte a gettó belső, úgynevezett hivatalos életét, mindaddig, amíg az egyik legnagyobb orosz zsidó gettónak, a minszki-nek, Kahal-jegyzőkönyvei nyilvánossággra nem kerültek. A mult század első évtizedeiben felvett többszáz Kahal-jegyzőkönyv közvetlen bepillantásra ad alkalmat nemcsak a Kahal működésébe, hanem a gettó egész életébe is. Megismerhetjük azokat az erkölcsi elveket, politikai és társadalmi szokásokat, ame-

EMIL LUDVIG—COHN

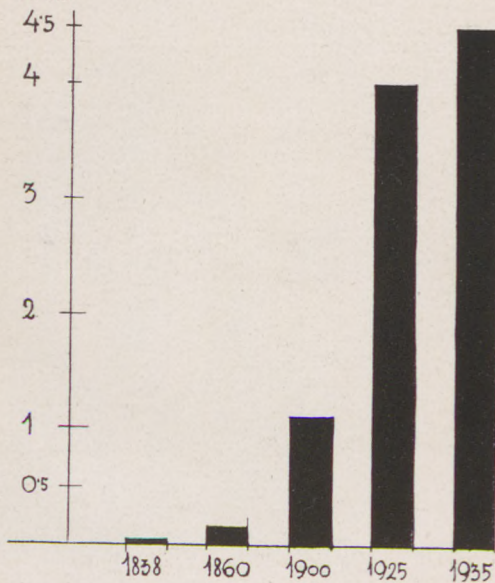
CHARLIE CHAPLIN

BRONSTEIN TRÓTZKI

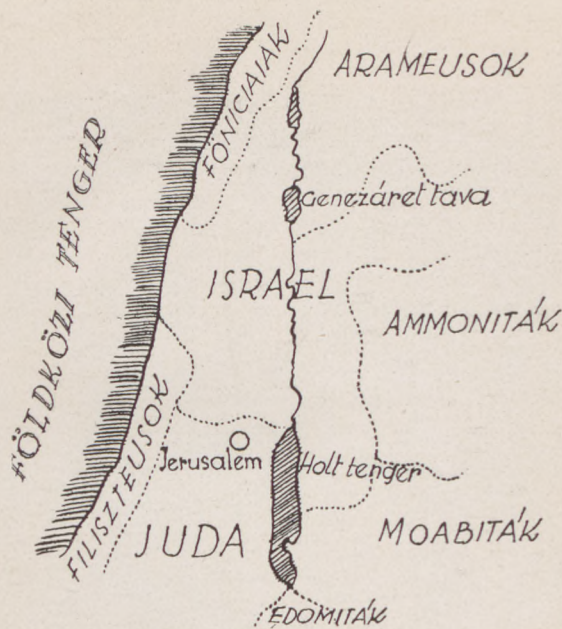
Millió

Az Unió elszidósodása.

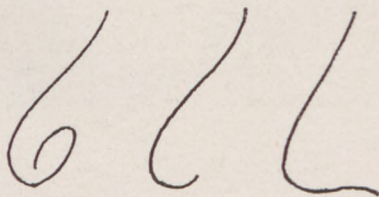
LITVINOV. — KAGAN. — MAJSZKI.

A zsidó nép őshazája.

zsidó

nem zsidó

orrformák.

lye
Ka
sze
el,
üg
Ka
áll
ha
ta
Di
ke
ár
Ha
cs
ge
a
na
kö
kil
ba
sz
át
át
bo
lal
má
ve
kí
le
és
na
m
Sa
és
sz
Ra

lyek a gettó-zsidóság életét szabályozták. A Kahal hatásköre egyébként meglehetősen messzeszemenő volt. Nemcsak a közigazgatást látta el, az iskolaügy, szegénygondozás, egészségügyi gondozás, adószedés is reá hárult és a Kahal volt a gettó-zsidóság hivatalos szerve az állami hatóságok felé is. Zsidók számára a Kahal volt a kizárólagos jog- és igazságszolgáltató hatóság is. A gettótörvénszéknek a Bet Dinnek mellőzése oly súlyos következményekkel járt, hogy a legtöbb zsidó még áldozatok árán is csak ez elé vitte ügyes-bajos dolgait. Ha a sakter külső bírósághoz fordult vágáskor, csak tréfli kerülhetett ki kezei közül. Aki idegen bíróság igénybevételével ismételten vétett a Talmud-szabályok ellen, azt a chéremmel, a nagy átokkal sujtották. A chérem szövege a következő: Az Urak Urának ítélete szerint légy kiközösített N. fia N.-nek mindkét törvényházban, a felsőben és az alsóban, légy a legfőbb szentnek átka alatt és Seraphin és Ophanim átka alatt és végül a nagy és kis gyülekezetek átka alatt. Jöjjenek rá nagy csapások nagy és borzasztó betegségek. Háza legyen sárkányok lakása. Csillagzatát a felhők borítsák homályba; legyen az haragos, kegyetlen és dühös vele szemben. Holttestét vessék a vadállatok és kígyók elé. Örüljenek a sorsán ellenségei és ellenfelei. Aranya és ezüstje másoknak adassék, és fiai essenek az ellenség hatalmába. Az ő napja fölött rémüljenek meg az utódai. Legyen megátkozott Addirizon és Achtaziel szája által. Sandalphon és Hadraniel szája által, Ansisiel és Pathiel szája által, Seraphiel és Sagansael szája által, Mihály és Gábrriel szája által, Raphael és Masaretiel szája által. Legyen ki-

közösített Zaphuvif szája által és Hathavit szája által, a hatalmas Isten és a háromszor hatalmas király hetven nevű szája által és végül Zortock főkancellár szája által. Falják fel őt mint Korabot és annak bandáját: borzalommal és félelemmel távozzék belőle lelke. Az Úr szidalma ölje meg őt. Fojtsák meg őt, mint Achitophelt. Mint Gebai bélpoklossága, olyan legyen az ő bélpoklossága. Essen el és ne keljen fel többé. Ne temessék el őt Izrael temetőjében. A felesége adassék másoknak és halálakor mások hajoljanak fölébe. Ez az átok érje N.-et, a fiát N.-nek és ez legyen az öröksége. Fölém és egész Izrael fölé terjessze ki az Úr a békét és áldását. — A nagy átkot ünnepélyes keretek között legalább tíz személy mondja ki.

A Kahal bevételeinek nagyrésze a saktoláskor fizetett díjakból került ki. A hitközség sokszor szenvedett pénzhiányban egyrészt, mert a Kahal vezetői különböző jogcímenek sokszor igénybe vették saját céljaikra a Kahal-pénztárt, másodsor, mert az orosz hatóságok rendszeres megvesztegetésére nagy összegek voltak szükségesek. A vesztegetési pénzek összehozása érdekében gyakran vetettek ki külön adókat a hitközség tagjaira. A múlt század elején az orosz kormány a pálinkaivástól tönkretett parasztság érdekében megvonta a zsidóktól az égett szesz kimérésének jogát. A zsidóság azonban nem nyugodott bele legfőbb jövedelmi forrásának elvesztésébe, óriási arányú vesztegetési akcióval sikerült is elérnie, hogy a cári kormány Dertsavint, aki a zsidók italmérési jogát megszüntette, e hivatalából eltávolította.

A Kahal és a Bet Din tagjai természetesen csak a Talmudban kiválóan járatos zsidók le-

hettek, legtöbbször a hitközség gazdag, jómódú tagjai kerültek be a Kahal vezetőségébe, a választásoknál a szegényebb rétegek alig jutottak szóhoz. A kisebb hitközségek Kahaljai a nagyobbak felügyelete és irányítása alatt állottak. Az orosz és litván Kahal-vezetők a fontosabb közös ügyek megtárgyalása céljából gyakran tartottak együttes tanácskozásokat is.

A szabadkőművesség.

A XIX. században az egész világon nagy befolyásra szert tett szabadkőművesség eredetét homály fedi. Sokan Salamon királyig, a jeruzsálemi templom építőjéig viszik vissza történetét, mások első csiráit a szétszóratás után alakult különféle titkos zsidó szervezetekben látják. Zsidó eredete semmiesetre se lehet vitás. Az Ő-Szövetség légkörében élő angol puritanizmus tette először társadalmi és politikai hatalommá. A francia forradalomban már jelentős szerepet játszottak a páholyok, jelentőségük ettől kezdve mind nagyobb lesz. Nemcsak belső szelleme, de a jelek, jelvények, fogadalmi szövegek, szertartások is kétségtelenné teszik a szabadkőművesség zsidó származását. Találóaan jegyezte meg Ludendorff, hogy a szabadkőművesek lelkileg körülmetélt zsidók. A zsidók száma eleinte csekély volt, az első zsidót az angol páholyokba 1730-ban vették fel, de már 1780 körül minden ország szabadkőműves szervezeteiben ott találjuk őket. Németországban ebben az időben a szabadkőműves zsidókat a hesseni nagyherceg védnöksége alatt álló titkos szervezet, az *Ázsia lovagjai* fogta össze. A szabadkőművesség a jótékonyág álarca mögé bújva, nem válogatva az eszközökben, dolgozott végső

céljáért, egy nemzeteknélküli világállam megvalósulásáért. Nem egyébről volt itt szó, mint a zsidóknak megígért világoralom beteljesedéséről, a zsidó messiánizmus valóráválásáról. A zsidó Rathenau ezt a következőképp fogalmazta meg: az államformák feloldódnak és az egész emberiség egy általános eszme jegyében egyesül egy kultúrszövetségben. Ezt a végső célt a szabadkőművesség jelképesen Salamon templomának, a lerombolt jeruzsálemi szentélynek újjáépítésére irányuló célkitűzésével fejezte ki. A szabadkőművesség az egész világra kiterjedő hatalmi szervezetével céljai érdekében nagyszabású politikai és diplomáciai akciókat indított el és hajtott végre. Minisztereket, kormányokat buktatott, háborúkat robbantott ki, békéket diktált. A világháború felidézésében, a békediktátumokban, a Népszövetség megalkotásában, a cári Oroszország, a Habsburg Monarchia, a császári Németország megsemmisítésében egyaránt része volt.

A világ-szabadkőművesség tagjainak száma több millióra tehető. A páholytagságnak harminchárom fokozata van. A tagok legnagyobb része csak a három alsó fokozatot érheti el. (Inas, legény, mester.) A zsidók arányszáma a felsőbb fokozatokban ugrásszerűen emelkedik.

Azok közül a zsidónyilatkozatok közül, amelyek a szabadkőművesség zsidó eredetét és lényegét bizonyítják, kettőt idézünk: Isaac Wise szerint: A kőművesség zsidó-szervezet, amelynek története, fokozatai, tisztségei, jelszavai, fogadalmi kezdettől fogva zsidók. Dr. G. Karpelesz. A szabadkőművesség eszméje éppúgy benső szükségyszerűséggel zsidóságból ered, mint ahogy alapítója, Salamon, Izraelből virágzott ki;

és
ere
liti
rál
sát
tök
sze
főb
hel
mu
tek
ala
kőn
rek
mél
köz
köz
dés

a z
hat
zsid
má
tak
kin
por
tak
lyo
Bn
zsid
tur
val
zet
az
jait
Sch

és szavai, valamint kifejezései nagyrészt héber eredetűek. Zsidó oldalról tehát határozottan állítják, hogy a szabadkőművesség Salamon király alapítása. A zsidó papi királyság folytatását kell látnunk a páholyokban. A páholyvezetők Salamon templomának helytartói, főépítésszei, nagymarsalljai. A szabadkőművesség legfőbb irányítója a bölcsek bölcse, Salamon király helytartója. A nemzeti hagyományok a történeti múlt, a társadalmi rend és fegyelem, az állami tekintély és az egyházak ellen folytatott nyílt és alattomos harca kétségtelenné teszik a szabadkőművességről, hogy forradalmi, bomlasztó törekvésektől áthatott egész szervezetében, szellemében és végső célkitűzéseiben titkos nemzetközi zsidó világszervezet, amely közvetve vagy közvetlenül a zsidó hatalmi vágyak beteljesedéséért dolgozott és dolgozik, ahol lehet, ma is.

A páholyokban, ha a vezetést megis szerezte a zsidóság, még sem volt egyedül, nem dolgozhatott zavartalanul a zsidó célokért. Amerikai zsidó szabadkőművesek ezért már a múlt század második felében külön zsidó páholyokat alapítottak, amelyekbe csak zsidók kerülhettek be. A kimondottan zsidó páholyok száma gyorsan szaporodott, csakhamar Amerikán kívül is alakultak ilyen szervezetek. Később ezek a zsidó páholyok a Bnai Brith szövetségbe egyesültek. A Bnai Brith szorosán együttműködött a többi zsidó világszervezettel s bár bevallottan csak kulturális és jótékonyági tevékenységet fejtett ki, a valóságban zsidó politikai érdekek harci szervezete. Központja Chicagóban van, irányítói között az amerikai zsidóság ismertebb nevű vezető alakjait mind ott találjuk (Brandeis, Warbourg, Schiff, Morgenthau stb.). A világháború után a

Bnai Brith egész erejével a cionista törekvéseket támogatta, képviselte a zsidó érdekeket a Népszövetségnél. A világzsidóság szellemi és politikai vezérkarát tulajdonképpen ebben a szervezetben kell keresnünk.

Noha arról még nem lehet beszélni, hogy a szabadkőművesség, a zsidóságnak ez a nagybefolyású hatalmi szervezete letört volna, mert az angol-szász országokban, Franciaországban még mindig döntő szerepet játszik a közéletben, mégis az utolsó években súlyos csapások érték Judea egykor megingathatatlanak hitt fellegvárát. Kelet- és Közép-Európa jórészt megszabadult a vakolók romboló munkájától. Magyarország elsőnek vetett véget Salamon király buzgó kőművesei sötét és gyalázatos üzelmeinek, de ma már Németország, Olaszország, Ausztria, Csehország, Románia és Lengyelország is megszabadult tőlük.

Az Internacionálé.

A hetvenes-nyolcvanas években egy legenda szállt szájról-szájra az orosz zsidó gettókbán, áhítattal adták kézről-kézre egy nagyszakállú, torzonborz hajú, szúrósszemű, zsidó képmását, a bócher iskolákban és az imaházakban egy nevet suttogtak mélységes tisztelettel vének és fiatalok, szegények és gazdagok. A gettók zsidó proletariátusa, túlzás nélkül állíthatjuk Marx Károlyban új Messiást látott, megmentőjét, felszabadítóját vélte benne felismerni, a tizenkilencedik század, a modern kor elhivatott zsidó vezérét látták benne. A zsidó tömegek Marxban saját magukra, tanításaiban a korszellemnek megfelelően átírt, átfogalmazott zsidó eszmékre ismertek. Csakhamar az egész világzsidóság

megérezte és megértette a marxi tanítások, a marxi program zsidó szempontból beláthatatlan jelentőségét. Zsidó proletárok és zsidó kapitalisták, ortodoxok és neológok, talmudisták és szabadgondolkodók, a szellem emberei s az üzlet, a pénz emberei egyaránt ott tolongtak a marxista lobogók alatt. Zsidók hordozták mind az öt világrészben a vörös, ötágú csillagos zászlókat.

Az emberiség mélyen érző, nemesen gondolkozó emberszeretettől és igazságérettől áthatott kiváló egyéniségeinek szociális eszméiből, Marxék zsidó szellemisége gyűlöletet, rombolást szító zsidó szocializmust formált. A kapitalisztikus gazdasági fejlődés, a szervezett tőke ereje és hatalma szükségszerűen magával kellett hozza a munkásmilliók érdekvédelmi szervezkedését. Hogy ezt elsősorban a zsidók, Marx Károly és társai ismerték fel, azon cseppet sem csodálkozhatunk. Ki érthette volna meg jobban, mélyebben a zsidó kapitalizmus lényegét, ki látta meg előre társadalmi következményeit, mint a zsidók. A marxizmus harca azonban nem kizárólag és nem is elsősorban a kapitalizmus visszaélései ellen irányult. A főcél nem a kapitalizmus megrendszabályozása vagy megsemmisítése volt, hanem az európai szellemiség, a keresztény kultúra, a nyugati civilizáció eltiprása, hogy a romok közül diadalmasan emelkedjék ki a nemzetek felett álló zsidó gondolat. A világhorrodalom, az elfojtott zsidó álmok beteljesülését hozta volna meg, a marxizmus — nem fontos, hogy tudatosan vagy tudatlanul — a zsidó nemzeti törekvések korszerű, a korviszonyokhoz alkalmazkodó megfogalmazása volt.

A marxista szocializmus filozófiai alapvetését és megindokolását a történelmi materializ-

musban találjuk, eszmei hajtóereje pedig az osztályharc volt. Az első az eszmények nélküli, sívár földhözragadt csak pénzben, profitban gondolkozó hettita zsidó szellemiség gondolatrendszerének erőszakolt kivetítése a világtörténelembe, a második, a kegyetlen, vérszomjas, bosszúálló beduin-sémita szellem terméke. Az osztályharc végső eredménye nem lehetett egyéb, mint a nemzsidó népek legértékesebb rétegeinek teljes kiirtása. A történelmi materializmus gyűlöletessé tette saját nemzete multját, hagyományait a munkástömegek előtt, megfosztotta őket a hit életigazságaitól és lelki vigasztától, az osztályharc pedig elkeseredett ellenségévé tette nemzete többi társadalmi rétegeinek.

Az apai-anyai ágon rabbi családból származó *Marx-Mardohaj Károly által*, a Kommunista Kiáltványban és A tőkében kijelölt szellemi irányban, a zsidó *Lasalle Ferdinánd-tól* megállapított gyakorlati útmutatás szerint kezdődött meg a világ proletárjainak megszervezése. A kelet- és középeurópai nagy városok gettói, a zsidó kispolgárság és értelmiség nyugtalan, elégedetlen, kellőképp érvényesülni nem tudó elemei adták a marxista munkásmozgalmak vezérkarát. A beszervezett tömegek nagy politikai súlyt és erőt kölcsönöztek a szociáldemokráciának. Ma már lassan elfelejtett, de egykor sokat emlegetett nevek voltak Németországban Liebknecht, Luxemburg Róza, Kautsky, Bernstein, Ausztriában Seitz, Bauer, Deutsch, Adler, Magyarországon Weltner, Garami, Buchinger és Kunfi elvtársak nevei. A világháború erőfeszítéseitől kimerült középeurópai népek könnyű zsákmányává váltak a zsidómarxista forradalmi bujtogatásnak. Ezerkilencszáztizennyolcban egy-

szerre kerítette kezébe a politikai főhatalmat Berlinben, Bécsben és Budapesten a proletár tömegek élén ágáló gettózsidóság. A judeo marxizmus uralma azonban csak múltó sikernek bizonyult, elsöpörte a felébredő nemzeti életerő, s ma már csak emléke kísért, nyomasztó rossz álomként. Ma már tulajdonképpen csak a francia és az amerikai munkásmozgalmak állanak kifejezetten zsidó befolyás alatt.

A marxista elmélet tökéletes gyakorlati megvalósulását az oroszországi bolsevizmus tárja elénk. Itt egy mindenre elszánt maroknyi kis csoport, kihasználva a nagy tömegek tehetetlenségét, szervezetlenségét, az ellenállásra képtelen rétegeket, a középosztályt és parasztságot kiirtja és a maga akaratát és uralmát véres, kegyetlen terrorral rákényszeríti a népre. A nemzetközi zsidó kapitalizmustól pénzelt bolsevista forradalomban tulajdonképpen a zsidóság elfojtott gyűlölete és bosszúja tombolta ki magát. Ch. Sarolea edinburgi egyetemi tanár helyszínen szerzett tapasztalatai alapján írja Szovjetországól szóló munkájában: A bolsevista forradalom vezetői csaknem kizárólag a zsidó fajtól kerültek ki. Rathenau véres következményeket jósol a zsidóságnak a bolsevista forradalomban játszott szerepéért: Kétségtelen, hogy az orosz tragédia oly rettenetes pogrommal fog végződni, amilyen a zsidó faj történetében még nem fordult elő. — Lenin több ízben kijelentette, hogy a zsidóság nélkül a bolsevizmus aligha állhatott volna helyt. A forradalom legvéresebb, legkegyetlenebb terrorcselekedetei éppúgy zsidók nevéhez fűződnek, mint az egész bürokráciának és diplomáciának a megszervezése. Közvetlenül a forradalom utáni időkben végzett adatgyűjtés szerint 545 magasállású szovjet hivatalnok kö-

zül 446 volt a zsidó. *Fehst* újabb adatai szerint 284 szovjet vezető között 136 a zsidó. A szovjet diplomáciai évkönyv adataiból kitűnik, hogy 64 magasállású külügyi tisztviselő közül 56 volt zsidó. Az 1917-i bolsevista forradalom előkészítéséhez szükséges anyagi eszközöket az amerikai Jakob Schiff, Félix Warburg, Otto Kahn, Kuhn Loeb et Co., Guggenheim és Max Breitung bankházak teremtették elő. A vörös lázadás megszervezői és irányítói a következő zsidók voltak: Trotzki-Bronstein, Zinovjev-Apfelbaum, Kamenjev-Rosenfeld, Radek, Joffe, Mozes Uricky. A Sztalin-rendszer kezdetekor a szovjet legfőbb irányítását kezében tartó 52 személy közül 25 a zsidó. Az utóbbi években végrehajtott ú. n. tisztogatási akció végső eredményeit még nem lehet tisztán látni, annyi azonban bizonyos, hogy — a sokat emlegetett — zsidóellenes, antiszemita irányzat felülkerekedéséről egyáltalában nem lehet beszélni. Az egykor teljhatalmú, félelmetes hírű zsidó nagyságok közül sokan elvéreztek ugyan, de helyüket friss, megbízható zsidó erők foglalták el.

A marxizmus rövid, dicstelen pályafutása végére ért. A vörös világforradalom ügye rosszul áll. A szociáldemokrácia, a második internacionálé már csak árnyékéleket él, a kommunizmus, a harmadik internacionálé, a Komintern egyik kudarcot a másik után kénytelen elviselni. A marxista szocializmusra nemsokára mint egy véres és borzalmas álomra emlékezik majd vissza az emberiség. A vörös világforradalom eszméje, Judea talán utolsó kísérlete hatalmi ábrándjai megvalósítására, örökre elbukott. Zsidó és nemzsidó népekre vár a feladat, hogy ennek az

emb
gyet
land

dahl
Ado
cia
mű
meg
nek
véd
tás
ala
koz
lyé
ruz
sze
rál
dél
ber
Va
za
bo
Dó
ál
cia
az
ak
ba
m
va
K
fe

embermilliókat, egész népeket szenvedésbe, szegyenbe és nyomorúságba taszító történelmi kalandnak tanuságait levonják.

Az Alliance Israelite Universelle

Az első nemzetközi zsidó politikai, társadalmi szervezetet 1860-ban alakította *Cremieux Adolf*, befolyásos szabadkőműves, zsidó francia politikus néhány pénzember és főrabbi közreműködésével. Alig félszázaddal előbb nyíltak meg a gettó-kapuk és a zsidóság már elérkezettnek látta az időt, hogy nemzetközi érdekeinek védelmére egy országok feletti, központi irányítás alatt álló szervezetet létesítsen. Az AIU alapításával kapcsolatban *Cremieux* így nyilatkozik: A pápák és császárok birodalmának helyén egy új messiási birodalomnak, egy új Jeruzsálemnek kell feltámadnia. Az AIU alapítói szerint a szervezet célja jótékonyági és kulturális tevékenység az erre rászoruló kelet-délkeleteurópai, földközítengeri zsidóság körében, *továbbá az elnyomott zsidóság jogvédelme*. Valóban látszólag az AIU csak iskolák, kórházak felállításával foglalkozott, segélyakciókat bonyolított le. Észak-Afrikában, Kis-Ázsiában, Dél-Balkánon nagy számmal létesültek az AIU által fentartott iskolák, amelyek héber és francia szellemben dolgoztak. Sokkal fontosabbak azonban ennél azok a nyílt és titkos diplomáciai akciók, amelyek az AIU-ból indultak ki és azokban az országokban, ahol az egyenjogúsítást még nem mondották ki, igyekeztek politikai vagy gazdasági nyomással azt kierőszakolni. Később is, ha bárhol a zsidó érdekeket veszély fenyegette, az AIU nyomban egész gépezetét

megmozgatta, újabban a többi nemzetközi zsidó szervezettel karöltve a zsidó emigránsok és a zsidó kivándorlók érdekvédelméért dolgozik.

Az American Jewish Committee. A különböző amerikai zsidó egyesületek közös szerve. 1906-ban alakult a világzsidóság érdekeinek védelmére. Az amerikai zsidóság valamennyi vezető személyisége részt vett megalakításában. Fontos szerepet játszott közvetlenül a háború után, a békeszerződések megkötésénél az AJC képviselte nagy eréllyel a zsidó érdekeket, utóbb a cionista mozgalom támogatását tekintette főfeladatának. Kiadja a *Jewish Year Book* című évkönyvet, amely a világzsidóság helyzetéről nyújt összefoglaló képet.

Az Angol Jewish Association. Az angol zsidóság által 1871-ben alapított egyesület, amely a AIU-hoz hasonlóan a zsidóság jogaiért való harcot tűzte ki céljául. Szoros együttműködést tart fenn a többi zsidó szervezettel.

A Bnai Brith-ről már a szabadkőművességgel kapcsolatban megemlékeztünk. 1843-ban alapították kivándorolt német zsidók. Tagjai csak zsidók lehetnek, feladata nem merült ki a tagok egymást támogatásában, hanem messzemenő politikai akciókat is indított zsidó ügyek érdekében. Ma már az egész világon elterjedt, 13 körzetben több mint 500 páholy tartozik kötelékébe.

Jewish Colonisation Association. 1891-ben alapította Hirsch báró, az argentinai zsidó telepítések lebonyolítására. Argentínán kívül Brazíliában, Chilében, Kanadában és másutt is létesített kisebb lélekszámú zsidó telepeket. Később a Rothschildok irányításával inkább a palesztinai telepítéssel foglalkozott, az orosz-lengyel

zsidó
gély
fogl

nak
turá
lent
csol
kel.
min
süle
nem
zsidó
kod
utó
bar
em
szö

leg
ma
gy
ors
An
Be
sel
Le
ca
ris
oly
bá
lig
ju
W

zé

zsidóság körében bonyolított le különböző segélyakciókat, most pedig a zsidó emigráció ügye foglalkoztatja.

A felsoroltakon kívül nagyszámmal vannak még kisebb-nagyobb zsidó társadalmi, kulturális szervezetek, amelyek, ha csak helyi jelentőségű működést fejtenek is ki, szoros kapcsolatban állanak a nagy zsidó világszervezetekkel. A huszas években egymásután alakultak mindenféle humanista, pacifista ligák és egyesületek (Emberi Jogok Ligája), amelyek, ha nem is kimondottan zsidó alakulatok, többnyire zsidó vezetés alatt állanak, zsidó szellem uralodik bennük és zsidó érdekeket szolgálnak. Az utóbbi években az ú. n. demokratikus államokban gombamódra alakultak elsősorban zsidó emigránsok ösztönzésére különféle zsidóvédő szövetségek.

Ezeknek a zsidó menekültek ügyein kívül legfőbb tevékenységük abból áll, hogy rágalmazó propagandával, hazug hírek terjesztésével gyűlöletet szítsanak a zsidóság ellen védekező országok iránt. A leghírhedtebbek egyike az *Antiszemitizmus Elleni Liga* (LICA), elnöke *Bernard Lecache*, — azelőtt a *Nacache* nevet viselte, — odesszai zsidó. A liga folyóiratában, a *Le Droit de Vivre*-ben közzétett cikkeiben, *Lecache* felmagasztalja az utóbbi évek zsidó terroristáinak bűncselekményeit, háborút követel az olyan országok ellen, ahol zsidóellenes rendszabályokat léptetnek életbe. Egyébként ennek a ligának dísztagjai között a következőket találjuk: *Romain Rolland*, *Sigmund Freud*, *H. G. Wells*, *Leon Blum*, *Eduard Benes*, *Herriot*...

A nemzetközi zsidó szervezetek a rendelkezésükre álló hatalmas pénzüsszegekkel a palesz-

tinai cionista munka támogatásán és az emigránsok segítyezésén kívül nagyarányú sajtóhadjáratokat titkos diplomáciai akciókat szerveznek és irányítanak. A világpolitika nem egy meglepő és érthetetlen fordulata mögött ezeket a nemzetközi zsidó erőket és hatalmakat kell keresnünk. Nyílt összecsapásra nem szívesen vállalkoznak, ilyenre tehát ritkán kerül sor. Évekkel ezelőtt volt egy ilyen erőpróba Bernben. A zsidó világuralmi törekvéseket leleplező Cion Bölcei jegyzőkönyveiről szeretnék volna a nemzetközi zsidószervezetek bebizonyítani, hogy hamisítványok. Megmozdult az egész világ zsidósága, egymást érték a hamis tanuvallomások, a megfizetett, megvesztegetett tanúk a hamis esküktől sem riadtak vissza. A berni per végül is a zsidóság súlyos vereségével végződött, mert a svájci bíróságok nem voltak hajlandók a Jegyzőkönyvek bírálatába belebocsátkozni.

Irodalom: Dieter Schwarz: Das Weltjudentum. — O. Kreppel: Juden und Judentum. — Hermann Fehst: Bolsevizmus és zsidóság. Sarolea: Szovjet-Oroszország. — Wichti: Weltfreimaurerei, Weltrevolution, Weltrepublik. — Jacob Brafmann: Das Buch von Kahal. — Arno Franke: Staat im Staate.

A CIONIZMUS — PALESZTINA.

A mult század közepén a gettó által eddig megtartott zsidó népi egységet belső válság fenyegette. A Nyugat-Európában élő és az oda bevándorló zsidóság felsőbb rétegei elszakadtak a népi és vallási közösségtől, a befogadó nemzetek szellemi, érzelmi és vérségi közösségébe feloldódni nem tudván, a nemzetközi, világpolgári eszmék és törekvések hordozóivá lesznek. A zsidó szellem, a zsidó gondolat új hódító útra indult tehát, de maga a zsidóság, mint nemzeti, népi egység, a széthullás jeleit mutatta. A zsidó szellemi és vallási élet vezetői korán felfigyeltek ezekre az aggodalmat keltő jelenségekre, nyomban belátták, hogy a zsidóság megtartásának egyetlen módja; nagy zsidó tömegek egybegyűjtése külön telepítési területen, ahol szabadon kiélhetik népi egyéniségüket. Kődös tervezéseknél azonban egyetlen zsidó gondolkozó se jutott tovább. Színes álmok voltak ezek a tervek csupán, az életrekelő új zsidóországról, a dicsőséges régi zsidó birodalomról, a zsidó nemzeti élet újjászületéséről. Nem voltak egyebek, mint irodalmi formában kifejezve, a régi, évezredes zsidó vallásos remények, fohászok, legendák Cion újjáépüléséről, a jeruzsálemi templom harmadik felépítéséről. Az álmodozásnál, a tervezetésnél egyetlen zsidó író és gondolkozó sem tudott előbbre jutni. Végre a kilencvenes

években *Herzl Tivadar* nem elégedett meg a zsidó remények élesztgetésével, hanem megkísérelte egyrészt a zsidóország-szerzés gyakorlati megvalósulását is megtalálni, másrészt hozzálátott a zsidóság széles rétegeinek a szent ügy érdekében való megszervezéséhez. Herzlt — akit tagadhatatlanul izzó fajszeretete és lobogó, büszke, zsidó faji öntudata bírt rá a cionizmus elindítására — szinte kétségbeeséssel töltötte el a közép- és nyugateurópai városi zsidóság asszimilációs hajlama. Ő még nem láthatta, hogy ez az asszimiláció nem egyéb az életösztöntől sugallt látszatalkalmazkodásnál, mimikrinél, amely egyáltalán nem hatolt le a lélek mélységéig. Lealázónak, megszegényítőnek tartotta a zsidóságnak ezt a nagyfokú, sietős alkalmazkodását az új életviszonyokhoz. Másrészt az orosz kormányok erélyes rendszabályai következtében és az elkeseredett, lerongyolódott, az uzsorától és pálinkától tönkretett orosz parasztság véres lázongásai által válságos helyzetbe került zsidóságot szerette volna szorongatott helyzetéből kiszabadítani — egyelőre legalább az orosz-lengyel gettók túlzásúfoltságának levezetésével. Hirsch báró által hasonló célból megindított délamerikai telepítéseket nem tartotta kielégítőeknek és célra-vezetőeknek. Herzl Palesztina mellett szállt síkra, Cionban akarta egybegyűjteni a zsidóságot. Az új zsidó állam, az új zsidó nemzeti mozgalom részletes tervét, a mellette szóló érveket 1896-ban megjelent kis könyvében, a *Der Judenstaat*-ban fejtette ki. (Kísérlet a zsidókérdés megoldására.) Előre leszögezi, hogy nem utópiát, hanem valóságot akar írni, nem tagadja, hogy eszméje megvalósulásához az antiszemitizmus adja a hajtóerőt. Nem törő-

dik
 esetl
 zsidó
 A zs
 mert
 zsidó
 Élese
 nyes
 szon
 A zs
 luth
 már
 egés
 nek
 töm
 zépo
 vers
 lyai
 tabb
 vég
 nek
 álla
 dós
 adu
 dós
 lald
 mer
 sze
 Kö
 épí
 fej
 sze
 tár
 cie
 vár
 mu

dik azzal, hogy a saját korának zsidósága esetleg nem érti meg őt, majd a következő zsidó nemzedékek megvalósítják eszméit. A zsidókérdést nem lehet hallgatással elintézni, mert zsidókérdés mindég volt mindenütt, ahol zsidók nagyobb számban együtt éltek és élnek. Élesen elítéli az asszimilációt, amelyik eredményes csak a vegyesházasság útján lehet, ez viszont a zsidóság teljes megsemmisüléséhez vezet. A zsidókérdést a befogadó népek között, a galuthban megoldani nem lehet, mert a zsidóság már a gettóban ú. n. középosztály nép lett; egészségtelen a társadalmi tagozódása, nincsenek alsóbb társadalmi osztályai, majdnem egész tömegében olyan foglalkozást úz, amely a középosztályba tagolja őt s ezzel elkerülhetetlenül versenyt támaszt a gazdanépek hasonló osztályainak. Mindezek alapján Herzl a leghatározottabb formában megjövendöli az antiszemitizmus végzetes megerősödését. A telepítési kísérleteknek nincs sok értelmük, ha nem egy külön zsidó állam keretében történik; vissza kell adni a zsidóságnak önbizalmát azzal, hogy állameszmét adunk neki. Sötét színekkel ecseteli Herzl a zsidóság helyzetét: ha a galuthban marad asszimilálódik vagy a gettóban pusztul, nincs más hátra mennie kell az új hazába, mielőtt még az antiszemitizmus mindent elsöprő áradata rázúdul. Könyve második részében Herzl az államépítés minden részletkérdésére vonatkozóan kifejti elgondolásait. Az új ország politikai és szellemi vezetése, gazdasági megszervezése két társaság kezében összpontosulna, az egyik a Society Jewish, a másik Jewish Company, a bevándorlás, telepítés, a földvétele, a városépítés, a munkásvédelem, a hadsereg, a nyelv, a törvény-

hozás, az alkotmány, a zászló és sok egyéb is sorra kerül tehát, minden, ami egy ország megalapításához szükséges. Herzl azonban tényleg nem utópista, mert könyve végén saját maga is kijelenti, hogy mindez csak akkor valósulhat meg, ha lesznek zsidók, akik akarják.

Több mint negyven esztendő telt el Herzl írásának megjelenése óta. A zsidóság Herzl idejében nem rokonszenvezett túlságosan a cionizmussal, megvalósíthatatlan, keresztülvihetetlen ábrándnak tartotta, sokan kárhoztatták, mert úgy vélték, megzavarja az asszimilált zsidóság zavartalan együttélését a gazdanépekkel, az ortodox zsidóság nem lelkesedett érte, mert hiányzott belőle a rabbinizmus szelleme. A későbbi zsidónemzedékekben azonban akadtak fanatikus zsidók, akik minden akadályon, válságon keresztül szívós kitartással dolgoztak a cionista eszmények beteljesüléséért, utóbb a zsidóság is mind nagyobb megértést tanúsított Erec Jiszroellel szemben. A cionizmus tagadhatatlanul ért el eredményeket, de hogy Palesztinából valaha is zsidóállam legyen, azt ma már a józanabb cionisták se igen remélik. Mi lett Herzl eszméiből, mennyi valósult meg belőlük, mi a cionizmus mai álláspontja, mik a tervei, szándékai?

A magyarországi cionista szövetség egyik hivatalos kiadványa a cionizmus lényegét, törekvéseit, céljait a következőkben foglalja össze:

— A cionizmus mindenekelőtt megállapítja, hogy a zsidóság nép. Néppé tesz bennünket a közös mult, a történelem közösségének benső átélése, az évezredek közös szenvedése és a többi népeknek irántunk megnyilvánuló közös

gyűlölete. Néppé tesz bennünket elsősorban a kultúra közössége. — A cionizmus alapigazsága az a felismerés, hogy a zsidóság problémája csakis akkor oldható meg, ha a zsidó nép saját földjén, egészséges gazdasági rétegződésben, saját kultúrájában szabadon él. A cionizmus teremteni akar egy hazát, egy országot, ahol a zsidóság állandó otthonot talál, ahol népi kultúrájában szabadon él. A cionizmus vissza akarja vezetni a zsidó népet az egészséges gazdasági berendezkedéshez, meg akarja teremteni számára annak lehetőségét, hogy a közvetlenül termelő, a produktív termelési gazdasági ágakban helyezkedjék el, stabil egyensúlyt akar adni a zsidó nép társadalmi építményének. A cionizmus legfőbb célkitűzése Zsidóország megteremtése Palesztinában. Hogy minden zsidó, bármely sarkán él is ennek a világnak, mindig érezhesse, hogy nem áll egyedül. Van egy állam a többi államok között, amely megvédi a zsidót, ha erre szükség van. A cionizmusnak nem célja az, hogy a világ 16 milliónyi zsidóját kiragadja megszokott munkája köréből, összegyűjtse a Föld minden tájáról és letelepítse Palesztinában. Erre Palesztina már nagyságánál fogva sem alkalmas. A cionizmus figyelme kiterjed a galuthban maradt zsidóságra is. Herzl szerint a cionizmus a zsidósághoz való visszatérés a Zsidóországba való visszatérés előtt. A galuth zsidósággal kapcsolatban a cionizmus politikai, gazdasági, kulturális feladatokat lát maga előtt. Politikai cél a zsidó tömegek megszervezése, a régi hitközségi keret elavult formája nem felel meg többé azoknak az új feladatoknak, amelyeket a zsidóság önvédelmi politikája ma megkövetel. Meg kell teremtenünk ismét a népközségi szervezetet, Gazdasági

téren a cionizmus a galuth zsidóság társadalmi átrétegződésén dolgozik, szellemi téren pedig az ősi zsidó kultúrát igyekszik életrehívni, mert csak ez adhat a zsidóságnak zsidó öntudatot. Erec Izrael-nek, a zsidóság örök eszményképének megvalósításán dolgozik a cionizmus, amely nem vallási mozgalom, hanem egy nép szabadságharca.

Az idézett gondolatokból megállapíthatjuk, hogy a cionizmusnak sok tévedése, elfogultsága mellett is van egy értékes vonása és pedig az, hogy a maga módján őszintén és nyíltan mer beszélni a zsidóság lényegéről, helyzetéről, sorsáról és jövőjéről. Bevallja a zsidó-kérdés létezését, látja ennek következményeit és levonja az ebből adódó tanulságokat, élesen szembe fordul az asszimilációval és a zsidóság elkülönülésének szüksége mellett foglal állást. A legnagyobb tévedése viszont a cionizmusnak az, hogy azt reméli a nemzsidó népektől, hogy ezek elfogadják a zsidó-kérdés megoldásának a cionisták felemás elgondolását. A cionista zsidó állam ha megvalósulhatna, egy olyan ország lenne, amely az államnépnek csak egy tizedrészét fogadhatja be határai közé, a zsidó nép kilenczted része továbbra is más országok kötelékében élne természetesen zsidó nemzeti, cionista öntudattal telítve. Ilyen úton-módon a zsidókérdés egyetlen lépéssel sem jutna közelebb a megoldáshoz.

Nézzünk most széjjel Palesztinában, mi valósult meg a zsidó reményekből és hogyan valósult meg, milyenek a közeli és a távolabbi jövő kilátások? Herzl könyvének megjelenése után mindenekelőtt széleskörű propaganda-munkába kezdett a zsidóság körében, már

1897-ben megalkotta a Cionista Szervezetet és ugyanabban az évben összehívta az első cionista kongresszust Bazelbe. Egyidejűleg Palesztina megszerzése érdekében nagyszabású diplomáciai akcióba kezdett, tárgyalt török politikusokkal, magával a szultánnal is, igyekezett terveinek a német diplomáciát megnyerni, Vilmos császárral is ismertette a cionizmus célkitűzéseit. Döntő fordulat a cionizmus történetében azonban csak a világháború alatt állott be. A cionista világszervezet akkori vezetőjének, dr. Chaim Weizmannak sikerült angol hivatalos köröket meggyőzni azokról az előnyökről, amelyeket Palesztinának zsidó nemzeti otthonná nyilvánítása rejt magában. Elsősorban a nemzetközi zsidó nagytőke támogatásának megnyeréséről volt szó, másodsorban az amerikai zsidóság rokonszenvének kiérdemeléséről, erre az utóbbira főleg azért volt szükség, hogy a zsidóság befolyása alatt Amerika is csatlakozzék az antant hatalmakhoz és avatkozzék be a világháborúba. 1917 november 2-án, ilyen előzmények és tárgyalások után, napvilágot látott az ú. n. Balfour-nyilatkozat, amely Palesztinát zsidó nemzeti otthonná nyilvánítja. A deklarációt az angol külügyminiszter lord Rothschildhoz intézte és az szószerint a következőkép hangzik: Öfelsege kormánya jóindulattal tekinti, hogy a zsidó nép számára nemzeti otthon létesíttessék Palesztinában és a legnagyobb igyekezettel azon lesz, hogy ezen cél elérését megkönnyítse. Emellett természetesen semmisse történhetik, ami a Palesztinában élő nemzsidó közösségek polgári és vallási jogait, vagy más országokban élő zsidók állampolgársági joghelyzetét megingathatná . . . — Az ígélet megvalósítá-

sát az angol kormány természetesen arra az időre ígérte, ha már az angolok elfoglalták Palesztinát. Arab csapatok támogatásával erre néhány hónap múlva sor került. A végleges jogi helyzetet a Népszövetség 1922-ben szabályozta oly módon, hogy Anglia megbízást kapott a főhatalom gyakorlására. Mint mandataritatus hatalomra, Angliára hárult tehát a Zsidó Nemzeti Otthon felépítésének feladata. Meg kell még jegyeznünk, hogy a népszövetségi határozat értelmében Transzjordaniát elválasztották Palesztinától, ezt a területet tehát nem érintették a Zsidó Nemzeti Otthon létesítésére vonatkozó rendelkezések. A palesztinai ügyekben a zsidóság hivatalos véleményező szerve, a Jewish Agency volt, amely azonos volt egyideig a Cionista Világszervezettel, később a tagok felerésze nemcionista zsidók köréből került ki. A mandatárius terület élén az angol kormány által kinevezett főkormányzó áll. Az első a zsidó Herbert Sámuel volt. Palesztinának van külön valutája, vámhatára, postája, sőt állampolgársága is, de a külügyi képviselőtét Anglia látja el. A cionizmus legnagyobb gondja a föld megszerzése volt, mert földtulajdon nélkül az egész országépítés levegőben lógott volna. A nemzetközi zsidó szervezetek óriási összegeket áldoztak földvásárlásokra. Előbb a Jewish Colonisation, majd a Cionista Szervezet, a háború után pedig a Kerem Kajemeth Leiszrael és a Kerem Hajessod nevű szervezetek. A zsidóság kezében lévő föld területe körülbelül 1,300.000 dunam kiterjedésű (1 dunam = 1000 négyzetméter). A zsidó földművesek száma azonban csak mintegy 45,000-re tehető. Palesztina egész kiterjedése 26,000 négyzetkilométer, hossza 400

kil
ké
és
Jo
lat
mi
ket
vel
né
le
ko
A
évl
szá
ber
rel
Ma
6—
jog
Üg
dal
me
is
Az
le
lak
tö
má
fö
70
fig
be
ki
en
jo
ne

kilométer, szélessége 200 kilométer. Tulajdonképpen négy különböző tájra oszlik az ország és pedig a parti síkságra, a Juda hegységre, a Jordán völgyére és az emeki síkságra. Éghajlata meleg, száraz, csapadékmennyiség 6—800 milliméter. Az ország nagyrésze kopár, terméketlen, sziklás, a terület 41 százaléka nem művelhető. — A művelhető földterület mintegy négyötödrésze az arabok tulajdonát képezi. A legutóbbi népszámláláskor 1,250.000 volt a lakosok száma, ebből körülbelül 400,000 a zsidó. A zsidóság száma csak a háborút követő húsz évben növekedett meg, 1919-ben még csak tíz százalékát tette ki az összlakosságnak, 1935-ben már 26.3 százalékát. Egyedül 1935-ben ke-reken 50,000 zsidó érkezett Palesztinába. A Magyarországból bevándorlók száma csak 6—700 évente. A zsidó kivándorlók jórésze jogtalanul, engedély nélkül lépi át a határt. Úgy látszik, a zsidóság egészségesebb társadalmi tagozódását Palesztinában sem sikerült megvalósítani. A zsidóságnak 77 százaléka itt is városlakó és csak 15 százaléka földműves. Az egész zsidóságnak egyharmada, 130,000 lélek, egyetlen városban, *Tel-Avivban* él, Haifa lakosainak (64,000) fele zsidó, Jeruzsálemben több mint 100,000 a zsidók száma. Zsidó vélemény szerint Palesztina jelenleg még 150,000 földműves-családot képes befogadni, tehát 700,000 személyt, egyéb foglalkozásúakat is figyelembe véve pedig legalább 2.000,000 embert, az ország természeti lehetőségeinek teljes kihasználása esetén ez a szám 4—5,000.000-ra emelkedik. Ez azt jelenti, hogy még a legjobb esetben is csak a világzsidóság alig egy-negyedének volna hely Palesztinában. A zsidók

által igényelt Transzjordánia területe 42,000 négyzetkilométer, lakosainak száma mindössze 300,000 lélek, zsidó becslés szerint itt újabb 4—5.000,000 ember található megélhetést. Transzjordania és Palesztina együtt eszerint az egész világ zsidóságának körülbelül felét tudná befogadni. Az ország gazdasági életében legnagyobb jelentősége a narancstermelésnek van. A narancsosok területe több mint negyedmillió dunam. Az Indiába vezető légi és szárazföldi út, a moszuli olajvezeték, a Szezei-csatorna Palesztinát földrajzi, gazdasági, hadászati tekintetben meglehetősen fontossá teszi, főleg angol szempontból.

A cionista mozgalom eredeti célkitűzéseihöz híven, Palesztinában több-kevesebb sikerrel igyekszik életrekelteni a feledésbe merült héber nyelvet és kultúrát. A hivatalos és a társasági nyelv a héber, aki nem ilyen nyelven beszél, azt szigorúan megróják. Az iskolákban is ezen a nyelven tanítanak, Jeruzsálemben héber egyetemet állítottak fel, az ujságok, folyóiratok, színházak nyelve héber. A földszerzés, ipartelepek létesítése, a kultúrintézmények évről-évre óriási összegeket igényelnek. A szükséges pénzt elsősorban az angol-amerikai zsidó nagytőke adja össze, jelentékeny összegek folynak be a sékel (fejadó) fizetéséből is. A sékel-fizetők száma több mint másfélmillió. A cionista mozgalom élén a világszervezet végrehajtó bizottsága áll, amelynek Londonban és Jeruzsálemben van a székhelye. A világszervezet kétévenként világgkongresszust tart.

A cionizmus fejlődését, a palesztinai munkát nagymértékben hátráltatják a belső ellentétek, a széttagoltság, amelynek politikai, tár-

sadalmi és vallási okai vannak. A nézeteltérések nem egyszer összeütközésekben robbannak ki. A világszervezeten belül két nagy párt áll egymással szemben, az egyik a Mizrachi, a vallásos ortodox cionisták szervezete, a másik a kommunista színezetű *Hasomér Hacair*. A világszervezeten kívül működik az ú. n. *revizionista* cionisták pártja. Ez a szervezet minden idegen befolyástól mentesíteni akarja Palesztinát, az arabok teljes kiszorítására törekszik, ha másképp nem, fegyveres úton, ragaszkodik Transzjordánia visszacsatolásához. A legnagyobb a három cionista szervezet közül a munkáspárt, a lehangosabbak, a legtevékenyebbek a revizionisták. *Vladimir Jabotinsky* revizionista vezér még az ördöggel is hajlandó szövetkezni Nagy-Palesztina érdekében. *Jabotinsky* újságíró volt Londonban, a háború alatt zsidó légiót szervezet, majd összeütközésbe került az angol hatóságokkal, a hadbíró-ság tizenötévi fegyházra ítélte. Kiszabadulása után főleg a keleti zsidóság körében igyekezett híveket toborozni. Járt Lengyelországban, Romániában, Egyiptomban, Dél-Afrikában. Mozgalmának mintegy 100,000 tagja lehet. A cionizmus igazi feje *Chaim Weizmann* vegyész-mérnök. A lengyelországi Grodnóban született. Németországban és Svájcban tanult, később Angliába ment, Manchesterben egyetemi magántanár lett. Fiatal kora óta lelkes híve a cionizmusnak. A világháború alatt az angol admirális szolgálatába állt, itt ismerkedett meg Balfourral, a későbbi külügyminiszterrel és Lloyd Georggal. Az ő tárgyalásainak eredményeként született meg később a Balfour-deklaráció. Fontos szerepet játszott a béke-

konferencián is, ahol a zsidó-ügyeket és érdekeket képviselte. Nagyon sokat köszönhet a cionizmus *Edmond Rothschild* bárónak, az ő támogatásával létesültek évtizedekkel ezelőtt az első palesztinai telepek és azóta is állandóan nagy összegekkel támogatta a cionista törekvéseket. Egy újságnyilatkozatában legfőbb életcéljának mondotta Palesztina felépítését. Fia, James, alapította a Palestine Jewish Colonisation Association nevű telepítő szervezetet. A cionizmustól több vallásosságot kíván, egyébként egyetért célkitűzéseivel. Rothschild vallásosság nélkül az egészzet értelmetlennek találja. Az arabokkal való megértés mellett foglal állást. „A zsidóknak szükségük van Palesztinára, mint nemzeti otthonra, hogy szabadon kifejtthessék képességeiket és megmutathassák a világnak, mire képesek a zsidók“.

A cionizmus az első komoly kísérlet a kétezres éve szétszórásban élő zsidóság soha el nem felejtett reményeinek valóraváltására. Évszázadok során ismételten történtek próbálkozások a zsidók Palesztinába való visszatelepítésére, de nagyon kevés eredménnyel. Montefiore és Leo Piszker fáradozásait, akik az orosz zsidóságot igyekeznek megnyerni az ügynek, kevés siker koronázta. Csak Herzl tudta felrázni, megmozgatni a zsidó tömegeket. A zsidó nemzeti otthon azonban mégse a zsidóság és a cionizmus küzdelmeinek és harcainak az eredménye, angol segítség nélkül Erec Izrael sohase jöhetett volna létre. Zsidóország az angol világbirodalom érdekeiből született meg, sorsa és jövője a legszorosabban össze van kötve ezután is az angol birodalmi politika céljaival és terveivel. Zsidóország alig húszéves életét a súlyos belső

válságok és megrázkódtatások kísérik végig. Az ortodox zsidóság még ma sem békült meg egészen a nemzeti célokat és eszményeket hangsúlyozó cionizmussal. Az *Agudas Jisrael* az ortodoxia világszervezete éveken át a legélesebben szemben állt azzal a felfogással, amely azt vallotta, hogy a zsidóságnak nem lényege a Tóra és a Talmud, a Biblia pedig csak a zsidó nép történelemkönyve. Ha a galut zsidóság mai nagy válsága idején a cionizmus és az ortodoxia harca el is csendesült, az ellentét még korántsem oldódott fel. A cionizmus ma még kiforratlan, végleges tartalma és formája nem alakult ki. Különböző, sokszor a legellentétebb eszmék, ösztönök mérkőznek meg benne egymással. Magának a palesztinai zsidóságnak egysége is csak felszínes és látszólagos. Együtt vannak itt ortodoxok és neológok, kommunisták és kapitalisták, német, lengyel, román zsidó proletárok, kispolgárok és főleg értelmiséghez tartozók, akiket a közös eszme, a közös cél úgy ahogy összetart, de akik a különböző társadalmi, művelődési környezetből eredő beidegzettségeiktől nem egy könnyen tudnak szabadulni.

A belső egység hiányánál ezidőszert sokkal nagyobb gondja a cionizmusnak az *arabkérdés*. Palesztina tudvalevőleg másfélezer év óta arab ország. Arabok lakják túlnyomó többségben és az arab szellemi és művelődési körbe tartozik, szorosan összefügg Marokkótól a Perzsa öbölhöz húzódó és több száz millió lelket számláló arab néptömbbel. Az elpusztult Zsidóország emlékei és romjai helyén arab-mohamedán élet virult ki. Az arab birodalom összeomlása után Palesztina is török uralom alá került, de már a világháború előtt megindultak az arab szabadságharcok — főleg angol biztatásra. A há-

ború alatt a legtöbb arab törzs a titokzatos Lawrence ezredes tárgyalásai nyomán és az angolok által megígért függetlenség reményében fegyvert fogott a törökök ellen. A palesztinai arabok is határozott ígéretet kaptak, hogy a háború után teljesen függetlenül és szabadon rendezhetik be életüket. Angliának azonban politikai, gazdasági közlekedési, katonai okokból egyaránt szüksége volt erre a területre, másrészt, hogy a világszidóság rokonszenvét és pénzét maga mellé állítsa, mitse törődve korábbi ígéretével, a Népszövetség közreműködésével Palesztinából angol fennhatóság alatt álló zsidó államot csinált. Amikor az arabok látták, hogy Anglia félrevezette őket és a zsidó bevándorlók száma évről-évre rohamosan növekedik, a művelhető föld és az ország természeti kincsei mind inkább a zsidók kezébe csúsznak át, végsőkéig elszánt, elkeseredett, hősies harcba kezdtek országukért és szabadságukért. Anglia eleinte fenntartás nélkül a zsidók oldalára állt és az arab felkeléseket a legkíméletlenebb és a legvéresebb eszközökkel elnyomta anélkül azonban, hogy az arab ellenállást sikerült volna végkép letörnie. Utóbb a zsidóság nemzetközi hatalmának hanyatlása, másrészt a pánarab törekvések megerősödése az angolokat tartózkodóbb magatartásra bírta. Ez nem annyira az angol rendőrség és katonaság magatartásában — arab felkelőket egymásután ítél halálra a haditörvényszék, falvakat semmisít meg a katonaság —, mint inkább az angol diplomáciának abban a törekvésében jut kifejezésre, amely a zsidók és arabok érdekeinek összeegyeztetésére irányul. Az ellentétek azonban áthidalhatatlanok. Az angol kormány ismételten bizottságot küldött a helyzet tanulmányozására, ezek a bizott-

ságok terjedelmes jelentéseket, különféle bizonyult javaslatokat terjesztettek elő. A javaslatokat azonban vagy a kormány nem tartotta kivihetőknak vagy az érdekeltek, zsidók és arabok utasították el egyöntetűen. Anglia most habozó magatartást tanúsít, azt a fenyegetését, hogy a palesztinai mandátumot visszaadja a Népszövetségnek, mindeddig nem váltotta be, erre valószínűleg nem is kerül sor. A Palesztina, kérdés mindenestre egyike a legsúlyosabb feladatoknak, amelyekkel az angol gyarmatpolitikának valaha is meg kellett birkóznia. Anglia ugyanis minden körülmények között meg akarja tartani Palesztinát, nem akarja magára haragítani az arab országokat és az arab tömegeket, de nem akarja elveszteni a világzsidóság rokonszenvét sem.

A cionizmus és Anglia első kapcsolatai már a háború előtt szövődtek. Már Herzl is felismerte, hogy csak az angolok segítségével jöhet létre Zsidóország. Cionista cikkeiben és tanulmányaiban szenvedélyes hangon sürgeti a zsidók és angolok szövetségét. A zsidók nem hordhatják mindenütt nyíltan az angol lobogót, de a szívében valamennyien Angliát hordozzák, ha Anglia egy határozott tettel a zsidó nép védő hatalmává lesz. Egyetlen csapással Anglia tíz millió titkos, de hűséges alattvalóra tesz szert, akik a legkülönbözőbb hivatáskörökben tevékenykednek az egész világon. Cérnát és tüt árulnak kelet kicsiny falvaiban, de ott vannak a nagykereskedelemben, a nagyiparban, különféle üzemekben, vannak közöttük tudósok, művészek és újságírók. Adott jelre valamennyien annak a nagylelkű nemzetnek szolgálatába állanak, amely meghozta nekik a várt segítséget. Anglia tehát tízmillió ügynököt kap nagysága

és hatalma számára. Bárcsak felismerné az angol kormány, mily sokat jelentene számára a zsidó nép megnyerése. (Herzl: Zionistischen Schriften III. kötet, 303. oldal.) A cionista diplomácia, ha szükség volt rá, nem riadt vissza a nyílt fenyegetésektől sem, legalább is erre valának Chaim Weizmannak zsidó lapokban megjelent nyilatkozatai és kongresszusi beszédei: *Megmondottuk mértékadó személyiségeknek Angliában: Mi Palesztinában leszünk akár akarják, akár nem. Jövetelünket késleltethetik vagy megnehezíthetik, de sokkal jobban teszik, ha segítenek bennünket, mert különben építő erőink rombolókká válnak és az egész világot erjedésbe hozzák.* (Jüdische Rundschau 1920, 4. sz.) Hasonló önérzetes, fölényes hangot cionista oldalról nem egyszer hallhatunk — igaz, hogy inkább csak a múltban. Hans Goslar például a cionizmus helyzetét a következőkép látja: A zsidók palesztinai törekvései akkor is élni fognak, amikor az angol világbirodalomnak nyoma sem lesz többé, s Kanada, Ausztrália, India külön állami életet élnek. Palesztina az örök elmúlhatatlan zsidó cél, nincs semmiféle szorosabb viszonyban azzal az országgal (Anglia), amelynek életkora nevetségesen csekély az évezredes palesztinai zsidó történelemhez képest, senki sem akadályozhatja meg célkitűzéseink beteljesedését, azt hogy kialakuljon egy héber zsidóság, amely sem angol, sem francia nem akar lenni...

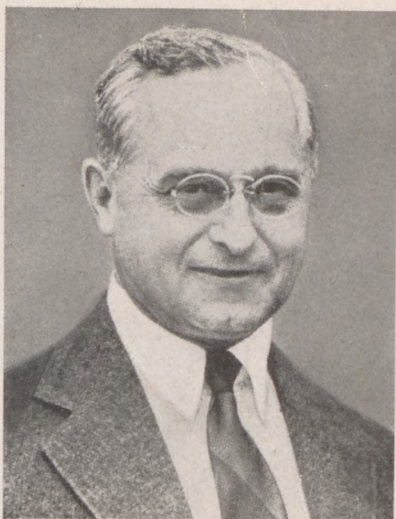
Az utóbbi időben, látva az angol kormány habozó magatartását, szorongatott helyzetükben a cionisták nagy amerikai pártfogóikhoz fordultak segítségért. Rooseveltnél, az elnök, zsidó környezetének ösztönzésére, valóban azt az óha-

ját közölte az angol kormánnyal, hogy a zsidók korlátlan számban nyerjenek bebocsátást Palesztinába. A jeruzsálemi angol főbiztos erre csakugyan újabb 5000 zsidó bevándorlását engedélyezte. Palesztina sorsának a közeljövőben mindenesetre el kell dűlnie, a mai bizonytalanságot nem lehet állandósítani.

Bármennyi elismeréssel is adózunk a cionizmus tiszteletreméltó szándékainak, józan tárgyi-lagossággal vizsgálva a helyzetet, arra az eredményre kell jutnunk, hogy a cionizmus hivatását már betöltötte, a zsidóságban felébresztette a népi öntudatot, most már elérkezett felszámolásának az ideje. A zsidóságnak bele kell törődnie abba, hogy az a föld, amelyet kétezer évvel ezelőtt jórészt önszántából oly könnyelműen elhagyott, ma már egy másik népé, amelyet többé onnét kiirtani nem lehet. Palesztina továbbra is a zsidó mult, a zsidó történelem és a zsidó vallás emlékektől megszentelt földje marad, ahová jámbor zsidó zarándokok ezután is ellátogathatnak, lehet esetleg a héber-zsidó szellemi élet egyik központja is, de a politikai főhatalmat az araboknak kell megkapniok, akik még ma is, az utóbbi húsz esztendő erőltetett zsidó bevándorlása után is, háromszorannyian vannak, mint a zsidók. A zsidó népnek más, szabadabb és gazdagabb földet kell keresnie a maga számára. Palesztina ma is csak egy negyvenedrészét fogadja magába az összzsidóságnak. Budapestnek másfélszer annyi a zsidója, mint a dédelgetett zsidó metropolisznak, Tel-Avivnak.

A cionizmus felett már átszáguldtak az események. A zsidóságnak hideg fejjel és számító aggyal más, életrevalóbb terveket kell kovácsolnia — de sürgősen.

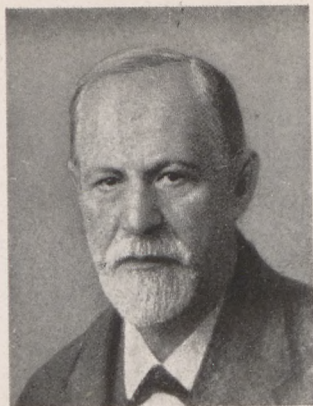
Irodalom: Theodor Herzl: Der Judenstaat. — Buik Lajos: Mit akar a cionizmus? — Lázár Lajos: Palesztina. — Kreppel: Juden und Judentum.

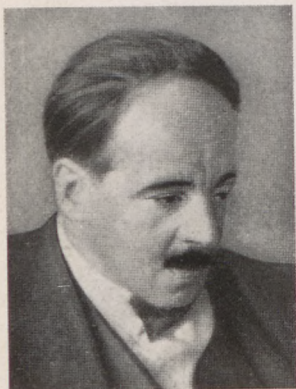
FELIX
FRANKFURTER
az amerikai zsidóság
egyik vezetője.

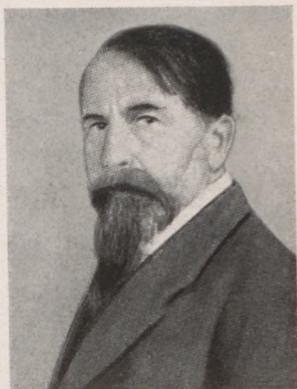
GEORGES
MANDEL
francia
belügyminister.

Prof. Dr. S. FREUD †

JAKOB WASSERMANN

ARTHUR SCHNITZLER

Német-zsidó írók.

FINKELSTEIN LITVINOV

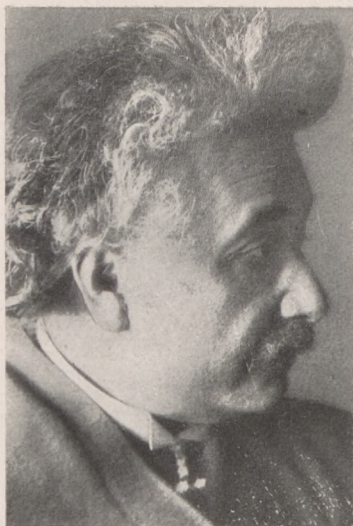
JAGODA

ROZENTHALER

Népbiztosok.

EINSTEIN

LION
FEUCHTWANGER

lot
Na
sza
jels
nos
nen
bef
tag
ráz
ról
nap
kos
go
Ha
sze
me
kö
öt
ha
tet
pel
ki
nen
mi
szá
sor

A ZSIDÓSÁG ÉS A ZSIDÓKÉRDÉS NAPJAINKBAN.

Az utolsó esztendőekben döntő fordulat állott be a világon szétszórt zsidóság életében is. Nagyjából lezáródott történetének az a korszaka, amely a francia forradalommal a liberális jelszavak, politikai és gazdasági eszmék általános győzelmével kezdődött és most a német nemzeti szocialista mozgalom uralomrajutásával befejeződött. A sorsfordulat a zsidóság számára tagadhatatlanul nagy népi és társadalmi meg-rázkódtatást jelent. Nem kevesebbről, mint arról van szó, hogy jelentékeny zsidó tömegek a napos oldalról, legalább átmenetileg, az árnyékosra kerülnek át, eddigi kiegyensúlyozott, nyugodt életüket most a bizonytalanság váltja fel. Ha a zsidóság legalább most tudna önmagával szemben elfogulatlan lenni, akkor be kellene ismernie, hogy a bekövetkezett és az esetleg bekövetkezendő eseményekért nem utolsó sorban őt terheli a felelősség. Egészen bizonyos, hogy ha a zsidóság a gettóból kiszabadulva, nem törtet mindent elsőprő rohammal a befogadó népek közép- és felsőosztályaiba, nem sajátítja ki az értelmiségi és a merkantil élethivatásokat, nem törekszik kíméletlen következetességgel mindenütt az irányító és a vezető helyek megszállására, talán sok mindenre nem került volna sor. Előrelátható volt az is, hogy az életerős,

egészséges népek nem tűrik sokáig a zsidóság által megtestesített bomlasztó eszmék és törekvések pusztításait. Kétségtelen, hogy főleg a vallási parancsok kényszerítő nyomása alatt évezredek során át kifejlődtek a zsidóságban bizonyos egyoldalú intellektuális képességek. Az emberiség szellemi életét néha-néha egy tehetséges, alkotó egyéniséggel is gazdagította a zsidóság, de ezek a zsidók és alkotásaik belső tartalma legtöbbször idegenül és érthetetlenül hatottak. A művészetekben, az elméleti és gyakorlati tudományokban semmi se felelt meg a zsidóknak, ami eddig szép, nemes, magasztos és igaz volt, ők más eszményeknek, más igazságoknak hódoltak. Zsidó szellemisséggel telítették a modern nagy kapitalizmust, az egész tőkés- és profitrendszert. Ugyanakkor forradalmi osztályharccá szervezték a társadalmi elégtelenséget a nemzeti életkeretek szétrombolására. Ismeretes az is, hogy száz év előtt, az egyenjogúsítás-kor a zsidóság az asszimilációra való készségét mutatta, később azonban mind nagyobb tömegekben világpolgári, pacifista eszméknek hódol, a szociáldemokrata és kommunista pártokban s a szabadkőműves páholyokban buzgólkodik, utóbb pedig már széles zsidórétegekben feltör az eddig rejtett, elfojtott nemzeti önérték és faji öntudat, feltör a vágy az eddig vallási hagyományokba burkolt zsidó nemzeti álmok és remények szabad kiélésére. Elindul hódító útjára a cionizmus, de terjedése érthető okokból fokozódó gyanakvást vált ki a befogadó népekből.

A zsidóság és a vendéglátó népek között egyre jobban kiéleződtek az ellentétek. A lapangó feszültség Hitlerék uralomrajutásával

elemi erővel robbant ki és megkezdődött a nyílt harc a nemzetközi zsidóság és a német nép között. Előrelátható volt, hogy a németországi események nyomán más népek is ráébrednek a zsidókérdés életbevágó jelentőségére. Maga a zsidóság, ahelyett, hogy józanul számolt volna a változott helyzettel, világszerte egy esztelen gazdasági bojkottot és egy szellemi, erkölcsi, politikai rágalomhadjáratot szervezett a német nép ellen, anélkül persze, hogy mindennek végső célját, a nemzeti szocialista rendszer megsemmisítését elérhette volna. Az eredmény: újabb és újabb erélyes zsidóellenes rendszabályok Németországban és más államokban is.

Mielőtt sorra vennénk az egyes országokat, hogy futólag szemügyre vegyük a zsidóság helyzetét és a zsidókérdés megoldására irányuló törekvéseket, a világzsidóság számára és eloszlására vonatkozó néhány adatot ismertetünk. Zsidó oldalról a világ mózeshitű zsidóságát 16—17 millióra becsülik. A Vilnában megjelenő Blättern des Jiddischen Wissenschaftlichen Instituts-ban Jakob Lestschinsky a zsidóság földrészenkénti megoszlására nézve a következő adatokat közli:

	Szám	1935	1925	1900
		%		
Európa	9,863.000	60.6	62.8	82.—
Amerika	4,978.000	30.6	29.5	11.1
Ázsia	824.000	5.1	4.5	4.—
Afrika	564.000	3.5	3.—	2.8
Ausztrália	30.000	—.2	—.2	—.1
	16,259.000	100	100	100

1935-ben százezernél több zsidó élt a következő országokban: USA 4,450.000, Lengyelország 3,150.000, Oroszország 3,089.000, Románia 1,000.000, Magyarország 420.000, Németország 420.000, Palesztina 380.000, Csehszlovákia 360.000, Anglia 320.000, Franciaország 250.000, Argentina 250.000, Ausztria 188.000, Litvánia 170.000, Kanada 165.000, Marokkó 120.000, Hollandia 115.000, Algier 115.000. Más zsidó források is nagyjából a fenti eredményhez jutnak. Természetesen az elmúlt néhány év eseményei bizonyos eltolódásokat hoztak létre a zsidóság országok szerinti megoszlásában. Csehország és Ausztria bekebelezésével a Német Birodalom zsidóságának száma megkétszereződött, másrészt a nagymérvű kivándorlás ezt a számot bizonyára jelentékenyen apasztotta. A Felvidék és Kárpátalja hazatérésével több mint százezerrel növekedett a magyarországi zsidóság száma. A bevándorlás következtében bizonyára sokkal nagyobb a zsidóság száma Angliában és Franciaországban, mint amennyit a fentebbi adatok mutatnak. Megállapíthatjuk a táblázatból, hogy a zsidóság 90%-a Európában és Amerikában él, noha a két világrész az összemberiségnek csak egy harmadát zárja magába. Ázsiában, ahol az emberiségnek körülbelül fele él, a zsidóságnak csak egy huszadát találjuk. Az is kitűnik adatainkból, hogy az utóbbi években gyors ütemben haladt előre Amerika elzsidósodása a többi világrészek előnyére. Adataink világosan mutatják, hogy a zsidókérdés megoldásának nem lehet más útja, mint Európa és Amerika tehermentesítése Ázsia és Afrika terhére.

A zsidóság túlnyomó nagy része az egész világon városlakó, éppen ezért a föld nagy vá-

rosaiban való megoszlásáról is közlünk tájékoztatóul néhány adatot (1935).

	Összlakosság	A zsidók	
		száma	%-a
Tel Aviv	120.000	118.000	98.—
Jeruzsálem	135.000	70.000	52.—
Odessza	476.000	150.000	32.—
Varsó	1,250.000	330.000	26.—
New York	7,475.000	1,700.000	23.—
Lemberg	330.000	60.000	20.—
Budapest	1,040.000	205.000	20.—
Bukarest	700.000	140.000	20.—
Philadelphia	1,980.000	250.000	13.—
Chicago	3,400.000	325.000	9.6
Bécs	1,875.000	176.000	9.4
Amszterdam	782.000	70.000	9.—
Buenos Aires	2,200.000	120.000	5.4
Los Angeles	1,250.000	65.000	5.2
Prága	910.000	45.000	4.9
Berlin	4,200.000	160.000	3.8
Páris	2,280.000	100.000	3.5
Brüsszel	830.000	20.000	2.4
Nagy London	8,360.000	175.000	2.1
Róma	1,140.000	12.000	1.1

Természetesen úgy a világrészekre, mint a városokra vonatkozó adatok csak az izraelita vallásfelekezetű zsidókat foglalják magukban. Hogy mennyi a más felekezetekhez tartozókkal és félvérekkel együtt a zsidóság száma az egész

világon, azt persze pontosan nem tudjuk. Különböző becslések 25, illetve 38—40 millióra teszik a fajzsidóság teljes számát.

Németország.

Azt a fejlődési folyamatot, amely végül is odavezetett, hogy a zsidókérdés megérett a nemzetközi megoldásra, kétségkívül Németország indította el. Az 1920-as évek elején, a magyar ellenfordalom megkísérelte ugyan hazai vonatkozásban megoldani a zsidókérdést, de erőink fogyatékosága, áldátlan belső viszonyaink és az ellentétesen ható külső körülmények — a zsidóság világszerte akkor állott hatalma tetőpontján — meghiúsították ezeket a próbálkozásainkat.

Németországban éppen úgy, mint nálunk, nem véletlen műve és nem is — a sokat emlegetett — mesterségesen szított propaganda eredménye az antiszemitizmus. Ott is, itt is megvoltak és megvannak a mély, belső, szociális gazdasági és politikai okai. Németország éppen úgy, mint mi, közel esett a nagy, zsúfolt kelet-európai zsidógócponthoz. A birodalom keleti részét is előzőnlőtték — talán nem oly nagytömegekben, mint nálunk — a szembetűnően idegen, kihívóan ellenszenves keleti zsidók áradata. Jelenlétük már csak azért is feltűnő volt, mert óriási többségükben a nagyvárosokban tömörültek. Ismert mohóságukkal valósággal kiszajátították nemcsak a kereskedelmet, a bank- és tőzsdeéletet, de a szabad pályákat, sőt a politikai életet is. Néhány szám világítja meg a helyzetet legjobban: 1925-ben zsidó volt Berlinben az orvosok 49.7%-a, az iskolaorvosok

43%, a hatósági orvosok 68%, a kórházi igazgatók 45%, a fogorvosok 38%-a, a gyógyszerészek 32%-a, az ügyvédek 54%. A német akadémikusok adatai szerint 1928-ban az ügyvédek közt Ma.-Frankfurtban 64%-a, Beuthenben 60%, Karlsruhéban 40%, Stettinben 36%, Düsseldorfban 33%, Stuttgartban 26%, Hamburgban 25% volt a zsidó. A főiskolai tanárok közül 1932-ben a berlini egyetem orvosi karán 45%, a boroszlói egyetem orvosi karán 45%, a jogi karán 48%, a göttingai egyetem bölcsészeti karán 40%, a jogi karán 47% volt zsidó. A felsorolt adatok a weimari Németországra vonatkoznak ugyan, de nem voltak sokkal kedvezőbbek a viszonyok a háborúelőtti császári Németországban sem.

A háború előtt utoljára 1907-ben állapították meg hivatalosan a birodalom lakosságának foglalkozás szerinti megoszlását. Alább közöljük a zsidó és nemzsidó férfilakosság részesedését százalékban a különböző hivatáskörökből.

	Mezőgazdaság	ipar, bányászat	Kereskedelem, közlekedés	Szolgák	Katonai, egyházi, polgári, közszolgálat, szabadfoglalk.	Foglalkozás nélküliek	Házi cselédek	Háztartásbeliek	Összesen
Nemzsidók	17.5	30.2	8.-	0.5	4.8	5.2	0.1	33.7	100
Zsidók	0.6	17-	41.7	0.1	5.6	8.4	0.0	26.6	100

A zsidó és nemzsidó lakosság társadalmi tagozódása közötti nagy eltérést azonban csak akkor láthatjuk tisztán, ha a foglalkozási főcsoportokon belül azt is vizsgáljuk, hogy milyen az

arányszámuk az önállóaknak, a tisztviselőknek és a munkásoknak. Erre nézve az alábbi, ugyancsak 1907-es férfi kereső lakosságra vonatkozó adatok igazítanak útba bennünket.

Ipar.

	Önállók, vezető tisztviselők	Tisztviselők, művezetők	Munkások	Összesen
Nemzsidók	16.1	6.7	77.1	100
Zsidók	46.—	22.5	31.5	100

Kereskedelem.

	Önállók, vezető tisztviselők	Tisztviselők, művezetők	Munkások	Összesen
Nemzsidók	39.—	21.1	39.9	100
Zsidók	58.8	16.7	24.5	100

Közlekedés.

	Önállók, vezető tisztviselők	Tisztviselők, művezetők	Munkások	Összesen
Nemzsidók	8.6	16.6	74.8	100
Zsidók	40.3	31.7	28.—	100

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy már a nyolcvanas években jelentős sikereket felmutató antiszemita mozgalmak indultak meg. Chamberlain, Fritsch kitartó, több évtizedes munkássága nyomán a német középosztály jó része lelke mélyén öntudatos antiszemita volt. A zsidóságnak a háború folyamán a sajtóban és a marxista pártokban kifejtett lázító, bomlasztó munkája, majd a novemberi forradalomban játszott vezetőszerepe azt is megmutatta, hogy korántsem elégszik meg a gazdasági és szellemi élet meghódításával, meg akarja szerezni a politikai hatalmat is. A weimari korszakban egész sereg zsidó marxista és demokrata vezér lett birodalmi miniszter, tartományi miniszterelnök és

és
an-
zó

miniszter. Hozzávetőleges becslés szerint a novemberi forradalom utáni másfél évtizedben újabb 75.000 keleti zsidó lepte el a birodalmat. A zsidóság felszínre emelkedése nyomán a gazdasági életben a csalás, a közéletben a megvesztegetés, a társadalmi életben a züllés és rothadás ulti orgiáit... A német nép lelkét mélyeséges elkeseredés töltötte el s égett a vágytól, hogy megszabadulhasson a betolakodott idegen parazitáktól.

sen
0
0

A nemzeti szocialista mozgalom egy pillanatig se titkolta a zsidóságról táplált véleményét. Az 1920-ban közzétett pártprogram 4-ik pontja kimondja, hogy állampolgár csak néptárs lehet, néptárs pedig csak az, aki német vérből való, zsidó tehát nem lehet német állampolgár, mint ilyen közhivatalt sem tölthet be. — A zsidóság benn a birodalomban és kívül az egész világon abban reménykedett, hogy a nemzeti szocialista mozgalom uralomrajutása esetén nem fogja megvalósítani programjának a zsidóságra vonatkozó részét. Ezek a remények azonban hamar szertefoszlottak. Hitlerék nyomban a hatalom átvétele után kirekesztették a zsidókat a közszolgálatból, tervszerű következetességgel szorították vissza őket a szabad pályákon a szellemi és a gazdasági életben. A harmadik birodalom zsidó politikájának második fejezete a nürnbergi törvényekkel kezdődött. A főcél most már a zsidóságnak nem csak politikai, hanem teljes társadalmi és faji elkülönítése volt. Ausztria csatlakozása a zsidókérdés terén új feladatokat, új gondokat jelentett. Bécs ugyanis Budapest mellett a zsidóság második középeurópai fellegvára volt. Mindkét nagyváros az elzsidósodásnak ugyanazt a kórképét mutatta.

gy
ket
eg.
des
jó
olt.
és
ztó
át-
ko-
mi
oli-
ész
bi-
és

1923-ban Bécsben 201.000 volt a zsidók száma (10.8%), 1934-ben 176.034 zsidót találunk az osztrák fővárosban (9.4%). A Belvárosban 24%, Leopoldstadtban 34%, Alsergrundban 23%, Brigittenauban 15% a zsidók arányszáma. Ime néhány adat a bécsi zsidóságnak a szellemi és gazdasági életben való részesedéséről: 1935-ben 3268 orvos közül 1541, az áttértekkel együtt 1686 (51.6%) a zsidó, a gyógyszerészek 31.5%-a, a bankárok 77, az orvosprofesszorok 45, az ékszerészek 40, a kávéháztulajdonosok 40, a moztulajdonosok 60 százaléka volt zsidó. Végül 2139 ügyvéd közül 1825 a zsidó, tehát 85.5%-ot tett ki a zsidók száma. Ezzel szemben az utcaseprők, a tetőfedők között 0%, az asztalosok között 0.25% a zsidók arányszáma. A bécsi állapotoknak a birodalomban az utolsó öt évben kialakult viszonyokkal való összhangba hozása nem volt könnyű feladat. Érdekes, hogy a földtulajdon és bérlet terén is mennyire számarányán felül volt már érdekelve a zsidóság. Stájerországban, Karintiában, továbbá az Alsó és Felsődnai kerületekben összesen 81.026 hektár volt zsidó kézben és pedig 23.645 hektár szántó és 55.539 hektár erdő, az egész birtokállománynak kerekén 4%-a, de ha a zsidó bérleteket is számításba vesszük, az arányszám 8%-ra emelkedik, holott a zsidóság az össznépeességnek csak 2.8 százalékát tette ki.

Hogy a zsidók visszaszorítása a birodalomban például a szabadpályákon milyen eredményekkel járt, azt a következő adatok szemléltetik: 1933-ban, a hatalom átvétele előtt, az egész birodalomban 52.080 orvos közül 7500, vagyis 14.4% volt zsidó, a pénztári orvosok között a zsidók

arány száma a fentebbi időben 16.3%, Berlinben a zsidó orvosok arányszáma 52.2%, a pénztári orvosok között pedig 57.9%. 1937-ben a zsidó orvosok arányszáma a birodalomban már csak 7%, Berlinben még mindég 23.2%, Hamburgban 11.8, Sziléziában 12.8. — Ugyancsak a hatalom átvételekor a birodalomban 23% zsidó ügyvédet találunk, Berlinben 1879 zsidó ügyvéddel szemben 1554 nemzsidó áll. 1938 január 1-én országos viszonylatban már csak 10.1% zsidó ügyvédet találunk, de Berlinben még mindég 28, Frankfurtban 25.5, Boroszlóban 16.7, Danzigban 36.4% a zsidó ügyvédek arányszáma.

Von Rath követségi tanácsos meggyilkolása után Németország habozás nélkül hozzáfogott a zsidó-kérdés teljes és végleges felszámolásához. A zsidók teljes elkülönítését most a birodalomból való tervszerű és céltudatos eltávolításuk követi. Az elmúlt öt esztendő alatt, 1933-tól 1938-ig csodálatosképpen a zsidóknak csak kis hányada vándorolt ki a birodalomból, A párisi német emigráns zsidók lapjának becslése szerint 1938 elejéig mindössze 135.000 zsidó hagyta el Németországot (újabb hivatalos adatok a kivándoroltak számát 175.000-re teszik). A német zsidó kivándorlók közül 4000 Angliába, 6000 Franciaországba, 5000 Hollandiába, 2000 Olaszországba, 15.000 Észak-Amerikába, 21.000 Dél-Amerikába, 4000 Dél-Afrikába, 20.000 Kelet-Európába, 43.000 Palesztinába, a többi a föld egyéb országaiba jutott el. A kivándorlás a közeljövőben bizonyára még gyorsabb ütemű lesz és aligha van messze az az idő, amikor Németország megszabadul zsidóitól.

Lengyelország.

Az Egyesült Államokat kivéve, az egész földön Lengyelországban él a legtöbb zsidó. Számuk hárommillió körül jár s ennek a hatalmas tömegnek mintegy kilencven százaléka héber, jiddis anyanyelvű, fanatikus ortodox zsidó, a legélesebb faji és nemzeti különállással. Ez a közel tíz százaléknyi, a nagy városokban 20—30—40 százaléknyi zsidóság elviselhetetlenül nyomasztó teherként nehezedik a lengyel nemzeti életre. A kivándorlást csaknem teljes mértékben kiegyenlítette a nagymérvű természetes szaporodás és a külföldi zsidók beszivárgása. A zsidó-kérdés ma Lengyelország egyik legégetőbb belső problémája, amelynek megoldása már nem tűr halogatást. A zsidóság túlsúlya egyaránt érezhető a gazdasági és kulturális életben. Különösen a parasztság szenved sokat a zsidóságtól. Megbízhatónak látszó becslések szerint az iparosok 62, a kereskedők 74, a gyárosok 90, az orvosok 58, az ügyvédek 61%-a zsidó, a háztulajdon 70%-a van zsidók kezében. A déli és keleti kerületekben a helyzet még sokkal rosszabb. A zsidóság természetesen Lengyelországban is elsősorban a nagyvárosokban tömörül. 1925-ben 652 lengyel város lakosságának 32%-a volt zsidó, Bjalistokban 51.5, Lublinban 39.5, Vlnában 37.8, Lodzban 34.5% volt a zsidó. Érdekes, hogy 1765-ben még csak 429.567, pár évtizeddel később már 600.000 zsidót találunk Lengyelországban. Vannak olyan feljegyzések, amelyek a XV. században csak 20.000 lengyelzsidóról tudnak. A szellemi élet elzsidósodásának mértékét megközelítően bemutatja az alábbi iskola-statisztika. Az elemi iskolákban általában 10—15% a zsidó, váro-

sokban 30%, a középiskolákban átlagszámuk már 24%, a főiskolákban pedig eléri a 30%-ot. Az egyetemeken elsősorban a jogi, az orvosi és bölcsészeti karokra tódulnak a zsidók, arányszámuk ezeken a karokon megközelítette a 40%-ot. Az 1934—35. tanévben vizsgálatra jelentkezők közül zsidó volt a jogi karon 54%, az orvosi karon 32%, a bölcsészet karon 30%. A numerus clausus bevezetésére irányuló kísérletekkel a lengyel kormány külföldi nyomásra kénytelen volt felhagyni. A lengyel ifjúság azonban semmiképpen sem akar belenyugodni a mostani állapotokba. Meglehetősen sok a zsidó az oktató karban is. A varsói egyetemen 24, a lembergin 19, a krakkóin 11, a vilnain 5 zsidó tanárt találunk. A legnagyobb, mintegy ötvenezer tagot számláló lengyel tanítóegyesület kifejezetten marxista, sőt kommunista színezetű. Nem csoda, ha a tanulóifjúság körében itt is, ott is kommunista propagandát és szervezkedést fedeznek fel. A zsidóság iránti ellen-szenvet nagymértékben növeli az a körülmény, hogy a különféle földalatti, kommunista állam-ellenes szervezkedésekben mindig a zsidók játsszák a főszerepet. Külön zsidótörvényt eddig még nem hozott Lengyelország, társadalmi szervezkedéssel, közvetett rendszabályokkal igyekeznek a zsidóságot visszaszorítani. Ezek a próbálkozások azonban nem loziák meg a várt és a megkívánt eredményt. Lengyel társadalmi és politikai körökben újabban erőteljes mozgalom indult meg egyrészt a zsidó kívándorlás minden eszközzel való előmozdítása érdekében, másrészt a zsidóság térfoglalását korlátozó törvény megalkotásáért.

Románia.

A zsidókérdés egyike az ország legrégebb és legsúlyosabb belső problémáinak. A Bukovinát, Besszarábiát és Moldvát megszálló keleti zsidóság már évtizedek óta kezében tartja a kis- és nagykereskedelmet, a pénzüzetet. Kiuzsorázó tevékenysége nyomán a nép lelkébe mélyen begyökerezett a zsidóság iránti ellenszenv. Az ország nagy pénzintézeteit, ipari és kereskedelmi vállalatait is zsidók uralják. Száz év előtt még csak 10.000 zsidó volt Romániában, ma körülbelül másfélmillióra becsülik számukat (csak 700.000 az olyan zsidó, aki zsidó nemzetiségűnek vallja magát). Bukovinában, ahol talán a legsúlyosabb a helyzet, néhány évvel ezelőtt 414 ügyvéd közül 312, 44 gyógyszerész közül 32 volt zsidó. A rövidéletű Goga—Cuza-kormány megpróbálta a zsidó túlsúlyt letörni, különféle korlátozó rendszabályok egész sorát léptette életbe, betiltotta a zsidó ujságokat, kizárta a zsidókat a közszállításból, eltiltotta a zsidó rituális vágást, a közhivatalokból kizárta a zsidókat, negyven évnél fiatalabb női alkalmazottat zsidó nem tarthatott. A nemzetközi zsidóság pénzügyi és gazdasági nyomása, a romániai zsidóság szervezett ellenállása, a királyhoz nagyon közel álló zsidók befolyása, ki tudta kényszeríteni a Goga-kormány elmozdítását. A zsidóság számára mindenestre nagy megkönnyebbülést jelentett a vasgárda feloszlata, összes vezetőinek internálása, legutóbb pedig a Kapitánynak és a szűkebb vezérkarnak kiirtása. Másrészt a mostani kormányzati rendszer is nagyon jól tudja, hogy semmiféle megfélemlítéssel nem lehet a nép zsidóellenes érzelmeit elfojtani, ezért különféle zsidóellenes látszatrendszabályokkal

próbálkozik: állampolgárság felülvizsgálása, italmérési engedélyek megvonása stb. Most a zsidóság kivándorlásának megszervezésére irányuló nemzetközi tárgyalásoktól remél eredményt a kormány.

Jugoszlávia.

A zsidóság számaránya viszonylag csekély. A gazdasági élet fontosabb ágaiban, a búza-, bor-, fa- s állatkereskedelemben, a nagyiparban túlsúlya viszont nagyon is szembetűnő. Legnagyobb számmal a bácskai és bánáti városokban és Belgrádban találunk zsidókat. A főiskolákon is messze felülmúlják országos számarányukat. A kormány egyelőre megelégszik azzal, hogy szigorú rendszabályokkal igyekszik megakadályozni a zsidó bevándorlást.

Svájc.

Németország és Olaszország közé ékelődve Svájcot a zsidó előzőnlés réme fenyegeti. 1930-ban csak 18.000 izraelita vallású zsidó élt az országban. Azóta mintegy 20.000 emigráns tödult még be Közép- és Kelet-Európából. Egyedül Ausztriából nem kevesebb mint 8000 zsidó érkezett Svájcba. A német és osztrák zsidók a legtöbb esetben csak átmeneti időre kapnak tartózkodási engedélyt, azonban sokan módot találnak a végleges visszamaradásra. A szövetségi kormány az Anschluss óta igen erélyes rendszabályokkal igyekszik gátat vetni a további beszivárgásnak. A sajtón és a szabadkőművespáholyokon keresztül a zsidóságnak nagy befolyása van a közéletre.

Németalföld.

1930-ban 111.917 izraelita vallású zsidó volt Németalföldön, ez a szám megfelelt az összlakosság 1.41%-ának. A holland igazságügyminiszter nyilatkozata szerint a múlt év nyaráig, az utolsó öt esztendő alatt 25.000 emigráns lépte át a határt. Ebből a tömegeből legalább 18—20.000 zsidó. A zsidóságnak 82%-a a százezernél népesebb, nagyvárosokba tömörült. Amszterdamban 65.000 zsidót találunk, az ország összzsidóságának 58%-át, Rotterdamban 12.900, Hágában 10.000 volt a zsidók száma. Amszterdam lakosságának eszerint 9%-a lenne zsidó, az emigránsok figyelembevételével az arányszám alighanem 10—12% körül jár. A rendőrség idegenellenőrző osztályának 1938 novemberi jelentése szerint 32.000 külföldi állampolgár tartózkodott a városban, akik közül „20.000“ német volt. Meglepően nagy a vegyesházasságok száma Amszterdamban, az elmúlt évben 16.86%. Az első nagyobb zsidó bevándorló csoportok, spanyol és portugál maranusok, 1597-ben érkeztek Németalföldre, később német és francia zsidók szaporították a zsidóság számát. Úgyhogy a XVII. század közepén Amszterdam már az európai zsidóság egyik központja volt. A XVIII. században a zsidóság már vezetőállásokat foglal el nemcsak a gazdasági, hanem az állami és a politikai életben is. A lengyel, litván s német zsidóság lassú beszivárgása sohasem szűnt meg. A nemzeti szocializmus uralomrajutása után azonban valóságos hőmpölygő áradatként lepték el az országot a német zsidó emigránsok, súlyosan terhelve a munkapiacot, növelve az itt is érezhető gazdasági válságot. A holland igazságügyminiszternek egy

hozzá intézett kérdésre már a múlt év nyarán a leghatározottabb formában meg kellett ígérnie, hogy az emigránsok további beözönlését minden eszközzel meg fogja akadályozni. Az 1930-as népszámlálás szerint 36.121 zsidó férfi kereső közül 14.625 a gazdasági életben önálló volt, vagy vezető állást töltött be. A kereskedelemben tevékenykedő 22.413 zsidó közül 12.088 az önálló, vagy vezető tisztviselő. Országos arányszámukat, az 1.41%-ot a bankéletben kétszer, az üzletvezetők között és a ruházati ipar körében háromszor, a nagy- és középkereskedelem, valamint a kávéháztulajdonosok csoportjában ötször, a kereskedelmi utazók között tizenegyszer, az árutózsde tizenötször, a gyémántiparban negyvenszer múlják felül. A gyémántiparon kívül legjobban elzsidósodott a mozgóképipar, a szőrmekereskedelem, az illatszeripar, a konfekció- és textilipar. A sajtó is nagyrészt zsidó irányítás alatt áll. Míg a kommunista párt szabadon szervezkedhet, a fajvédő, zsidóellenes *Zwart Frontot* és a *Mussert*-mozgalmat minden eszközzel igyekszik elnyomni a kormány.

Olaszország.

1938 őszén életbeléptetett zsidótörvény-nyel kapcsolatban megtartott zsidószámlálás mintegy 70—80.000 zsidót talált Olaszországban. Az összlakossághoz képest csekély ez a szám még akkor is, ha az áttért és félvér zsidókat is számításba vesszük. Ebben az esetben se lehet a zsidóság száma 200.000-nél több. Azonban a zsidóság túlnyomó többsége az olasz társadalom közép és felső rétegeiben helyezkedett el. Aránylag nagy számmal voltak a zsidók között

közhivatalnokok, egyetemi tanárok, ujságkiadók, szerkesztők, képviselők, szenátorok, polgármesterek, katonatisztek, miniszterek is. Politikailag a zsidóság nagy többsége régebben a marxista és liberális pártokban helyezkedett el, a fasiszta mozgalomban kevesen vettek részt. Maga a fasiszta párt egészen 1938 tavaszáig a leghatározottabban szembefordult minden antiszemita törekvéssel. Az olasz egyetemek korlátlan számban befogadták a Közép-Európából kiszorult zsidó ifjúságot. Ennek ellenére a nemzetközi zsidóság közismerten olaszellenes magatartást tanúsított. A zsidó világsajtó az abesszin háború idején nyíltan Olaszország elleni háborúra izgatott.

Ezzel betelt a mérték. Az olasz sajtó egyre erősebb és szenvedélyesebb hangú cikkekben adott kifejezést a világzsidóság magatartása felett érzett felháborodásának. **Orano** professzornak a zsidókérdésről 1938 tavaszán megjelent tanulmányáról nyilvánvaló volt, hogy a hivatalos olasz álláspontot fejezi ki. A palesztinai események következtében az olaszországi zsidókérdés még jobban kiéleződött. A fasiszmus arabbarát politikája felbőszítette az olaszországi zsidóságot, nyílt és titkos cionista-propaganda és szervezkedés indult meg. Nagyjából ezek voltak az előzményei a nagytanács által 1938 októberében elfogadott zsidótörvénynek.

Az olasz zsidótörvény fontosabb rendelkezései a következők: A külföldi zsidóknak el kell hagyniuk Olaszországot (külföldieknek számítanak az 1919 óta bevándorolt zsidók, kivételt képeznek azok, akik a 65. életévet betöltötték vagy 1938 október 1. előtt olasz állampolgárral házastársak össze), zsidóknak számítanak mindazok,

akiknek mindkét szülője zsidó, akiknek egyik szülője zsidó, a másik külföldi nemzetiségű, azok a félzsidók, akik a zsidó vallásközösséghez tartoznak, kivételt képeznek azok a félzsidók, akiknek zsidó szülője 1938 október 1. előtt kikeresztelkedett, továbbá azoknak a zsidóknak családtagjai, akik a négy olasz háború valamelyikében elesetek, vagy abban önként vettek részt, az elenség előtt kitüntették magukat, akik a fasiszmus szolgálatában megsebesültek, vagy 1919—1924-ben beléptek a fasiszta pártba. Olaszok a jövőben nem házasodhatnak össze zsidókkal, zsidók nem lehetnek tagjai a fasiszta pártnak, nem tarthatnak olasz háztartási alkalmazottat, nem lehetnek tulajdonosai olyan vállalatnak, amely száz embernél többet foglalkoztat, nem lehetnek 50 hektárnál nagyobb földbirtok tulajdonosai, nem teljesíthetnek katonai szolgálatot, nem lehetnek közalkalmazottak. Az iskolákban a zsidó tanulókat külön osztályokban kell elhelyezni, a zsidó tanerőket az elemi iskoláktól az egyetemekig el kell bocsátani. A nagytanács által kiadott és legrövidebb idő alatt végrehajtott rendelkezések véglegesen tisztázták az olasz nép és a zsidóság egymáshoz való viszonyát.

Franciaország.

Franciaország elzsidósodása az utolsó tíztizenöt esztendőben mind veszedelmesebb arányokat öltött. Az őslakos zsidóság száma mintegy 200.000-re tehető. A világháború után, különösen a nemzeti szocialista mozgalom uralomra jutása óta a külföldi zsidók tízezrei lepték el az országot. Mintegy 3.1 millió külföldit tartanak most számon a hatóságok, közülük legalább

180—200.000 a zsidó. Az őslakos és az idegen zsidóság így együtt körülbelül egy százalékát teszi ki az összlakosságnak. A zsidók nagy többsége természetesen Párisban és Szajna megyében él. A francia hatóságoknak pénzügyi szempontból is súlyos gondot okoz a sok külföldi, akiknek segélyezése, kórházi ápolása iskoláztatása évente legalább félmilliárd frankba kerül, a párisi fogházakban 1936-ban 4200 külföldi állt őrizet alatt, az összes foglyok 27%-a. Feltűnően emelkedett a kereskedelmi és gazdasági bűncselekmények száma, itt is a külföldiek vezetnek.

A zsidók befolyása a gazdasági életben már a háború előtt jelentékeny volt, azóta ugrásszerűen növekedett. A gabonakereskedelem Rotschild és Dreyfus kezében összpontosul, az autógyártást Citroen uralja, a Lafayette áruházának Báder a tulajdonosa, a cipőkereskedelmet Lévy uralja. Az egész francia kereskedelem háromnegyed részét körülbelül negyven zsidó konszern és nagykereskedő tartja kezében. De a szabad pályák is a teljes elzsidósodás felé haladnak. Ma már az orvosoknak Franciaországban legalább 15%-a zsidó. Párisban 1911-ben még csak 2.5% volt a zsidó orvosok arányszáma. 1930-ban 10%, 1938-ban 32%. 1937-ben 227 külföldi orvos kapott francia állampolgárságot, közülük 180 zsidó volt. Még néhány adat a francia gazdasági élet elzsidósodásáról: a párisi divatárúkereskedelem 50%-ban, a cipőkereskedelem 60%, a konfekciós ipar 70%-ban a zsidóké. Az egész francia sajtó zsidó irányítás és ellenőrzés alatt áll, kezdve a félhivatalos sajtó és távirati ügynökségektől, valamennyi nagy

napilapig (Paris Midi, Paris Soir, Le Petit Parisien, Humanité, L'Ordre stb.). A francia közélet a zsidóktól telített szabadkőműves páholyok uralma alatt áll. A Blum-féle szélsőséges kommunista, zsidó fajvédelmi népfrent-irányzat egy idő óta háttérbe szorult ugyan, de a közélet vezető helyei közül számosat zsidók tartanak megszállva. A mostani francia kormányban is benn ül többek között Mandel gyarmatügyi és Jean Zay nevelésügyi miniszter. Különösen az utóbbinak pályafutása jellemző a francia közállapotokra. Jean Zay 1904-ben született Orleansban, atyja Leo Zay, azelőtt Zacharie lengyel zsidó, egy revolverujság szerkesztője. Jean Zay 27 éves korában Herriot segítségével képviselő, két évvel később a radikális párt kongresszusán belügyi szakelőadó, megismerkedik Blummal is, 31 és fél éves korában államtitkár lesz Sarraut kormányában. Amikor Blum miniszterelnök lesz, Zayra bízza a francia ifjúság nevelését. Zay Blum bukása után is megtartja tárcáját. Első dolga a kultuszminisztériumban minden számottevő helyre zsidókat beültetni, így lett kabinetfőnök Ábrahám, szépművészeti igazgató Huysman, a szépművészetek főtitkára Paul Léon, az Odeon- és Trocadero-színházak igazgatója Abram, a nemzeti könyvtár vezetője Julien Cain stb.

Egyelőre még csak társadalmi szervezetek, érdekképviseletek tiltakoznak a zsidóknak az országra való korlátlan rászabadítása ellen. A kormány megelégszik a bevándorlási tilalom megszigorításával. A zsidókérdés Franciaországban ma még csak a társadalmi öntudatosodás korszakában van.

Nagy-Britannia.

Az angol zsidóságnak két rétege van. Az első, a régebben bevándorolt nyugati szefard zsidóság számra nézve kevesebb, nagyrészt beilleszkedett az angol középosztályba, összeházasodás által szoros kapcsolatba került a legelőkelőbb angol körökkel is, a másik, a nagyobbik része az angol zsidóságnak a háború előtt és után bevándorolt keleti zsidó, van egy harmadik, újabb külön csoportja is a zsidóságnak; az emigránsok. A Cityben, a tőzsdén, a bankvilágban a zsidóság befolyása korlátlan. De számos iparág is zsidó monopólium (dohány, élelmiszer stb.). Néhány ismertebb, vagy alig ismertnevű zsidó nagykapitalista az angol gazdasági élet egész ágazatait kezében tartja. Lord Hirst, akinek családja egy nemzedékkel előbb minden pénz nélkül vándorolt be Bajorországból, ma a következő vállalatok igazgatója: General Electric Company, Anglo-Argentine, Electric Company, British Steel & Allied Manufacturers Company, General Electric Companies of China & India, General Electric de France, Leamington Glass Works, Pirelli General Cable Company, Steel Conduit Company, Travancore Minerals. Természetesen a zsidóság pénzhatalma és tőkeereje alól nem tudja magát kivonni az angol politikai élet sem. Egy-egy képviselői mandátum választási költségekkel, óvadékkal, legalább 1000—1200 fontba kerül, a pártok nem szednek tagdíjat tagjaiktól, csak önkéntes adományokat gyűjtenek, nyilvánvaló, hogy a zsidó tőkének nagyszerű alkalmat nyílik befolyása érvényesítésére. Az alsóháznak kereken hatszáz tagja van, ebből 19 zsidó, köztük a legismertebb zsidó családok tagjai (Rotschild,

Samuel, Sassoon, Salmon, Gluckstein, Lyons). A nagy angol lapok közül nem egy zsidó tőke-érdekeltség kezében van s csaknem valamennyi lapnak szerkesztőségében találunk zsidó munkatársakat. A Daily Herald, a munkáspárt lanja, a zsidó Elias vezetése alatt áll, zsidó kézben van a News Chronicle, a hetilapok közül a Tatler Sketch, a London Illustrated News, stb. Az angol társadalom még nem ismerte fel a zsidó veszélyt teljes nagyságában, eddig csak egyik-másik érdekképviselőti szerv tiltakozott inkább a kiéleződő verseny miatt. Az emigránsok beözönlése ellen a kormány hozott is rendszabályokat, de a zsidó beszivárgással szemben tehetetlen.

Egyesült Államok.

Napjainkban a zsidóság legfontosabb népi, gazdasági, szellemi, politikai erőközpontja az Unió. Kisebb zsidó csoportok közvetlenül Amerikának, a fehér ember által való birtokba vétele után eljutottak már az új világba. A nagyobbarányú zsidó bevándorlás csak a 19. század vége felé indult meg. A világzsidóságnak 1825-ben csak 0.3%-a élt az Unióban, 1850-ben már 1.4%-a, 1900-ban 11.1%-a, 1925-ben 27.4%, 1935-ben 27.4%, 1825-ben körülbelül csak 8000, 1900-ban már 1,100.000, 1925-ben 4,000.000 és 1935-ben 4,450.000 zsidót találunk az Egyesült Államokban. Ha az Unió lakossága 122,775.000, akkor a zsidók arányszma 3.62% ezidőszerint. Egészen bizonyos, hogy a zsidóság számának ez az ugrásszerű emelkedése nem természetes szaporodás, hanem bevándorlás eredménye. Az Unióban is a nagyvárosokba zsúfolódott össze a zsidóság. Az összzsidóság-

nak több mint fele, két és félmillió ember négy nagy városban: Newyorkban, Philadelphában, Chicagóban és Clevelandban él. Egyedül Newyorkban 1,750.000 zsidót találunk, az összlakosságnak — a külterületek leszámításával — mintegy 30%-a zsidó. Philadelphia 2,000.000 lakosából 280.000, vagyis 14% zsidó, Chicagóban és Clevelandban a lakosság 10%-a zsidó. Bostonban 80.000 = 10.2%, Baltimoreban 70.000 = 8.8%, Pittsburghban és Detroitban 60 és 50.000, St. Louisban 60.000 = 7.3%, Newarkban 55.000 = 12.2% zsidót találunk. Végeredményben tehát a négy és félmillió zsidóból 2.8 millió kereken 63% tíz városban él. A zsidóságnak ez a hatalmas tömege természetesen néhány évtized alatt döntő befolyáshoz jutott a gazdasági életben. A National American című folyóirat szerint Newyorkban a zsidók érdekeltsége a gazdasági élet különböző ágaiban nagyjából a következő: pénzpiac 98%, élelmiszeripar 69%, ruházati ipar 99%, színház és film 100%, sajtó 99%, rádió, telefon, táviró 82%, közlekedési eszközök 75%, háztulajdon 85%. Newyork zsidó polgármestere, La Guardia (megbukott), a városi közigazgatás vezető állásait zsidókkal tölthette be. Így lett Manhattam polgármestere Samuel Lévy, a newyorki posta főigazgatója Goldmann, a manhattami felső bíróság tagjai Aron Lévy, Samuel Roseman, Alfred F. Frankenthaler, Albert Cohn, Isidor Wasservogel és Aron Steuer.

Az Unió egyik legjelentősebb, legfejlettebb, egyszersmind legelzsidósodottabb ipara a filmgyártás. Az amerikai filmiparba befektetett tőke kereken kétmilliárd dollár, számos más iparágat megelőzve, az ötödik legfontosabb

iparága az Uniónak. A filmipar tulajdonképpen egyesíti magában a gyártást, az elosztást és az előadó színházakat. A gyártással foglalkozó 25 nagyvállalat hat koncernbe egyesült. Ezeknek közös szervezete a Hays Organisation, ennek a kötelékébe tartozó vállalatok az összes filmek mintegy 90—95%-át állítják elő. A hat nagy koncern néhány — csaknem kivétel nélkül zsidó — pénzembernek biztosít szédítő jövedelmet. Az említett nagy filmkoncernek vezetőségében a következő jellegzetes neveket olvashatjuk: Loews Inc.: David Bernstein, J. R. Rubin, N. M. Schenck, Isidor Frey, Leopold Friedmann, C. C. Moskovitz, Arthur M. Loew, A. L. Lichtmann, E. J. Manniel, Sam Katz, E. A. Schuler, Leo Cohen, N. Naufack, R. Lazrus, B. Thau. — Warner Brothers: H. M. Warner, Albert Warner, J. L. Warner, E. K. Hessberg, C. S. Guggenheimer, Herrmann Starr, Morris Wolf, S. P. Friedmann, S. E. Morris, Joseph Bernhard. — United Artists Theater Circuit: J. M. Schenck, Leo Schubert, B. S. Nayfack, A. H. Frisch, J. H. Moskovitz, J. D. Hertz. — Paramount Pictures: Adolf Zukor, Y. F. Freeman, Fred Mohrhardt, J. H. Karp, Fred Myers, J. D. Hertz. — Radio Keith Orpheum: Leo Spitz, David Sarnoff, Morris Goodman, Fred Straus. — Metropolitan Playhouses: J. M. Schenck, L. B. Schoper, Lee Spitz, M. C. Weizman, M. A. Albert. — Columbia Pictures: Harry Cohn, Jack Cohn, L. M. Blancke, Sol Bernstein, Jack Koerner, Charles Schwartz. — Consolidated Film Industries: J. Waller, J. W. Altschuller, M. J. Siegel, R. I. Poucher, E. H. Seifert, N. K. Loder.

A filmmel szoros kapcsolatban van a

színház és a rádió. Az RCA-nak, a Radio Corporation of America-nak elnöke a minszki születésű orosz zsidó David Sarnoff. Ez a hatalmas vállalat a newyorki Radio Cityben székel és saját hanglemez- és rádiófelszerelési gyára is van, irányítása alá tartozik az Unió legnagyobb adótársasága, a National Broadcasting Company, kilencven nagy-adóval és kiterjedt adóhálózattal. Végül itt kell még megemlékeznünk arról, hogy az amerikai filmekből jól ismert színészek és színésznők legtöbbje is zsidó, csak néhányat említünk: Joseph Schildkraut, Edward G. Robinson, Luise Rainer, Paul Muni, Edward Arnold, Joseph Bromberg, Tomy Weis, Jack Benny, Ben Blue, Jules Garfield, Ethel Merman, Eleanor Whitney. Az angol hangzású nevek ne ejtsenek tévedésbe bennünket, mert például Charlie Chaplin azelőtt Tonstein, Eddi Cantor előbb Iskowitz, Douglas Fairbanks előbb Ullman, Paul Muni előbb Wiensfreund, Edward G. Robinson előbb Goldenberg, Jackie Coogan előbb Cohn, Jack Benny pedig azelőtt Kubelsky volt.

Az amerikai zsidóság ma már nem csupán a gazdasági, hanem politikai és az állami igazgatás, területén is vezető szerepre törekszik. Rooseveltt elnök kimondottan zsidóbarát politikája ezt a törekvést mindenben elősegíti. Az új gazdaságpolitikai irány megvalósítása körül fontos szerep jut az elnök zsidó környezetének. A New-Jew-Deal vezetői között ott találjuk Henry Morgenthaut, Felix Frankfurtert, M. Baruchot, Donald Richberget, Sydney Hillmannt. Mintha Lincoln elnök jóslása teljeseződnék be: 200 év múlva a zsidók uralkodnak Amerikában, ha nem állítunk idejében korlátokat betódulá-

suk elé. Az amerikai zsidóság egyik legjellegzetesebb vezéralakja Félix Frankfurter, akit nemrégiben a legfelső bíróság tagjává nevezett ki Rooseveltnél. Egyébként a Harvard-egyetemen a jog- és államtudományok tanára. Bécsben született 1882-ben, szülei a század elején vándoroltak ki. Védője volt az évekkel ezelőtt halálra ítélt két anarchistának, Sacco és Vanzettinak. Számos radikális, kommunista szervezet vezetőségében foglal helyet. (International Labor Defense, Worker Educationals Bureau, Popular Government League, Foreign Policy Association stb.)

Az antiszemitizmus, az Amerikában is érezhető zsidóellenes közhangulat elleni védekezés, az emigráns-kérdés, a zsidótelepítés egységes megoldása, valamint a németellenes bojkott eredményes megszervezése céljából a négy nagy amerikai zsidó szövetség: az American Jewish Committee, az American Jewish Congress, a Bnai Brith-rend és a Jewish Labor Committee, egyetlen szervezetbe tömörült, a Single Defence Agency-be. Ebben az egyesülésben tehát egyaránt ott találjuk a kommunista proletárokat, a szélső baloldali kispolgárokat, a keleti zsidó cionistákat és az ortodox konzervatív zsidókat. A vezetőségben együtt ülnek David Dubinsky kommunista, Wise rabbi cionista és Cyrus Adler konzervatív zsidó vezér. — Noha a zsidó nagykapitalizmusnak, a Wall Street urainak, Goldmannak, Ladenbergnek, Thalmannak, Lehmannak, Levinsohnnak, Seligmannak, az elnök körül csoportosult zsidó agytrösztnek töretlenül fenn áll még a befolyása az amerikai közéletben s a nagy tömegek helyes tájékozódását nagymértékben zavarja a napi sajtó rendszeres és

céltudatos zsidóvédő propagandája, mégis egymásra alakulnak a nyílt és titkos antiszemita szövetségek, máris észrevehetők az előjelei az amerikai közvélemény felfogásában rövidesen bekövetkező nagy változásnak.

(E fejezet anyagának egyrészét a Mitteilungen über die Judenfrage különböző számaiból vettük át.)

ZSIDÓKIVÁNDORLÁS — ZSIDÓ- TELEPÍTÉS.

Sorra járva azokat az országokat, amelyek számottevő zsidókisebbséggel rendelkeznek megállapíthatjuk, hogy ma már csaknem minden nemzet közvéleményét és kormányzatát a legkomolyabb formában foglalkoztatja a zsidókérdés. A nemzsidó népek lassan ráébrednek annak tudatára, hogy a zsidókérdés világméretű, amelynek becsületes, megnyugtató megoldása eddig éppen azért nem sikerült, mert mindenütt csak helyi jelentőségű kérdésként kezelték. Ma már nemcsak a tekintélyi államok, hanem az ú. n. demokratikus országok felelős vezetői is kezdek belátni, hogy van zsidókérdés, amelyet csak nemzetközi úton, az érdekelt országok együttműködésével lehet megoldani. A zsidókérdés most olyan súllyal, akkora nyomatékkal nehezedik az egész kultúremberiségre, hogy megoldását többé elhalogatni aligha lehet.

De hát miből álljon, milyen legyen a két-ezeréves nagy vita végső megoldása? A régi játékot nem lehet megismételni többé. Nem lehet a kelet- és középeurópai zsidókkal túltelített országokból többmillió zsidót egyszerűen átvándoroltatni olyan nyugateurópai vagy tengerentúli országokba, ahol viszonylag ma még kevesebb a zsidó és a társadalom magatartása is elnézőbb. A világtörténelem örök vándorá-

nak, a zsidóságnak, meg kell értenie, hogy elérkezett a megállapodás, az egybegyűlés és végleges megtelepedés órája. Egy új zsidónépvándorlás egyre nagyobb és leküzdhetetlenebb akadályokba ütközik, mind több ország zárkózik el a zsidó bevándorlók elől. Alig van olyan állam, amely a zsidótömeg bevándorlása előtt kitárná kapuit, a legtöbb esetben csak egyes, egyéni beszivárgás lehetséges. Másrészt számolnia kell a zsidóságnak azzal, hogy a bevándorlás és beszivárgás nyomán új antiszemita hullámok jelentkeznek majd ott is, ahol eddig viszonylagos szélcsend és nyugalom volt.

A zsidókérdés megoldására irányuló első kísérlet, az 1938 nyarán Evianban tartott értekezlet nem hozott semminemű kézzelfogható eredményt. Roosevelt elnök javaslatára összehívott értekezleten kereken harminc állam kiküldöttei vettek részt. A kétnapos tanácskozási-jórészt azzal telt el, hogy a felszólalók zsidók és nemzsidók azokat az államokat bírálták és támadták, amelyek megkísérelték maguk módján, sajátos viszonyaiknak megfelelő módon, megoldani a zsidókérdést. Kiderült az értekezleten, hogy a bevándorlási lehetőség nagyon csekély, a kiküldöttek csaknem valamennyien bejelentették udvarias, de határozott formában, hogy országuk nincs abban a helyzetben, hogy nagyobb tömegű zsidót befogadjon. Az angol delegátus elmondotta, hogy a Britbirodalom már nem ú. n. bevándorlási ország, beállt a túlnépesedés, nagy a munkanélküliség, legjobb, ha a zsidók tengerentúlra mennek, de politikai és faji okokból semmiesetre se az angol gyarmatokra. A francia kiküldött bejelentette, hogy országa már kétszázezer menekültnek, közöttük

százezer zsidónak, helyet adott, többet nem áll módjában befogadni. Belgium a nagy népsűrűséggel és a munkanélküliséggel mentegetőzött, Hollandia hajlandó újabb zsidótömegeket befogadni, de csak abban az esetben, ha a már bevándorolt 25.000 zsidót valamely más országnak átadhatja. Argentína csak zsidó mezőgazdasági munkásokat és parasztokat tud felvenni. Brazília az utóbbi évtizedekben négymillió külföldivel gyarapodott, csak olyan bevándorlókat fogadhat be, akik gyorsan asszimilálódnak, a zsidókról ezt igazán nem lehet elmondani. Az ausztráliai kereskedelemügyi miniszter arra hivatkozott, hogy náluk a fajkérdés eddig ismeretlen volt, a jövőben sem akarják, hogy ilyen kérdés felvetődjék, ezért idegenfajúak bevándorlását nem veszik szívesen. A többi kiküldöttek, Dánia, Új-Zéland, Kolumbia, Chile, Equador, Mexico, Uruguay, Venezuela, Peru megbízottai nagyjából hasonlóképp nyilatkoztak, nincsenek ellenséges érzülettel eltelve a zsidók iránt, hisznek a humanizmus erejében, azonban ezidőszerint nincsenek abban a helyzetben, hogy a zsidók további bevándorlását lehetővé tegyék. Különösen a délamerikai köztársaságok tartózkodó magatartása jelentett nagy csalódást a zsidóság számára. Kedvező klimatikus viszonyok, messzemenő gazdasági lehetőségek és főleg aránylag kevés zsidó tették ezeket az államokat felette kívánatosná és most itt is lezárdtak a sorompók.

Mexicóban mintegy 35—40.000 zsidó él, legtöbbjük frissen bevándorolt keleti zsidó, a kormány csak földműveseknek és iparosoknak és csak azzal a feltétellel ad beutazási engedélyt,

hogy sem a fővárosban, sem a vidéki nagyobb városokban nem szabad letelepedniök. Brazíliában körülbelül 60.000 zsidó él, nagy többségük a városokban, a szigorú bevándorlási tilalom ellenére is állandó a beszivárgás, hivatalosan csak földművesek nyerhetnek bebocsátást. Costaricában — alig néhány zsidó található, — egy északamerikai társaság nagy földterületeket vásárolt zsidók letelepítése céljából, a legfelső törvényszék kifogást emelt a vásárlás ellen. Uruguayban körülbelül 30.000 lehet a zsidók száma, a kormány már évekkal ezelőtt a gazdasági válságra és a munkanélküliségre hivatkozva, szigorú bevándorlási tilalmat léptetett életbe, amelyet újabb megszorításokkal egészítették ki. Perut egészségtelen klímája miatt elkerülték a zsidók. Argentína a legtöbb zsidóval rendelkező délamerikai köztársaság (300.000 körül), a munkanélküliség arra kényszerítette a kormányt, hogy a külföldiek munkavállalását korlátozza és a bevándorlást egészen szűk keretek közé szorítsa. Chile természeti viszonyai megfelelőek volnának, a zsidóság gyors beözönlése azonban már itt is különféle korlátozások életbeléptetésére bírta a kormányt, földművesek és bizonyos különleges irányban képzett szakemberek nyerhetnek bebocsátást. Venezuela bevándorlási törvénye értelmében keleti zsidók, kommunisták, négerék, sárgák egyáltalában nem bocsáthatók be. Az angol gyarmatbirtokok is csaknem teljesen elzárkoznak a zsidó bevándorlás elől. Kanadában 200.000 lehet a zsidók száma, a nagykereskedelem és bizonyos iparágaik jórészt a kezükben, a keleti zsidóbevándorlást már régebben szigorú rendszabályok tiltották el. Ausztráliának körülbelül 50.000

zsidója van, az a terv, hogy évente 5000 zsidó nyerjen bebocsátást a közvélemény és a kormányhatóságok ellenállása következtében megíúsult, úgyhogy csak kivételes esetekben sikerül egyeseknek bejutniok, a rendőrség a turista-útlevéllal érkezőket szigorúan ellenőrzi és megakadályozza visszamaradásukat. A Dél-Afrikai Unióban évekkel ezelőtt veszedelmes méreteket öltött a zsidó bevándorlás, 1935-ben 1059, 1936-ban 3300, majd a zsidóellenes közhangulat nyomása alatt meghozott bevándorlási törvény eredménye gyanánt 1937-ben már csak 954 zsidójövevény érkezett. Ma a zsidók összes száma 100.000-en felül lehet.

A zsidó kivándorlás — úgy a tömeg mint az egyéni — mint láttuk napról-napra több és több akadályba ütközik Európában éppen úgy, mint a tengerentúl. A zsidókérdés megoldását ezen az úton aligha remélhetjük. A cionista reménység, Palesztina is csődöt mondott. Nemcsak azért, mert mint láttuk: ez a föld nagyon korlátolt befogadóképességű szegényes természeti viszonyai miatt, hanem azért is, mert az ország háromnegyedrésznyi arab őslakossága a legvégsőkre is el van szánva történelmi és politikai jogainak, nemzeti életérdekeinek és népi szabadságának megvédése érdekében. Angol hivatalos jelentés szerint 1938-ban Palesztínában lefolyt harcok során közel 2000 ember halt meg és 1700 sebesült meg. A halottak közül 1338 arab volt, 69 angol és 292 zsidó, a hiányzók valószínűleg szintén arabok voltak. 1937-ben a halottak száma csak 97, a sebesülteké csak 149 volt. Az arabok elkeseredésének két oka van, az egyik a zsidók évről-évre növekvő áradata, a másik, hogy a zsidók hatalmas összegek felhasznál-

nálásával újabb és újabb földbirtokokat vásárolnak össze. 1932-től 1935-ig angol megállapítás szerint 30 millió fontot, 800 millió pengőt fordítottak zsidó világszervezetek földvásárlásra. Vegyük ehhez még hozzá a zsidó bevándorlók által ugyanezen idő alatt behozott mintegy hatvanmillió fontot s nyomban megállapíthatjuk, hogy Palesztína gazdasági leigázására a világszidóság akkora tőkeerőket összpontosított, hogy az araboknak előbb-utóbb elnyomott rabszolganéppé kellene válniuk saját országukban. A zsidó tőkét elsősorban városokba, mindenekelőtt Tel Avivba építették bele, de bőven jutott földvásárlásokra is. A Peel-bizottság jelentése szerint 1936 végén 12.1 millió dunam föld volt arab tulajdonban, ebből 6 millió terméketlen és 1.2 millió dunam föld volt a zsidók kezén, amelyből 0.3 millió dunam a terméketlen. A legértékesebb elsőosztályu földből 106.000 dunam az araboké és 102.000 dunam a zsidóké. A belső zürzavar dacára egyedül az American Economic Committee 1938-ban egymillió fontot fordított mezőgazdasági beruházásokra, 600.000 fontot városépítésre. Zsidó ujságok jelentései arról adnak hírt, hogy csak 1938 decemberében a telepítő szervek Beisannál 3400 dunam, Tergartzaumnál 4000 dunam és Javnielnél 4000 dunam kiterjedésű birtokot vásároltak. Az eladósodott arab parasztcsaládok 29.4%-ának 1937-ben már nem volt földje, nem csoda, ha ugyanezen év végén 21.000 volt a munkanélküli arabok száma. Közben a zsidók bevándorlása zavartalanul folyik tovább, 1938-ban hivatalos jelentés szerint 10.500 zsidó érkezett Palesztínába, az angol hatóságok 1938 októbertől 1939 márciusig terjedő időre 4620 bevándorlási engedélyt adtak ki (családtagok korlátlan számban jöhetnek be

az országba). Ilyen körülmények között érthető, ha az arab nemzeti önvédelmi harc vezetői a Palesztina-kérdésről csak akkor hajlandók tárgyalásokba bocsátkozni, ha a további zsidó bevándorlást és a földvásárlást azonnal beszüntetik az angol hatóságok.

Az európai és a tengerentúli államok elzárkozása, az arabok elkeseredett ellenállása következtében sem a kivándorlástól, sem a cionizmustól nem várható a zsidókérdés megoldása. Egyetlen út marad csak hátra a világon szétszórt zsidó tömegek tervszerű és céltudatos letelepítése olyan tengerentúli gyarmat területén, amely a zsidóság jelentékeny többségének befogadására alkalmas. Olyan terület jöhet csak számításba, amelynek elég nagy a kiterjedése és megfelelő a földje, éghajlata és az általános természeti viszonyai. Egyidőben sok szó esett Madagaszkárról. Földünk negyedik legnagyobb szigete, közel hatszázezer négyzetkilométer a kiterjedése, déltrópusi éghajlattal, alig három-négymillió lakossal, sok kiaknázatlan természeti kincsrel. A francia kormány azonban nem mutat nagy hajlandóságot a sziget átengedésére. Olaszország Abessziniában ajánlott területre alkalmas megfelelő területeket. Szóba került Brit-Guayana is, kerekén 200.000 négyzetkilométer kiterjedésű, nagyon gyéren lakott, gazdaságilag alig kihasznált terület. Végül már az eviani értekezleten is felmerült a brit kelet-afrikai gyarmatok igénybevételének gondolata. Tulajdonképpen Kéniáról, Ugandáról, Rhodésiáról van szó. Kéniára már Herzl is gondolt abban az esetben, ha Palesztina körül nehézségek merülnének fel. Területe 582.000 négyzetkilométer, kétötöde azonban fekvése miatt nem jöhet számításba. Lakossága 18.000 fehérből, 36.000 hin-

duból, 13.000 arabból, párezer kevertvérűből és 3.1 millió bennszülött négerből áll. A fehérek közül mintegy kétezer a farmer, akik főleg kávé-, újabban teatermeléssel foglalkoznak. A kereskedelem teljesen az angolok kezében van, földműveléssel tulajdonképpen csak az 1500 méternél magasabban fekvő területeken lehet foglalkozni. A gyarmati kormány véleménye szerint a betelepítést nagy óvatossággal és körültekintéssel kell csinálni, csak jól kiválogatott emberanyag jöhet számításba és földműveseken kívül csak szakmunkásokat lehet kezdetben bebocsátani. Az angol sajtó bizonyos aggodalommal néz a gyarmatok zsidó megszállása elé, attól tart ugyanis, hogy a nyugtalan és forradalmi hajlamú zsidóság rövidesen elégedetlenséget és lázadást szít a bennszülöttek között. Rhodésia háromszor akkora mint Anglia, termékeny, gyéren lakott terület 10.000 fehér és vagy másfélmillió néger él az országban, az éghajlat is megfelel az európaiaknak. A gyarmati kormány egyelőre elutasító magatartást tanúsít.

Hogy végeredményben milyen területet engednek át a gyarmati hatalmak zsidó telepítés céljaira, az saját belátásuktól függ. Annyi bizonyos, hogy ennek a kérdésnek elintézését sokáig nem lehet már halogatni. A nemzetközi események egyidőre a zsidókérdést és a zsidó telepítés ügyét háttérbe szoríthatják, de amint ismét helyreáll a nyugalom, teljes súlyukkal előtérbe nyomulnak ezek a kérdések. A gyarmatbirtokokkal rendelkező birodalmaknak szabad helyet kell valahol keresniök a zsidóság számára, a zsidó nagykapitalizmus pedig tőkeerejét kell megmozgassa a kitelepítés pénzügyi megszervezése céljából. Elsősorban a közép-kelet európai öt-hat-, az oroszországgal együtt hét-nyolc mil-

liónyi zsidóról — tehát a világzsidóság több mint feléről van szó. A közeljövő reméljük meghozza a zsidókérdés végleges nemzetközi rendezését. Az emberiség talán örökre megszabadulna egy sokezeréves gyötrő gondtól. A zsidóság pedig lezárhatná történetének egyik legviharosabb fejezetét, mert a történelem kerekét még Izraelnek sem sikerül visszafordítania.

el
te

N

ál
sé
én
le
te
ha
fe

zs
eg
m
fo

fé

ZSIDÓ ÖNVALLOMÁSOK.

Herzl Tivadar:

Idegenek vagyunk, nem engednek minket eltűnni a népekben, nem is tudnánk ezt megtenni. Engedjenek bennünket elköltözni.

Gesammelte zionistische Werke. 2 kötet. Naplók, 1. könyv, 27 oldal.

Georg Hermann:

Ami hazánk nem az az ország, a nyelv, az állam, a szülőföld, hanem a klíma és a szélességi fok... Én a világon mindenütt jól tudom érezni magam, ahol az emberek nyelvét beszélem, ahol szép asszonyokat, virágokat, művészetet, jó könyvtárat, kultivált életformákat találhatok és ahol a klíma és a táj számomra megfelelő és hasznos.

Randbemerkungen. (1914—1917.)

Alfréd Nossig:

Ha a vér egy különleges nedv, úgy ez a zsidó vérré különösképpen érvényes. Egyetlen egy vércsepp egész családok szellemi fiziognomiáját nemzedékek hosszú során keresztül befolyásolja.

Integrales Judentum. 76. oldal.

Erich Mühsam:

Nézetem szerint a zsidóságra sokkal jobb fényt vet, ha olyan idealistákat és olyan mártí-

rokat vetnek szemére, mint Rosa Luxemburg, Leo Jogisches, Gustav Landauer, Eugén Leviné, mintha az antiszemita anyaggyűjtőknek csak zsidó síberekre és uzsorásokra kellene szorítkozniuk naponta.

Zur Judenfrage. Weltbühne, 49. szám, 1920 dec. 2., 647. oldal.

Arthur Holitscher:

Nem kétséges, hogy egy olyan elszánt és kétségbeesett harcnak, mint amilyen Palesztinában az arabok, zsidók és keresztények között dúl, csak egy olyan nagyarányú szociális átalakulás tud véget vetni, mint aminőre a harmadik Internacionálé törekszik — egyszersmind legyőzve a világimperializmust, amely e harcok mögött meghúzódik, azt szítja és a maga céljaira kihasználja.

Reise durch das jüdische Palestina. 124. oldal.

B. Fels:

Zsidók, akik azt állítják, hogy hazafias angolok és jó zsidók, nem egyebek, eleven hazugságoknál.

The Jewish Chronicle. 1911. 12, 8.

Albert Einstein:

Ha azt olvasom valahol: zsidó vallású német állampolgár, nem tudok leküzdeni magamban egy fájdalmas mosolyt. Lehetséges egy olyan fajta hitetlenség, amely által megszűnik valaki zsidó lenni? Nem... Én nem vagyok német állampolgár, zsidó vagyok.

Jüdische Pressezentrale. Zürich, 1920. 9—11—21.

Louis Fischer:

Szovjetszínházban vagy más szórakozóhelyen nem lehet zsidó viccet mondani, az ilyeneknek súlyos következményei lennének. Már le tartóztattak oroszokat, mert zsidókat „shid” gúnynévvel illettek. Zsidókat még karrikatúrákon sem lehet ábrázolni.

Die Juden und der Fünfjahrplan.

Oscar Lévy:

Nyíltan és becsületesen meggyónom nektek... Mi, akik a világ megmentőiként nagyképüsködtünk, azzal dicsekedhetünk, hogy mi adtuk a világnak a megszabadítót, ma nem vagyunk mások, mint a világ csábítói, rombolói, gyujtogatói és hóhérai. Azt ígértük nektek, hogy egy új mennybe vezetünk és most mégis egy újabb pokolba vittünk.

The World Significance of Russian Revolution. Előszó.

Baruch Levi:

A zsidó nép, mint egységes egész, lesz a maga megváltója. A világ feletti uralmat eléri majd a többi emberfajok egyesítése, a határok és a monarchiák kiküszöbölése által — mert ezek a partikularizmus sáncai — továbbá egy világköztársaság létrehozásával, amely mindenütt megadja a zsidóknak a polgárjogokat. Az emberiségnek ebben az új szervezetében Izrael fiai — akik az egész világon szerteszét vannak szórva — ellenállás nélkül mindenütt vezető elemmé válnak, különösen, ha mindenütt sikerül nekik a munkástömegeket a maguk közül való vezetők kezére játszani.

Levél Marx Károlyhoz, Revue de Paris, 35. 11., 574. oldal.

Leo Wassermann:

Nézetem szerint a nemzeti érzés nem egyéb, mint az a meggyőződés, hogy valaki származása révén egy népközösséghez tartozik. E felfogás szerint zsidóknak csak a legkivételesebb esetben lehet például német nemzeti érzésük.

Jüdische Rundschau, 1913. 211. oldal.

Moses Hess:

A valóság az, hogy a zsidóságnak természetes alapja nemzetisége, amelyet nem lehet úgy, miként a vallást, mással felcserélni. Egy zsidó származásra mindig zsidó marad s nem számít az, hogy ő vagy elődei hitehagyók lettek. Ez, a modern vallási felfogás szerint, el-
lentmondásnak látszik. A gyakorlatban azonban ezzel találkoztam. A megkeresztelt zsidó zsidó marad, bármennyire is húzódozik ettől.

Rom und Jerusalem, 72. oldal.

Villy Israel Cohn:

Csak egy kicsit meg kell tanulnunk a felszín alá tekinteni és akkor rájövünk, hogy az a zsidó, aki pólóingben kinn áll a teniszpályán, azonos azzal, aki Krakó zsidó negyedében, a Grabe Romosón imádkozik, vagy a templomfalnál siránkozik, vagy azzal, aki a newyorki konfekciós műhelyekben dolgozik, vagy aki a tőzsdén mint alkusz, tevékenykedik, vagy mint orvos, a betegét látogatja. Ott áll valamelyik délafrikai shopban vagy traktort vezet valamelyik kvucán Erec Izraelben. Mindenütt felismerjük őket, mint ahogy asszonyainkat is felismerjük, mert lényük egy és ugyanaz.

Gespräch unter Juden. Jüdisches Nachrichtenblatt. 1939, jan. 17., 2. oldal.

Max Brod:

Az a zsidó, aki a nemzeti problémát komolyan veszi, egy nagy ellentmondással áll szemben. A nacionalizmus ellen kell küzdenie az általános emberi testvériségért, egyúttal ott kell lennie a fiatal zsidó nemzeti mozgalmakban. Megtagad tehát minden nacionalizmust, egyet kivéve: a zsidót, amelyet jogosnak tart.

Im kampf um das Judentum. 60—61. oldal.

Heinrich Heine:

Csődálatos, hogy Izrael gyermekeinek valamennyi ellensége milyen csúfos véget ért. Hogy Nabukodnazárral mi történt, azt tudják Önök, öreg napjaiban ökor lett és füvet kellett ennie. Vajjon Hámánt nem akasztották-e végül fel Susában? És Antiochus, Sziria királya nem rohadt-e el elevenen a tetvektől? A későbbi gonosztevők a zsidók ellenségei; mindezt figyelembe kellene vegyék... De hiába, nem ijesztik vissza őket a rettenetes példák.

Jakob Klatzkin:

Az államalkotó néppel szemben mi mindenütt népidegenek vagyunk és azok is akarunk maradni, meg akarjuk tartani sajátosságainkat.

Krisis und Entscheidung im Judentum.

Hans Goslar:

A gondolkozó zsidónak, aki meggyőződésből lesz keresztény, még ezután kell megszületnie.

Die Krisis der jüdischen Jugend Deutschlands. — 18. oldal.

Jakob Klatzkin:

Mindinkább azt kell mondanunk, hogy egy népéhez hű zsidó csak zsidó lehet és nem más hazafi.

Krisis und Entscheidung im Judentum.

Ben Chaim:

A zsidó nép nagy tömege mindenütt erkölcsileg és szellemileg a nem zsidó néptől külön áll.

Jude erwache. 15. oldal.

Ernst Berg:

A zsidó, mint koldús jön a városba, a második nemzedéknek már háza és jól menő üzlete van, a harmadik nemzedék már gazdasági hatalom. Lehet-e azon csodálkozni, hogy a vendéglátó népek nincsenek elragadtatva az ilyen rátermettségtől, nem kellene-e angyaloknak lenniök, hogy ne töltse el őket az ellenszenv? S ez az eset nem egyszer, hanem százszor, ezerszer megismétlődik mindenütt, ahol egy zsidó a színtéren megjelenik.

Wohin Treibt Juda. — 20. oldal.

A bolsevizmus eszméi számos pontban meg-
egyeznek a zsidóság legszebb eszményeivel.

Jewish Chronicle, 1919 április 4.

Simon Tod-Yacoel:

Azt állítani, hogy háborút viseltek azért, hogy a világot megszabadítsátok a zsarnokságtól és elvezessétek a szabadságba, nem egyéb súlyos tévedésnél és vakmerő képmutatásnál. A népek sohasem lesznek szabadok, amíg szét nem törik az őket fogva tartó bilincseket.

Bizonyíték: Minden nagy nemzetnek megvan a maga rabszolgája: Franciaországnak Korkzika, Angliának Irország, Nagy-Szerbiának Montenegró, végül Izraelnek rabszolgája az egész emberiség.

Israel Réflexion sur la grande guerre et L'avenirdes peuples. 9. oldal.

Willy Izrael Cohn:

Végeredményben mi az, ami miatt minket zsidókat olyan nehezen értenek meg? Megkísérlem ezt szavakkal kifejezni: Ösztönösen érzik, hogy mi mindég ugyanazok maradtunk és rólunk a tér és idő változásai hatástalanul lesiklanak.

Jüdisches Nachrichtenblatt — 1939 január 17. — 5. szám. 2. oldal.

Benjamin Disraeli:

A faji elv, a fajkérdés senki számára se lehet közömbös. Ez a világtörténelem kulcsa és a történelem csak azért olyan zavaros gyakran, mert olyan emberek írták, akik a fajkérdést nem ismerték s ép oly kevéssé ismerték a vele összefüggő körülményeket. A szemiták pillanatnyilag legkisebb, de legsajátságosabb családjuk, a zsidók által rendkívüli nagy befolyást gyakorolnak mindenfelé az üzleti világban. Nincs olyan faj, amelyik ilyen nagyfokú makacssággal és szervezőképességgel volna felruházva. Ezek a tulajdonságai eddig még soha nem ismert vagyont és mérhetetlen hitelt biztosítottak neki.

Endymion. II. kötet. 18. oldal.

Edvard Gans:

A megkeresztelkedés, sőt még a kereszteződés sem segít semmit. A századik nemzedékben is olyan zsidók maradunk, mint amilyenek voltunk 3000 év előtt. Fajunk szagát nem veszítjük el még tizszeres kereszteződésben sem. Bármilyen nővel való együttélésünkből a mi fajunk kerül ki dominálóan. Ifjú zsidók születnek.

Jäger: Entdeckung der Seele I. kötet. 247. oldal.

Archives Israélites. 1864. Páris.

Izrael nemzetiség... Az izraeliták pecsétje születésünkör lesz reánk nyomva s ezt a pecsétet soha nem tudjuk többé levetkőzni, vagy elveszíteni, még az az izraelita is, aki vallását megtagadja, aki magát megkeresztelteti, az is izraelita marad, az izraeliták kötelességei mindig terhelik őt.

Mozes Hess:

A zsidó orrot nem lehet átformálni, a zsidók fekete göndör haja a keresztelés által még nem lesz szőke, fürtjei az állandó fésülés következtében még nem lesznek simák. A zsidó egy ősfaj, amely a környezet állandó változásai dacára is megtartja sajátosságait, a zsidó típus évszázadokon át megőrizte tisztaságát.

Rom und Jerusálem.

Dr. B. Cohn:

A zsidóságon kívül alig van valaki, aki a zsidóságot ne népnek tartaná, csak a zsidók tagadják és megtagadják a zsidó népiséget... Nálunk zsidóknál, a népi beidegzettség, a faji sajátosságok és a kizárólagosság kevésbé vonható kétségbe, mint bármely más népnél... Mert nép vagyunk mi még akkor is, ha közülünk egyes árulók természetellenes makacssággal, tiszta kényelemszeretetből, vagy gyáva megalkuvásból tagadják is ezt... Nemcsak egyenjogúaknak, hanem kiváltságosaknak kellene lennünk. A mi népünknek kiváltsága és az emberiségért tett nagy érdemei miatt sok más nép előtt meg kell adni a népi különállás jogát, a többi népek részéről mi egész különleges nagyrabecsülést érdemelünk... Mi vagyunk a

kiválasztottak: büszkén hordozhatjuk fejünket és igényt tarthatunk különleges tiszteletre.

Jüd-Polit Zeitfragen. Berlin, 1889.

H. Kohn:

Zsidók vagyunk ma, zsidók a vér által, a származás és a történelem szerint, gondolkozásunkban és érzéseinkben.

Vom Judentum. Lipcse, 1913.

Kurt Münzer:

Nemcsak mi zsidók vagyunk egy kiélt kultúrától elerőtlenedve, Európának minden faja, s ezeket éppen mi fertőztük meg, fajiságukat mi rontottuk meg. Ma már minden el van zsidósodva, a mi lényünk ott él mindenben, a mi szellemünk kormányozza a világot. Mi vagyunk az urak s minden, aminek ma hatalma van, a mi szellemünk gyermeke. Gyűlölhetnek minket ellenségeink, de nem győzedelmeskedhetnek rajtunk. Sehonnan se vagyunk többé kiűzhetőek, mert beleettük magunkat a népekbe. A fajokat átítattuk, megszegyenítettük, erejüket megtörtük, szellemüket férgessé, rothadttá tettük ellenállhatatlan győzedelmes kultúránkkal. Szellemünk többé nem pusztítható ki.

Der Weg nach Zion. (Regény.)

Ernst Berg:

Hogy az átlagzsidó túlságosan materialista gondolkodású, azt nem lehet kétségbevonni, ez a felfogás nagyon is általános ahhoz, hogysen pusztán antiszemita fikciónak tekintsük.

Wohin treibt Juda? 63. oldal.

Heinrich Graetz:

Börne és Heine vajjon a zsidó történelembe tartoznak-e? Mindenesetre! Nemcsak ereikben folyt zsidó vér, hanem idegeikben is zsidó nedv áramlott. Azok a villámok, amelyeket hol szivárványszínekben, hol ríktó sávokban gyujtottak Németország felett, mind zsidó villamossággal voltak telítve. *Bár külsőleg mindketten elszakadtak a zsidóságtól, de csak úgy, mint azok a harcosok, akik az ellenség felszerelését és zászlóját ragadják kézbe, hogy őt annál biztosabban eltalálják és annál nyomatékosabban megsemmisítsék.*

Geschichte der Juden. 11. kötet, 367. oldal.

Jakob Klatzkin:

Az idegen uralom nem tudott megfosztani bennünket az önkormányzattól mindaddig, amíg saját törvényeink és saját törvénytudóink fenntartósága alatt állottunk. Nem hitközséget alkottunk, hanem egy zárt jogi és gazdasági közösséget. Nem a hitvallás volt a fontos, hanem népünk külön törvénye és szervezete. Nem anyyra vallási és erkölcsi tanításaink, mint inkább államalkotmányunk határozott formái választottak el bennünket azoktól a nemzetektől, amelyek között sátrainkat felütöttük. Nem pihentünk a vendéglátó nép pihenő napjain, nem ünnepeltük meg emléknapjaikat, nem osztottunk örömeiben és szenvedéseiben s nem érdekelt bennünket az idegen állam sorsa. Egy általunk épített erős fal választott el bennünket az ország népétől s e fal mögött egy miniatűr zsidó állam élt.

Der Jude. 9. oldal.

IRODALOM:

Összefoglaló munkák a zsidókérdésről.

- Heinz Ballensiefen, Juden in Frankreich.
Celine, Bagatelles pour un massacre.
Edouard Drumont, La France juive.
Henry Ford, A nemzetközi zsidó.
Theodor Fritsch, Handbuch der Judenfrage.
De Vries De Heekelingen, Israel, Juifs et catho-
liques, L'orgueil juif.
Hans Günther, Rassenkunde des jüdischen Volkes.
Hans Hinkel, Judenviertel Europas.
Siegfried Passarge, Das Judentum des ethnologi-
sches Problem.
Peter Heinz Seraphim, Ostjudentum.
Gregor Schwarz Bostumitsch, Jüdischer Imperia-
lismus.
Arno Schickedanz, Socialparasitismus in Völker-
leben.
Werner Sombart, Die Juden und das Wirtschafts-
leben.
Adolf Wahrmund, Das Gesetz des Nomadentums
und die heutige Judenherrschaft.
Richard Wagner, Das Judentum in der Musik.
Egan van Wingham, Hová tegyük a zsidókat.
Jerone et Jean Tharaud, Die Herrschaft Israels.
Folyóiratok.
La Difesa della Razza (Róma).
La Vita Italiana (Róma).
Welt Dienst (M. a Frankfurt).
Weltkampf (München).
Hammer (Leipzig).
Je suis partout (Páris).
The Patriot (London).
The Fascist (London).

E
A
A

A

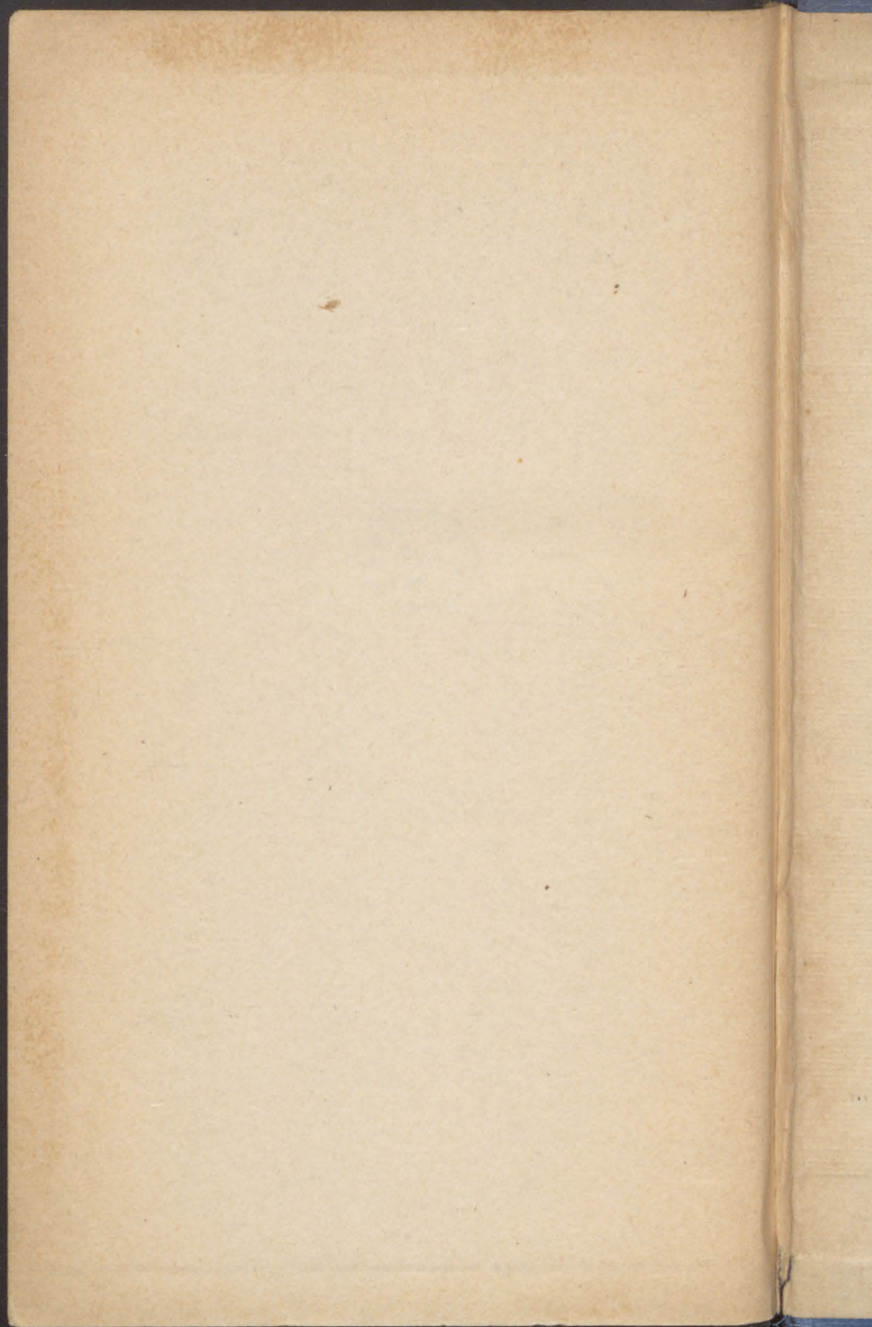
A

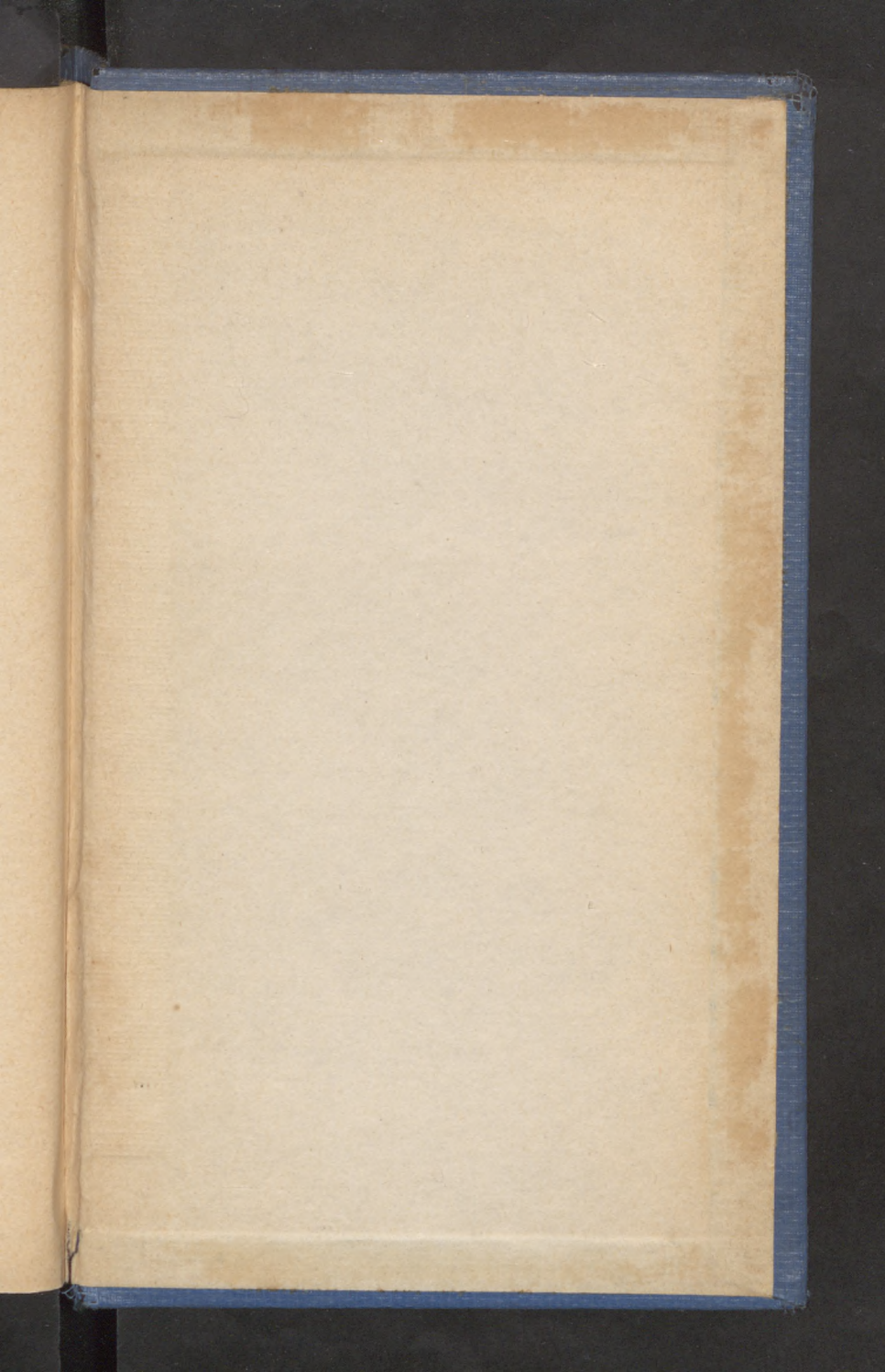
A

A
A
Z
Z
Y

TARTALOM

	Oldal
Előszó	3
A zsidókérdés	5
A zsidónép fajképe	
Faj, nép vagy felekezet?	9
Zsidók a zsidó fajról	11
Chamberlain a zsidó fajiságról	14
Nomádizmus, judaizmus, kapitalizmus	19
Méhely Lajos az idegenfajú zsidóságról	21
A zsidóság eredete és faji összetétele	22
A mai zsidóság faji vonásai	33
Asszimiláció, áttérés, vegyesházasság	38
A zsidó szellem	44
Mi vár a zsidóságra?	47
A zsidó nép története	49
A héberek Kánaánban	51
Az izraeliták	55
A zsidóság	59
A zsidó vallás	91
A Tóra	93
A Talmud	99
A Sulhan Aruk	106
A zsidóság nemzetközi szervezetei	109
A Kahal	112
A Szabakömművesség	115
Az Internacionale	118
Az Alliance Israelite Universelle	123
A cionizmus — Palesztina	127
A zsidóság és a zsidókérdés napjainkban	145
Zsidókivándorlás — zsidótelepítés	173
Zsidó önvallomások	183
Irodalom	193

BOSNYÁK ZOLTÁN: A ZSIDÓK ÉRDÉSE I.

H

1109/1

C
S
Z
K